

การพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการ
มูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

ว่าที่ร้อยตรี ชาคริต เชื้อชม

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์

กรกฎาคม 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการ
มูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

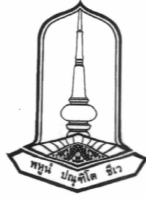
ว่าที่ร้อยตรี ชาศรีต เชื้อชม

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์

กรกฎาคม 2560

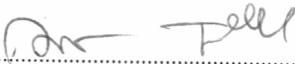
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

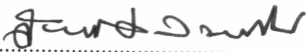

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของว่าที่ร้อยตรีชาคริต เชื้อชม แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(ผศ.ดร.นิรุวรรณ เทรินโบล)

ประธานกรรมการ
(กรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

.....
(รศ.ดร.สงครามชัย ลิทองดี)

กรรมการ
(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก)

.....
(อาจารย์ ดร.กฤษณา วุฒิสินธ์)

กรรมการ
(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม)

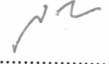

.....
(อาจารย์ ดร.เทอดศักดิ์ พรหมอารักษ์)

กรรมการ
(อาจารย์บัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

.....
(อาจารย์ ดร.สงัด เชื้อลิ้นฟ้า)

กรรมการ
(ผู้ทรงคุณวุฒิ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(รศ.ดร.วิทยา อยู่สุข)
คณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์

.....
(ศ.ดร.ประดิษฐ์ เทอดทูล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่ 31 เดือน ก.ค. พ.ศ. 2560

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วย ความกรุณา และความช่วยเหลือ อย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สงครามชัย ลีทองดี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ ดร.กฤษณา วุฒิสินธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรุวรรณ เทรินโบล์ ประธานกรรมการสอบ อาจารย์ ดร.เทอดศักดิ์ พรหมอารักษ์ กรรมการสอบ และ อาจารย์ ดร.สงัด เชื้อลิ้นฟ้า กรรมการสอบ

ขอขอบพระคุณ ดร.วิโรจน์ เขมรัมย์ ดร.นิพนธ์ มานะสถิตย์พงษ์ อาจารย์อนุสรณ์ บุญทรง ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ที่ได้กรุณาตรวจสอบแบบสอบถาม ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณนายยัง หงษ์วิเศษ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ที่อนุญาตให้ทดลองใช้เครื่องมือเก็บข้อมูล

ขอขอบพระคุณ นายชูวิทย์ ธาณี สาธารณสุขอำเภอเดชอุดม และนายชมเชย สร้อยมาลุน กำนันตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยนี้

ขอขอบพระคุณ นายยัง **หงษ์วิเศษ** นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด ว่าที่ร้อยตรี บุญเพ็ง มีชาติ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนายดี โลหะสาร ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้เกี่ยวข้องที่เข้าร่วมการศึกษาวิจัยทุกท่าน และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ตลอดการศึกษาวิจัย

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้การสนับสนุน และอยู่เบื้องหลัง ความสำเร็จในการศึกษาวิจัยนี้ซึ่งมิได้กล่าวนาม ที่เป็นกำลังใจและให้การช่วยเหลือ แนะนำตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัยนี้ คุณความดีและประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแต่บุพการี คณาจารย์ บุคคลอันเป็นที่รัก และบุคคลที่เข้าร่วม การพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ทุกท่านที่มีส่วนให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ชาคริต เชื้อชม

ชื่อเรื่อง	การพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการ มูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี
ผู้วิจัย	ว่าที่ร้อยตรีชาคริต เชื้อชม
ปริญญา	สาทรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา สาทรณสุขศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สงครามชัย ลีทองดี อาจารย์ ดร.กฤษณา วุฒิสินธ์
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี โดยประยุกต์ใช้ แนวคิดกระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วม ผู้เข้าร่วมวิจัยประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ตัวแทนประชาชน จำนวน 64 คน ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างเดือน กันยายน 2557 ถึง ธันวาคม 2557 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนครั้งนี้ ประกอบด้วย 10 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาบริบทชุมชน 2) กำหนดเจตนาความร่วมมือกัน โดยการประชาคม 3) จัดตั้งคณะกรรมการที่มีหน้าที่ชัดเจน 4) ตั้งกฎ กติกาชุมชน 2 ประเด็น คือ การขอความร่วมมือ การบังคับ 5) ประกาศในที่สาธารณะแจ้งให้ทุกคนในชุมชน 6) ระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุน 7) ดำเนินการให้เกิดกิจกรรมตามแผนงานโครงการ 8) ประเมินผลความสำเร็จของการดำเนินโครงการ 9) และสรุปผล 10) สะท้อนผลและข้อเสนอแนะกลับเข้าไปสู่ชุมชน กระบวนการดังกล่าวเป็นกลไกที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนในชุมชน โดยค่าเฉลี่ย ระดับการมีส่วนร่วม จากเดิมในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.30$) เป็นระดับมาก ($\bar{x} = 2.58$) ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ส่งผลให้มีกระบวนการจัดการมูลฝอยชุมชน ในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

โดยสรุป ปัจจัยแห่งความสำเร็จในครั้งนี้เกิดจากการมีผู้นำชุมชนที่มีความตั้งใจที่จะพัฒนาและปลุกฝังให้ประชาชนในชุมชนมีความตระหนักและตั้งใจที่จะเข้ามา มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการจัดการมูลฝอยตั้งแต่ระดับครอบครัวชุมชน และ มุ่งมั่นและใช้กลวิธีที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนประเด็นการจัดการมูลฝอยในชุมชน ไปสู่การยอมรับอย่างเป็นระบบ และขั้นตอนที่ชัดเจน สามารถนำไปใช้ได้จริงสร้างจิตสำนึกในการทิ้งมูลฝอย ดูแลชุมชนให้ปราศจากขยะและ มีสถานที่เก็บที่ถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดสำนึกความเป็นเจ้าของและนำไปสู่การปรับเปลี่ยนระบบการจัดการมูลฝอยในชุมชนได้ในที่สุด

คำสำคัญ: การสร้างพลังอำนาจ; การมีส่วนร่วม; การจัดการมูลฝอยในชุมชน

TITLE The Development of Community Participatory Empowerment Process in community waste management, Tambon Somsa-ard, Det Udom District, Ubon Ratchathani Province

AUTHOR Acting Sub Lt. Chakrit Cheauchom

DEGREE Master of Public Health **MAJOR** Public Health

ADVISORS Assoc. Prof. Songkramchai Leethongdee, Ph.D.
Kridsana Wuttisin, D.Ed.

UNIVERSITY Mahasarakham University **YEAR** 2017

ABSTRACT

This action research aimed to investigate the participatory of community empowerment development process in community waste management in Tambon Somsa-ard, Dej Udom District, Ubon Ratchathani Province. It was applied the concept of participatory community empowerment. Participants were included 64 key informants from community leaders, representatives from 64 public servants, with research conducted in the area of Som Sa-ard Subdistrict, Dej Udom District, Ubon Ratchathani Province, during September 2014 to December 2014. Both quantitative and qualitative data was collected and analyzed by descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation. Regarding qualitative data was applied content analysis.

The research found that community participatory empowerment in community waste management consists of 10 steps as follow : 1) community situation analysis; 2) community-based engagement; 3) Set up a functional committee; 4) Set up community rules; 5) Publish to the public; 6) Raise funds to set up the fund; 7) conduct project activities; 8) Evaluate the success of the project; 9) Conclusion; and 10) Reflect the feedback to the community. The process introduced a mechanism that engages all sectors of the community. As it was found participation score had increased from the moderate level (Mean = 2.30) to the high level (Mean = 2.58), which had found a change with a statistically significant ($p < 0.001$).

In summary, the success of this study enhanced the community leaders and people in the community to participate in all activities. Encouraging and engaging may stimulate people to understanding the procedures. It had lead to create an ownership and eventual community management of their problem solution.

Key Words: Empowerment; Participation; Solid waste management in the community

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพประกอบ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลัง	1
1.2 คำถามการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 ปรัชญาเอกสารข้อมูล	7
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับมูลฝอย	7
2.2 แหล่งกำเนิดมูลฝอย	9
2.3 ระบบการกำจัดมูลฝอยชุมชน	10
2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	16
2.5 การลดปริมาณมูลฝอย	19
2.6 แนวคิดทฤษฎีสร้างพลังอำนาจ (Empowerment theory)	21
2.7 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน	28
2.8 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research)	33
2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
2.10 กรอบแนวความคิดในการวิจัย	40
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	41
3.1 รูปแบบการวิจัย	41
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	41
3.3 พื้นที่ในการวิจัย	42
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	42
3.5 การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ	46
3.6 การดำเนินการวิจัย	47
3.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล	49
3.8 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	51

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	53
4.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบทชุมชน	54
4.2 ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน แบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน	67
4.3 ตอนที่ 3 ผลของพัฒนากระบวนการ เสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วม ในการจัดการมูลฝอยชุมชนตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี	79
4.4 ตอนที่ 4 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของพัฒนากระบวนการ เสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี	87
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	91
5.1 สรุปผลการวิจัย	92
5.2 อภิปรายผล	98
5.3 ข้อเสนอแนะ	101
เอกสารอ้างอิง	103
ภาคผนวก	109
ภาคผนวก ก บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด	110
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์	114
ภาคผนวก ค ตัวอย่างภาพประกอบ	129
ประวัติย่อผู้วิจัย	137

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 4.1 ข้อมูลทั่วไป	56
ตาราง 4.2 รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี	57
ตาราง 4.3 อัตราป่วย / แส่นประชากรของประชาชนตำบลสมสะอาด พ.ศ. 2553-2555	59
ตาราง 4.4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำแนกตามคุณลักษณะทางประชากร (n= 64)	62
ตาราง 4.5 ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชนของ ผู้ตอบแบบสอบถาม (n= 64)	64
ตาราง 4.6 การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชน (n= 64)	66
ตาราง 4.7 แผนปฏิบัติการจัดการมูลฝอยชุมชน	73
ตาราง 4.8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแกนนำสาธารณสุข ประจำครอบครัวเกี่ยวกับความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน (n= 64)	83
ตาราง 4.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแกนนำสาธารณสุข ประจำครอบครัวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน (n= 64)	85
ตาราง 4.10 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวแปรด้านความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน ความคาดหวังใน ความสามารถของตนเองของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน และ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลัง การพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการ จัดการมูลฝอยชุมชน (n= 64)	86

สารบัญภาพประกอบ

	หน้า
ภาพประกอบ 2.1 การสร้างพลังอำนาจของ Rissel และ Jackson	22
ภาพประกอบ 2.2 องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ในการศึกษาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจ	25
ภาพประกอบ 2.3 รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ susman	35
ภาพประกอบ 2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	40
ภาพประกอบ 4.1 แผนที่ตำบลสมสะอาด	54
ภาพประกอบ 4.2 ปริมาณมูลฝอยก่อนและหลังดำเนินการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชน	60
ภาพประกอบ 4.3 การสร้างพลังอำนาจในการจัดการมูลฝอยชุมชน	69
ภาพประกอบ 4.4 การพัฒนาทักษะในการจัดการมูลฝอยชุมชน	74
ภาพประกอบ 4.5 ผลการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วม	80
ภาพประกอบ 4.6 กระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน	82
ภาพประกอบ 4.7 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วม	90

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง

ปัญหามูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญที่ประชาชนต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะตามเมืองใหญ่ ๆ ของประเทศ ปัญหามูลฝอยนั้นนับวันที่จะทวีความรุนแรงขึ้นซึ่งเป็นผลจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม การพัฒนาประเทศที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการรับเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาในประเทศและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ประชาชนมีการบริโภคเพิ่มขึ้น การใช้จ่ายที่มากขึ้น ความเจริญทางการคมนาคมทำให้มีการเดินทาง ไปในที่ต่างๆ ของประชาชน บางพื้นที่ไม่เคยมีมูลฝอยก็มีเพิ่มขึ้นโดยไม่มีมาตรการกำจัดที่เป็นระบบ (กรมควบคุมมลพิษ, 2555)

ข้อมูลปริมาณมูลฝอยของกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รายงานว่า ปริมาณมูลฝอยชุมชนของประเทศยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปี 2554 จำนวน 15.98 ล้านตันเฉลี่ย 43,781 ตันต่อวัน (คิดจากปริมาณมูลฝอยชุมชนที่ประชาชนนำมาทิ้งในถัง) ทั้งนี้การเกิดอุทกภัยในช่วงเดือนตุลาคม – ธันวาคมส่งผลต่อปริมาณมูลฝอยในภาพรวมของประเทศเป็นอย่างมาก โดยในช่วงปกติมีปริมาณมูลฝอยเกิดขึ้น จำนวน 12.732 ล้านตัน และเป็นมูลฝอยที่เกิดในช่วงอุทกภัยจำนวน 3.247 ล้านตันหากพิจารณาปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นแต่ละวัน ในช่วงปกติกรุงเทพมหานครมีปริมาณมูลฝอยประมาณ 9,126 ตันต่อวัน เพิ่มขึ้นเป็น 9,790 ตันต่อวัน ในช่วงอุทกภัยเมืองพัทยาเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 350 ตันต่อวัน เป็น 360 ตันต่อวัน เขตเทศบาล จำนวน 16,360 ตันต่อวัน เพิ่มขึ้นเป็น 23,034 ตันต่อวัน และพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มขึ้นจาก จำนวน 16,045 ตันต่อวัน เป็น 20,056 ตันต่อวัน โดยส่วนใหญ่เป็นมูลฝอยประเภทเฟอร์นิเจอร์อุปโภคบริโภคระดับบ้าน หนังสือและเสื้อผ้ามูลฝอยเมืองพัทยา ในปี 2555 ปริมาณมูลฝอยตลอดทั้งปีเฉลี่ยต่อวัน จำนวน 43,781 ตันต่อวัน เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับ 2 ปีที่ผ่านมาส่วนหนึ่งมาจากมูลฝอยในช่วงอุทกภัยโดยกรุงเทพมหานครมีปริมาณมูลฝอยเฉลี่ย 9,237 ตันต่อวัน เมืองพัทยา จำนวน 352 ตันต่อวัน เขตเทศบาล จำนวน 17,475 ตันต่อวันและองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 16,715 ตันต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2555)

เมื่อแยกตามภูมิภาค พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกรุงเทพมหานครยังคงมีปริมาณมูลฝอยมากที่สุด 11,252 และ 9,237 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 26 และ 21 ของปริมาณทั่วประเทศ รองลงมา ได้แก่ ภาคกลาง 6,980 ตันต่อวัน ภาคเหนือ 6,490 ตันต่อวัน ภาคใต้ 5,180 ตันต่อวัน ภาคตะวันออก 2,860 ตันต่อวัน และภาคตะวันตก 1,780 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 16 15 12 6 และ 4 ตามลำดับ สัดส่วนของปริมาณมูลฝอย ปี 2554 จำแนกตามเขตการปกครองเทศบาล 17,488 ตันต่อวัน กรุงเทพมหานคร 9,237 ตันต่อวัน พัทยา 352 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 40,21 และ 1 ตามลำดับ องค์การบริหารส่วนตำบล 16,715 ตันต่อวัน ร้อยละ 38 ข้อมูลปริมาณมูลฝอยของเทศบาลเมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล (กรมควบคุมมลพิษ, 2555)

จากปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะที่เพิ่มขึ้นในช่วงอุทกภัยส่งผลต่อการเก็บรวบรวมและการนำไปกำจัดโดยเฉพาะในพื้นที่ได้รับผลกระทบ มูลฝอยทั้งประเทศที่มีการนำไปกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการมีเพียง 5.64 ล้านตัน (15,454 ตันต่อวัน) คิดเป็นร้อยละ 35 โดยกรุงเทพมหานครกำจัดมูลฝอยอย่างถูกหลักวิชาการได้ทั้งหมด 9,237 ตันต่อวัน หรือร้อยละ 21 ของปริมาณมูลฝอยทั้งประเทศ สำหรับเขตเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล การกำจัดมูลฝอยอย่างถูกหลักวิชาการได้เพียง 5,859 ตันต่อวัน หรือร้อยละ 13.38 ของปริมาณมูลฝอยทั้งประเทศ (กรมควบคุมมลพิษ, 2548: 59-69; สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2548: 117-118)

จากปริมาณมูลฝอย พ.ศ. 2546 - 2554 มีปริมาณมูลฝอยเพิ่มขึ้นเป็นวันละ 47,000 ตัน ใน พ.ศ. 2556 หรือมีอัตราการมูลฝอยเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 2.0 ตันต่อปี คิดเป็นปริมาณมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นวันละ 700 - 9,000 ตันต่อวัน (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และนนทพล กาญจนวัฒน์, 2543: 3)

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการมูลฝอยที่ชุมชน ชอยวัดประยูร และชุมชนชอยวิเชียร ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน มี 2 รูปแบบ ได้แก่ การใช้กลไกทางการศึกษาโดยนักเรียนและครูเป็นผู้มีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอย และ การใช้กลไกทางชุมชนโดยการประชาสัมพันธ์ การรณรงค์และการให้ความรู้แก่บุคคลในชุมชนให้ทำการคัดแยกมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ การศึกษาของ วิชัย ลักษณะรุจิ (2541) การจัดการมูลฝอยแบบการมีส่วนร่วมของครัวเรือน กรณีศึกษาชุมชนบ้านหลวย เทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า การลดปริมาณมูลฝอยและการคัดแยกมูลฝอยครัวเรือนที่มีประสิทธิผลนั้น ประชาชนจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ การร่วมเรียนรู้ การร่วมคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุ การร่วมรับรู้ การร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมดำเนินการ การร่วมติดตามตรวจสอบ การร่วมรับผิดชอบและการร่วมขยายผล นอกจากนี้ยังใช้การรณรงค์ การประชาสัมพันธ์ และการให้ความรู้แก่คนในชุมชนให้ทำการคัดแยกมูลฝอยอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอโดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและองค์การบริหารส่วนตำบล อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนยังขาดความยั่งยืน เนื่องจากชุมชนขาดการมีส่วนร่วมและไม่ได้เกิดจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ตั้งแต่การมีส่วนร่วมเรียนรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ แต่เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการที่ส่วนราชการเป็นผู้ที่ผลักดันและให้การสนับสนุนโดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดการมูลฝอย ตั้งแต่กระบวนการคัดแยกมูลฝอย แหล่งกำเนิด การจัดหาภาชนะรองรับมูลฝอย การรวบรวมมูลฝอยการขนถ่ายมูลฝอยและการกำจัดมูลฝอย (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และนนทพล กาญจนวัฒน์, 2543: 3)

การจัดการมูลฝอยตำบลสมสะอาด อำเภอดงขุดม จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด จำนวน 13 หมู่บ้าน มีประชากร จำนวน 7,233 คน 1,567 หลังคาเรือน วัด 3 แห่ง โรงเรียนขยายโอกาส 3 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง ร้านขายของชำ 62 แห่ง รถเร่ 5 คัน เป็นตำบลที่มีการคมนาคมสะดวก อยู่ห่างจากอำเภอดงขุดม 10 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดอุบลราชธานี 50 กิโลเมตร มีการขยายตัวของชุมชน การย้ายถิ่นของประชาชนจากนอกพื้นที่เข้ามาเพิ่มขึ้น เป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเจริญและการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต (องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด, 2555: 4)

ผลการศึกษาเบื้องต้น พบว่าตำบลสมสะอาด มีปริมาณมูลฝอย 3.16 กิโลกรัมต่อหลังคาเรือนต่อวัน และมีวิธีการในการจัดการมูลฝอยโดยรับผิดชอบเฉพาะครัวเรือนและชุมชนของตนเองโดยวิธีการเผาหรือฝัง นอกจากนี้ยังมีมูลฝอยจากโรงงานล้างถุงพลาสติก รถเร่ที่ผ่านเส้นทางของตำบลสมสะอาด กำจัดโดยการนำไปทิ้งในที่ดินของตนเอง โดยไม่มีการกำจัดที่ถูกต้อง ก่อให้เกิดความสกปรกจากมูลฝอยที่เน่าเสียและส่งกลิ่นเหม็น เกิดความรำคาญ และมูลฝอยที่เป็นเศษอาหาร เศษผลไม้ ใบไม้ ซากสัตว์ เกิดการปนเปื้อนจากน้ำชะมูลฝอย ต่อแหล่งน้ำผิวดินน้ำใต้ดิน เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ ที่อยู่อาศัยของสัตว์ที่เป็นพาหนะนำโรค และเป็นแหล่งแพร่กระจายของเชื้อโรค เช่น เศษอาหารที่เป็นมูลฝอยเปียกเป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงวันซึ่งเป็นพาหนะของ โรคระบบทางเดินอาหาร จากการสรุปข้อมูลสถานการณ์ทางระบาดวิทยาของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลม่วง ใน พ.ศ. 2557 พบว่า มีผู้ป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วงอย่างรุนแรง จำนวน 10 ราย อัตราป่วย 12.83 ต่อแสนประชากร และมีผู้ป่วยโรคอุจจาระร่วง จำนวน 24 ราย อัตราป่วย 331.81 ต่อแสนประชากร เป็นแหล่งหากินของหนูซึ่งเป็นพาหนะนำโรคไข้ฉี่หนู ใน พ.ศ. 2556 มีผู้ป่วยโรคฉี่หนู จำนวน 3 ราย อัตราป่วย 41.18 ต่อแสนประชากร เสียชีวิต จำนวน 1 ราย อัตราป่วยตาย 12.83 ต่อแสนประชากร ใน พ.ศ. 2557 มีผู้ป่วย จำนวน 2 ราย อัตราป่วย 25.66 ต่อแสนประชากร ส่วนมูลฝอยที่เป็นพลาสติก กระจบอง ขวด แก้ว ยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย บ้านที่สำรวจพบลูกน้ำยุงลาย (House index) Hi : 38.73 ร้อยละ 73 พบลูกน้ำยุงลายในภาชนะที่เป็นมูลฝอย มีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก จำนวน 11 ราย อัตราป่วย 152.08 ต่อแสนประชากร และมีผู้ป่วยด้วยอุบัติเหตุจากมูลฝอยที่เป็นของมีคม เช่น เศษกระจก เศษแก้ว เศษเหล็ก จำนวน 37 ราย อัตราป่วย 474.71 ต่อแสนประชากร ซึ่งเกินเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดด้านสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลม่วง, 2557: 7)

ผลของปัญหาดังกล่าวพบว่ามูลฝอยยังก่อให้เกิดความรำคาญเกิดปัญหาการร้องเรียนของประชาชนตามมาอย่างไรก็ตาม องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด ยังไม่มีการกำจัดที่เป็นระบบ ขาดการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน และไม่สามารถที่จะดำเนินการในการจัดหาสถานที่กำจัดมูลฝอย รถขนถ่ายมูลฝอย ภาชนะรองรับมูลฝอยให้เพียงพอ ขาดการกำจัดมูลฝอยที่ถูกต้อง ขาดการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว วัด โรงเรียน และชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยและสามารถแก้ไขปัญหา มูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างเป็นระบบอย่าง ต่อเนื่องและยั่งยืน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ให้สามารถจัดการมูลฝอยชุมชนได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

1.3.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

1.3.2.1 เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนและแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

1.3.2.2 เพื่อศึกษาขั้นตอนและกระบวนการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

1.3.2.3 เพื่อศึกษาผลของกระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

1.3.2.4 เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี บ้านม่วง หมู่ที่ 10 ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่

1.4.1 กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้นำชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 40 คน 2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ ใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เลขาธิการนายก อบต. บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู จำนวน 11 คน 3) กลุ่มประชาชนบ้านม่วง หมู่ที่ 10 ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดมจังหวัดอุบลราชธานี ใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 13 คน รวมทั้งสิ้น 64 คน

1.4.2 พื้นที่ในการศึกษาวิจัยบ้านม่วง หมู่ที่ 10 ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดมจังหวัดอุบลราชธานี

1.4.3 ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย ตั้งแต่เดือน กันยายน-ธันวาคม 2557

1.4.4 ตัวแปรในการวิจัย

1.4.4.1 ตัวแปรในการวิจัย ได้แก่

1) ตัวแปรด้านบริบทชุมชน ได้แก่

(1) สภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสุขภาพ

(2) สถานการณ์มูลฝอย

(2.1) ปริมาณและองค์ประกอบของมูลฝอย

(2.2) การคัดแยกมูลฝอย

(2.3) การเก็บขนถ่ายมูลฝอย

(2.4) การกำจัดมูลฝอย

(3) นโยบายการจัดการมูลฝอย

(4) การจัดการทรัพยากรและงบประมาณ

(5) บทบาทขององค์กรในการจัดการมูลฝอยชุมชน

(6) ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการจัดการมูลฝอยชุมชน

(7) หน้าที่และองค์ประกอบของมูลฝอย

2) ตัวแปรด้าน กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการมูลฝอยชุมชน ได้แก่

(1) การสร้างความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน

(2) การสร้างพลังในการจัดการมูลฝอยชุมชน

(3) การพัฒนาทักษะในการจัดการมูลฝอยชุมชน

(4) การขยายผลสู่ชุมชน

(5) การประเมินผล

3) ตัวแปรด้านผลของการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่

(1) ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน

(2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์กรบริหารส่วนตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

1.5.2 ผู้นำชุมชน หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง เลือกตั้ง และคัดเลือกให้เป็นผู้นำด้านต่าง ๆ ในระดับตำบลสมสะอาด ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในตำบลสมสะอาด

1.5.3 ผู้ประสานงานเครือข่าย หมายถึง บุคคลที่ได้รับการเลือกตั้ง และคัดเลือกให้เป็นผู้นำด้านการจัดการมูลฝอยชุมชน ตั้งแต่การคัดแยกมูลฝอย เก็บรวบรวมมูลฝอย และการกำจัดมูลฝอยในชุมชน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำโรงเรียน (อสร.) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.4 การจัดการมูลฝอย หมายถึง การดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการควบคุม การเกิดการลดปริมาณมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด การคัดแยกมูลฝอย การรวบรวมมูลฝอย การขนถ่าย มูลฝอย และการกำจัดมูลฝอย ด้วยวิธีที่เหมาะสมของแต่ละครอบครัวในแต่ละชุมชนในตำบลสมสะอาด

1.5.5 การมีส่วนร่วม ของประชาชน ในการจัดการมูลฝอยชุมชน หมายถึง ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการจัดการมูลฝอยชุมชน

1.5.6 การเสริมสร้างพลังอำนาจ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้นำชุมชนมีศักยภาพในการจัดการมูลฝอยเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องการจัดการมูลฝอย

1.5.7 มูลฝอยชุมชน หมายถึง มูลฝอยที่เกิดจากการอุปโภค-บริโภค จากกิจกรรมการประกอบอาหาร การปรุงอาหาร และวัสดุเหลือใช้จากการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนในตำบลสมสะอาด

1.5.8 ความตระหนัก ในการจัดการมูลฝอยชุมชน หมายถึง ระดับของความรู้สึกรู้สึก และอารมณ์ การรับรู้เกี่ยวกับปัญหา สาเหตุ และวิธีการจัดการมูลฝอยของคนในชุมชนตำบลสมสะอาด โดยการใช้จิต ไตร่ตรองแล้วจึงเกิดความสำนึกอันเป็นผลมาจากการประเมินค่า การเห็นความสำคัญ และความสนใจ เอาใจใส่ปฏิบัติ ตามหลักการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ

บทที่ 2

ปริทัศน์เอกสารข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการสร้างพลังอำนาจ ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดมจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้ทบทวน ศึกษาเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเนื้อหาในแต่ละ ส่วนมีรายละเอียดดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับมูลฝอย
- 2.2 แหล่งกำเนิดมูลฝอย
- 2.3 ระบบการกำจัดมูลฝอยชุมชน
 - 2.3.1 สถานการณ์มูลฝอยในประเทศไทย
 - 2.3.2 การจัดการมูลฝอยชุมชน
 - 2.3.3 นโยบายและกฎหมายในชุมชนในการจัดการมูลฝอย
 - 2.3.4 บทบาทขององค์กรในชุมชนในการจัดการมูลฝอย
 - 2.3.5 แนวคิดการจัดการมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 การลดปริมาณมูลฝอย
- 2.6 แนวคิดทฤษฎีสร้างพลังอำนาจ (Empowerment theory)
- 2.7 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2.8 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research)
- 2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.10 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับมูลฝอย

นิยามเกี่ยวกับมูลฝอย มีผู้ให้ความหมายของ “มูลฝอย” ไว้ดังนี้

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ พ.ศ. 2525 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2538) กล่าวว่า มูลฝอย หมายถึง เศษสิ่งของที่ทิ้งแล้ว หยากเยื่อ ขยะ หมายถึง หยากเยื่อ มูลฝอย

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของคำว่า “มูลฝอย” ไว้ว่า มูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษสินค้า ภาชนะที่ใส่อาหาร ถัง มูลสัตว์หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนนตลาดที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น (เฉลิมชาติ แจ่มจรรยา และคณะ, 2540)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550) ได้ให้ความหมายของคำว่า มูลฝอย หมายถึง สิ่งเหลือใช้และสิ่งปฏิกูลที่อยู่ในรูปของแข็ง ซึ่งเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์และสัตว์ ทั้งจากการ บริโภค การผลิต การขับถ่าย การดำรงชีวิตและอื่น ๆ

สิ่งปฏิกูล หมายถึง สิ่งสกปรก ของสกปรก ของเน่าเปื่อย อุจจาระหรือปัสสาวะและหมายรวมถึงสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นสิ่งโสโครกหรือมีกลิ่นเหม็น

มูลฝอย หมายถึง สิ่งเหลือใช้และสิ่งปฏิกูลที่อยู่ในรูปของแข็ง ซึ่งเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์และสัตว์ทั้งจากบริโภค การผลิต การขับถ่าย การดำรงชีวิต และอื่น ๆ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2548: 80)

มูลฝอย หมายถึง เศษของเหลือใช้จากกิจกรรมต่างๆ ที่ถูกทิ้งจากชุมชน ได้แก่ บ้านพักอาศัยร้านค้า พาณิชยกรรม โรงงานอุตสาหกรรม กลุ่มธุรกิจ บริการต่างๆ และจากเขตเกษตรกรรมด้วย กรมควบคุมมลพิษ (2555: 6) ให้คำนิยามเกี่ยวกับมูลฝอยประกอบด้วย

มูลฝอยชุมชน (Communication waste) หมายความว่า มูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น บ้านพักอาศัย ธุรกิจร้านค้า สถานประกอบการ ตลาดสด สถาบันต่าง ๆ รวมทั้งเศษ วัสดุก่อสร้าง ทั้งนี้ไม่รวมของเสียอันตรายและมูลฝอยติดเชื้อ

ของเสียอันตราย (Hazardous waste) หมายความว่า ของเสียที่มีองค์ประกอบของวัตถุอันตราย ได้แก่ วัตถุระเบิดได้ วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ และวัตถุเปอร์ออกไซด์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุติดไฟ วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง วัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์ หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม

มูลฝอยติดเชื้อ (Infectious waste) หมายความว่า มูลฝอยที่เป็นผลมาจากกระบวนการในการรักษาพยาบาล การตรวจวินิจฉัย การให้ภูมิคุ้มกันโรค การศึกษาวิจัยที่ดำเนินการทั้งในคนและสัตว์ ซึ่งมีเหตุอันควรสงสัยว่าหรืออาจมีเชื้อโรค อันได้แก่

1. ซากหรือชิ้นส่วนของคนหรือสัตว์ที่เป็นผลมาจากการผ่าตัด การตรวจชันสูตรศพ การใช้ สัตว์ทดลองเกี่ยวกับโรคติดต่อ

2. วัสดุมีคม หรือ วัสดุที่ใช้ในการให้บริการทางการแพทย์ การวิจัยในห้องปฏิบัติการ เช่น เข็ม ใบมีด กระบอกฉีดยา สำลี ผ้าก๊อช ผ้าต่าง ๆ ท่อยาง และอื่น ๆ ซึ่งสัมผัสหรือสงสัยว่าจะสัมผัสกับเลือด ส่วนประกอบของเลือด หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเลือด หรือสารน้ำ จากร่างกายหรือวัคซีนที่ทำจากเชื้อโรคที่มีชีวิต

3. มูลฝอยอื่น ๆ ทุกประเภทที่มาจากห้องติดเชื้อร้ายแรง ห้องปฏิบัติการเชื้ออันตรายสูง มูลฝอย คือ ของเหลือทิ้งจากขบวนการผลิตและการใช้สอยของมนุษย์ ซึ่งเป็นปัญหาของโลกสมัยใหม่ การเติบโตของเมืองที่มีขนาดใหญ่อย่างรวดเร็ว อาจจะมีมูลฝอยที่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามแหล่งกำเนิด เช่น มูลฝอยจากบ้านเรือนส่วนใหญ่จะเป็นเศษอาหารที่เหลือจากการปรุงอาหารและการบริโภค รวมทั้งเศษอาหาร พลาสติกและของที่ไม่ใช้แล้ว มูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรมก็มีลักษณะต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงตามประเภทของอุตสาหกรรมนั้น ๆ มูลฝอยที่ถูกทิ้งอยู่ตามถนน แม่น้ำ ลำคลองที่สาธารณะต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นใบไม้ เศษกระดาษ ถุงพลาสติก เศษดิน เป็นต้น ซึ่งมูลฝอย เหล่านี้หากไม่ได้กำจัดอย่างถูกวิธี นอกจากจะทำให้ชุมชนขาดความสะอาดเรียบร้อย ยังทำให้เกิดปัญหา มลพิษต่อสภาพแวดล้อมอย่างมากมาย เช่น การปนเปื้อนของแหล่งน้ำ และการปนเปื้อนของอากาศ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์และแพร่กระจายของเชื้อโรค ตลอดจนก่อให้เกิดความรำคาญต่าง ๆ จากกลิ่น ฝุ่น ละออง ตลอดจนเป็นต้นเหตุของอัคคีภัยได้อีกด้วย

มูลฝอยหรือสิ่งของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและอุปโภคซึ่งเสื่อมสภาพจนใช้การไม่ได้ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ตามลักษณะการกำจัดมูลฝอยแบบผสมผสานได้แก่ ประเภทมูลฝอยขายได้น่ากลับมา ใช้ใหม่ได้ ประเภทมูลฝอยแห้งสำหรับเป็นเชื้อเพลิงทดแทน ประเภทมูลฝอยเปียก (สำหรับทำปุ๋ย และสำหรับ เป็นอาหารสัตว์) และประเภทมูลฝอยอันตราย (สำหรับรีไซเคิล ขายได้และที่ส่งกำจัดหรือขายไม่ได้) (สมไทย วงษ์เจริญ, 2551: 41)

มูลฝอย สามารถแบ่งออกได้หลายประเภทตามเกณฑ์ที่ใช้แบ่ง ในที่นี้ขอแบ่งประเภทมูลฝอย ออกเป็น 4 ประเภทดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550: 19)

1. มูลฝอยทั่วไป (General waste) เป็นมูลฝอยจากสำนักงาน ถนนหนทาง การก่อสร้าง ได้แก่ กระจาด เศษไม้ กิ่งไม้ ฟาง ข้าว แก้ว กระเบื้อง ยาง เศษอิฐ กรวด ทราบ ถูพลาสติก เศษปูน อิฐหัก หิน ทราบ มูลฝอยประเภทนี้ไม่เกิดการย่อยสลายและเน่าเหม็น การกำจัดมูลฝอยทั่วไป ควรคัดแยกมูลฝอยที่สามารถ นำมาใช้ใหม่ได้ก่อนการกำจัด

2. มูลฝอยย่อยสลายได้ หรือมูลฝอยอินทรีย์ (Organic waste) เป็นมูลฝอยจากครัวเรือน ภัตตาคาร โรง อาหาร ตลาดสด และการเกษตรกรรม ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก เศษเนื้อ เศษผลไม้ ซากสัตว์ มูลสัตว์ มูลฝอยประเภทนี้จะเป็นพวกย่อยสลายและเน่าเปื่อยได้ง่าย เพราะว่าเป็นสารประกอบอินทรีย์ที่มีความชื้น ค่อนข้างสูง ประกอบกับมูลฝอยประเภทนี้ มีกลิ่นเหม็น การกำจัดมูลฝอยประเภทนี้ ควรพิจารณาความเป็นไปได้ ในการหมักทำปุ๋ยก่อน

3. มูลฝอยรีไซเคิล หรือมูลฝอยที่สามารถนำไปขายได้ เช่น แก้ว กระจาด พลาสติก โลหะ อโลหะ

4. มูลฝอยติดเชื้อและมูลฝอย อันตราย (hazardous waste) เป็นมูลฝอยจากสถานพยาบาลหรืออื่น ๆ ซึ่งต้องใช้กรรมวิธีในการทำลายเป็นพิเศษ ได้แก่ วัสดุที่ผ่านการใช้ในโรงพยาบาล แบตเตอรี่ กระจกสี พลาสติก ฟิล์มถ่ายรูป ถ่านไฟฉาย เป็นต้น การกำจัดมูลฝอยติดเชื้อจากโรงพยาบาลจะทำลายโดย การเผาในเตาเผา ส่วนมูลฝอยอันตรายอื่น ๆ ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง

2.2 แหล่งกำเนิดมูลฝอย

แหล่งชุมชน และกิจกรรมเกษตร จัดได้ว่าเป็นแหล่งกำเนิดของมูลฝอยมูล ฝอยที่สำคัญ เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นมูลฝอยก็จะเพิ่มขึ้น ประกอบกับมีการพัฒนาทางการคมนาคมความสะดวกในการเดินทาง ก็ยังทำให้มีมูลฝอยใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย มูลฝอยเหล่านี้มีทั้งมูลฝอยทั่วไปและของเสียอันตราย แต่ละประเภทยามีลักษณะแตกต่างกัน มูลฝอยเป็นสิ่งที่เหลือใช้หรือสิ่งที่ไม่ ต้องการอีกต่อไป สามารถแบ่งตามแหล่งกำเนิดได้ดังนี้ (เทศบาลเมืองทุ่งสง, 2556)

2.2.1 ของเสียจากอุตสาหกรรม ของเสียอันตรายทั่วประเทศไทย ร้อยละ 73.0 มาจากระบบอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ยังไม่มีจัดการที่เหมาะสมโดยทิ้งกระจายอยู่ตามสิ่งแวดล้อมและทิ้งร่วมกับมูลฝอย รัฐบาลได้ก่อตั้งศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมขึ้นแห่งแรกที่แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน เริ่มเปิด บริการตั้งแต่ 2531 ซึ่งก็เพียงสามารถกำจัดของเสียได้บางส่วน

2.2.2 ของเสียจากโรงพยาบาลและสถานที่ศึกษาวิจัย ของเสียจากโรงพยาบาลเป็นของเสียอันตรายอย่างยิ่ง เช่น มูลฝอยติดเชื้อ เศษอวัยวะจากผู้ป่วย และการรักษาพยาบาล รวมทั้งของเสียที่ปนเปื้อนสารกัมมันตรังสี สารเคมี ได้ทิ้งสู่สิ่งแวดล้อมโดยปะปนกับมูลฝอย สิ่งปฏิภูลเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการ แพร่กระจายของเชื้อโรคและสารอันตราย

2.2.3 ของเสียจากการเกษตรกรรมเช่นยาฆ่าแมลงปุ๋ยมูลสัตว์น้ำทิ้งจากการทำปศุสัตว์ฯ

2.2.4 ของเสียจากบ้านเรือนแหล่งชุมชน เช่น หลอดไฟ ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ แก้ว เศษอาหาร พลาสติก โลหะ หินไม้ กระจก เบื้อง ผนัง ยาง ฯลฯ

2.2.5 ของเสียจากสถานประกอบการในเมือง เช่น ภัตตาคาร ตลาดสด วัด สถานเริงรมย์ กล่าวสรุป มูลฝอย คือ สิ่งเหลือใช้และสิ่งปฏิภูลที่อยู่ในรูปของแข็ง ซึ่งเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์และสัตว์ ทั้งจากการบริโภค การผลิต การขับถ่าย การดำรงชีวิต ประเภทของมูลฝอย มูลฝอยทั่วไป มูลฝอยย่อยสลายได้หรือมูลฝอยอินทรีย์ มูลฝอยรีไซเคิล มูลฝอยติดเชื้อหรือมูลฝอยอันตราย แหล่งกำเนิดของมูลฝอย จากแหล่งครัวเรือน แหล่งอุตสาหกรรม โรงพยาบาล ที่อยู่อาศัยของแต่ละครัวเรือนและของเสียจากภาคเกษตรกรรม เป็นต้น

2.3 ระบบการกำจัดมูลฝอยชุมชน

2.3.1 สถานการณ์มูลฝอยในประเทศไทย

หลังจากที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้กำหนดให้มูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติ และมอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมควบคุมมลพิษจัดทำ Roadmap การจัดการมูลฝอยและของเสีย อันตราย ซึ่ง คสช. เห็นชอบเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557 ถือเป็นแรงขับเคลื่อนให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินการตามแนวทาง Roadmap การจัดการมูลฝอยและของเสีย อันตรายซึ่งประกอบด้วย การกำจัดมูลฝอย ตกค้างสะสมในสถานที่กำจัดมูลฝอย การสร้างรูปแบบการจัดการมูลฝอยและ ของเสียอันตรายที่เหมาะสม (มูลฝอยใหม่) การวางระเบียบมาตรการบริหารจัดการมูลฝอยและของเสียอันตราย และการสร้างวินัยของ คนในชาติมุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืน ผลจากการบูรณาการการดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ภายใต้ Roadmap การจัดการมูลฝอย และของเสียอันตราย ในระยะเวลา 6 เดือน แรกของปี 2558 เมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมาย ตาม Roadmap แล้ว สามารถดำเนินงานบริหาร จัดการมูลฝอย และแก้ไขปัญหามูลฝอย ของประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรมหลายประการ (กรมควบคุมมลพิษ, 2557: 18)

การจัดการมูลฝอยตกค้างสะสมเมื่อเริ่มต้นการจัดทำ Roadmap การ จัดการมูลฝอยและของเสียอันตราย มีการ คาดการณ์ปริมาณมูลฝอยตกค้างสะสมทั่วประเทศไว้ ทั้งหมด 28 ล้านตัน และเพิ่มขึ้นเป็น 30 ล้านตัน หลังจากดำเนินงานตาม Roadmap ระยะหนึ่ง เมื่อสิ้นสุดปี 2557 สามารถจัดการมูลฝอยตกค้าง สะสมได้รวม 13.2 ล้านตัน และในช่วง 6 เดือน แรกของปี 2558 (มกราคม – มิถุนายน) จัดการได้ เพิ่มขึ้นเป็น 15 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 50 ของ ปริมาณมูลฝอยตกค้างสะสมทั้งหมดแบ่งเป็นการ ดำเนินงานในพื้นที่ 6 จังหวัดเร่งด่วน ได้แก่ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา สระบุรี ลพบุรี นครปฐม สมุทรปราการ และปทุมธานีจำนวน 11.04 ล้านตัน กำจัดได้ 9.22 ล้านตัน และอีก 71 จังหวัด จำนวน 18.96 ล้านตัน กำจัดได้ 5.78 ล้านตันการดำเนินงานดังกล่าวขับเคลื่อน โดยผู้ว่าราชการ

จังหวัดและเชิงงบประมาณของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองในการดำเนินการและงบประมาณที่ได้ รับ การสนับสนุนจากส่วนกลางทั้งจากกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิธีการกำจัด โดยการฝังกลบชั่วคราวด้วยการใช้ดินฝังกลบมูลฝอยและปรับพื้นที่เพื่อรับมูลฝอยใหม่หรือ ขนไป กำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการหรือร่วมกับ เอกชน รื้อร่อนไปทำเชื้อเพลิงแข็ง (Refuse Derived Fuel : RDF) เป็นต้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2557: 18)

การจัดการมูลฝอย ปัจจุบันมีสถานที่กำจัดมูลฝอยทั้งของ รัฐและเอกชน จำนวน 2,450 แห่งทั่วประเทศในจำนวนนี้ มีสถานที่กำจัดมูลฝอยแบบถูกต้อง เพียง 480 แห่ง จึงมีการวางแผนคิด ศูนย์กำจัดมูลฝอยรวมเพื่อให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นสามารถจัดการมูลฝอยร่วมกัน โดยพิจารณาใช้ เขตพื้นที่การปกครอง ข้อมูลปริมาณ มูลฝอย ระยะทางในการขนถ่ายมูลฝอยและการยอมรับของ ประชาชนในพื้นที่ เป็นเกณฑ์ ในการจัดกลุ่มพื้นที่ขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก ยกเว้น องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นที่มีที่ตั้งลักษณะเฉพาะ เช่น อยู่ห่างไกล เป็นพื้นที่เกาะ หรืออื่นๆ โดยในกรณีเป็นกลุ่มพื้นที่ขนาดใหญ่ จะส่งเสริมให้เอกชนเป็นผู้ลงทุน เพื่อลดภาระด้านงบประมาณของภาครัฐ คณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีมติเห็นชอบกับแผนงานโครงการด้านการจัดการมูลฝอย ภายใต้แผนปฏิบัติการ เพื่อการจัดการ คุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด

ตามนโยบายของรัฐบาลที่จะส่งเสริมการแปรรูปมูลฝอยเป็นพลังงานไฟฟ้าจึงมีการ ดำเนินงาน ขั้วเคลื่อนพื้นที่ศักยภาพแปรรูปมูลฝอยเป็นพลังงาน ไฟฟ้าโดยคำนึงถึงการรวมกลุ่มพื้นที่ ปริมาณมูลฝอย สายส่งไฟฟ้า และการยอมรับของประชาชนใน พื้นที่ โดยให้เอกชนเป็นผู้ลงทุน ปัจจุบัน สามารถเปิดดำเนินการแล้ว 2 แห่ง คือ เทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต และเทศบาล นครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา) และมีอีก 19 พื้นที่ที่อยู่ระหว่างดำเนินการโดย มี ความก้าวหน้าในระยะต่าง ๆ ซึ่งหาก ดำเนินการแล้วเสร็จ ภายใน 1-3 ปีข้างหน้าี้ จะมี โรงงานแปรรูปมูลฝอยเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้า 21 แห่ง สามารถรองรับปริมาณมูลฝอยเพื่อ กำจัดได้ประมาณวันละ 11,400 ตัน ผลิตพลังงาน ไฟฟ้าได้ 151 เมกกะวัตต์ต่อนอกจากนี้ยังอยู่ระหว่างเจรจากับเอกชนอีก 35 แห่ง (กรมควบคุมมลพิษ, 2557: 9)

กล่าวสรุป สถานการณ์การจัดการมูลฝอยของประเทศไทย นับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่อยู่คู่กับ สังคมไทยมายาวนาน จะเป็นปริมาณการผลิตมูลฝอยที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจากสถานการณ์มูลฝอย ในปี 2557 คาดการณ์ปริมาณมูลฝอยตกค้างสะสมทั่วประเทศไว้ ทั้งหมด 28 ล้านตัน และเพิ่มขึ้นเป็น 30 ล้านตัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศ ซึ่งในอนาคตน่าจะเพิ่มขึ้น

2.3.2 การจัดการมูลฝอยชุมชน

2.3.2.1 ความหมายของการจัดการมูลฝอยในชุมชน (กรมควบคุมมลพิษ, 2555)

การจัดการมูลฝอย หมายถึง หลักการในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม การทิ้งมูลฝอย การเก็บมูลฝอยชั่วคราวไว้ในภาชนะ การรวบรวมมูลฝอย การขนถ่ายและการขนส่งการแปร รูปของมูลฝอย โดยจะคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดในทางสุขอนามัย ทัศนียภาพ เศรษฐศาสตร์, การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม และการยอมรับของสังคมก็อาจให้สัตว์น้ำ ตายในเวลาอันสั้น

2.3.2.2 ความจำเป็นในการกำจัดมูลฝอย

มูลฝอยนั้น เป็นสิ่งที่ไม่ต้องการใช้แล้ว จากบ้านเรือน สถานที่ประกอบการ รวมถึง สถานที่สาธารณะ ซึ่งปริมาณของมูลฝอยก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากมนุษย์เป็นผู้ก่อขึ้นทั้งสิ้น และมูลฝอยนั้นก็มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะของชุมชน ฤดูกาล และความสะดวกในการเก็บขนมูล ฝอยซึ่งมูลฝอยเหล่านี้ทำให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นบ่อเกิดของเชื้อโรคต่าง ๆ
- 2) เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของพาหะนำโรค เช่น แมลงวัน แมลงสาบ หนู เป็นต้น
- 3) เกิดกลิ่นเหม็นและสภาพน่ารังเกียจ
- 4) เกิดเป็นเหตุรำคาญแก่บริเวณใกล้เคียง
- 5) เกิดอุบัติเหตุได้ เช่น กระจายดีดไฟได้ง่าย

จากผลกระทบดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำจัดมูลฝอยให้หมดไป ถ้าไม่มีการดำเนินการจัดการที่ถูกต้อง ก็จะก่อให้เกิดผลกระทบที่กล่าวมาข้างต้นอย่างแน่นอน

2.3.3 นโยบายในการจัดการมูลฝอยชุมชน

สำหรับนโยบายการบริหารจัดการมูลฝอยชุมชน ของประเทศไทย ได้มีการกำหนดไว้ในแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ที่สำคัญตามแนวทางที่ (พิริยุตม์ วรรณพฤษ, 2555: 43) ได้กล่าวไว้

2.3.3.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับ 11 (2555-2559) พบว่า มีการกำหนด เป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยชุมชนไว้ 2 ด้าน ได้แก่ กำหนดให้มีการจัดการมูลฝอยถูกหลักสุขาภิบาลเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 50 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น และ กำหนดให้มีการนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 โดยมีแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการมูลฝอย โดยสนับสนุนการจัดตั้งระบบที่สอดคล้องกับปัญหาและศักยภาพของท้องถิ่น และ ส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาร่วมลงทุนในการดำเนินงาน สนับสนุนการลดปริมาณของเสีย ณ แหล่งกำเนิด โดยส่งเสริมให้เกิดกลไกการคัดแยกมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ให้มากที่สุด รวมทั้งใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการสร้างแรงจูงใจเพื่อลดปริมาณมูลฝอย เช่น การเก็บภาษีการปล่อยมลพิษ หรือ ค่าธรรมเนียมการใช้สินค้าที่ก่อมลพิษสูง เร่งรัดการลงทุนก่อสร้างระบบการจัดการมูลฝอยแบบครบ วงจร ประกอบด้วย การคัดแยกที่ต้นทาง ระบบการจัดการที่ถูกหลักวิชาการและการใช้ประโยชน์ เช่น การทำปุ๋ย การผลิตพลังงาน ส่งเสริมธุรกิจชุมชน และธุรกิจเอกชนจากวัสดุรีไซเคิล รวมทั้งสนับสนุนให้มีการผลิตและใช้พลังงานทดแทนจากของเสีย โดยสร้างมาตรการจูงใจในการแปรรูปมูลฝอยเป็น พลังงานให้เกิดผลในทางปฏิบัติตลอดจนออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการให้บริการกำจัดมูลฝอยเพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอในการบริหารจัดการและบำรุงรักษาระบบการจัดการของเสียอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2.3.3.2 นโยบาย และ แผนส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 - 2559 ซึ่งใน ปัจจุบันได้จัดทำและดำเนินการตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555 - 2559 และ แผนจัดการมลพิษ 2555 - 2559 โดยมีกำหนดเป้าหมาย อัตราการจัดการมูลฝอยชุมชนของเสียอันตรายชุมชน และมูลฝอยติดเชื้อ อย่างถูกหลักวิชาการต่อปริมาณมูลฝอยทั่วประเทศ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 อัตรานำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ (Recycle) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของปริมาณมูลฝอยทั่วประเทศและมีแนวทางดำเนินการ สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ

2.3.3.3 นโยบายรัฐบาล กับ การจัดการ ระบบบริหาร จัดการมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2557 โดยมุ่งเน้นให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม เนื่องจากปัญหามูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญระดับประเทศที่ก่อให้เกิดความเสียหายด้านต่าง ๆ เช่น มลพิษทางอากาศ เกิดจากการเผามูลฝอย กลางแจ้งทำให้เกิดควันและสารพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ ที่เกิดจากการกองมูลฝอยบนพื้น เมื่อฝนตกลงมาบนกองมูลฝอย สารพิษจะไหลลงสู่แหล่งน้ำจะทำให้เกิดน้ำเสีย และเป็น แหล่งพาหะนำโรค ล้วนแต่ ส่งผลกระทบต่อ

สิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัยของประชาชน จึงต้องมีการบริหาร จัดการอย่างถูกวิธี และเร่งด่วน (กรมควบคุมมลพิษ, 2558) รัฐบาลจึงได้มีการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมไว้ใน ข้อ 9 ว่า “...เร่งรัด การควบคุมมลพิษทางอากาศ ฝุ่นละออง และน้ำเสียที่เกิดจากการ ผลิตและบริโภค ในพื้นที่ใดที่สามารถ จัดการมลพิษ โดยการแปรรูปเป็นพลังงานก็จะสนับสนุนให้ดำเนินการส่วนมลพิษอุตสาหกรรมนั้น จะวางระเบียบมาตรการเป็นพิเศษ โดยกำหนดให้ทั้งในบ่อมลพิษอุตสาหกรรมที่สร้างขึ้นแบบมี มาตรฐาน และพัฒนาระบบตรวจสอบไม่ให้มีการลักลอบทิ้งมลพิษติดเชื้อ และใช้มาตรการทาง กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาด รวมถึงมีการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย การจัดการระบบบริหารจัดการมลพิษของประเทศ พ.ศ. 2557 ขึ้น เพื่อมอบหมายให้กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปดำเนินการ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงมี การมอบนโยบายการจัดการมลพิษของประเทศให้กับจังหวัดเกี่ยวกับการลดและการคัดแยกมลพิษที่ ต้นทาง การจัดการมลพิษแบบ ศูนย์รวม และการกำจัดโดยเทคโนโลยีที่เหมาะสมแบบผสมผสาน เน้น การแปรรูปเป็นพลังงานหรือทำให้เกิด ประโยชน์สูงสุด มีการส่งเสริม และสนับสนุนเอกชนมาลงทุนหรือ ร่วมลงทุน รวมทั้งสร้างวินัยของคนในชาติ โดยมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแล การบริหารจัดการมลพิษในภาพรวมของจังหวัด และ มีการกำหนดให้เรื่องการจัดการมลพิษเป็นวาระ แห่งชาติ ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากคณะรักษาความสงบ แห่งชาติในการประชุมเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557 การดำเนินงานตาม Roadmap มีหลักสำคัญ คือ การลดและ คัดแยกมลพิษที่ต้นทาง การจัดการ มลพิษแบบศูนย์รวมและกำจัดโดยเทคโนโลยี ที่เหมาะสมแบบ ผสมผสาน เน้นการแปรรูปเป็นพลังงาน หรือทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยการส่งเสริมและสนับสนุนเอกชนมา ลงทุนหรือร่วมลงทุนรวมทั้งสร้างวินัย ของคนในชาติสร้างจิตสำนึกให้ประชาชน เยาวชน นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการมลพิษตั้งแต่ ต้นทางจนถึงการกำจัดขั้นสุดท้ายซึ่งกำหนดระยะเวลาดำเนินงานเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเร่งด่วน ภายใน 6 เดือน ระยะปานกลาง ภายใน 1 ปี และระยะยาว 1 ปีขึ้นไป เพื่อให้การจัดการ มลพิษและ ของเสียอันตรายในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสามารถลดผลกระทบที่จะ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อประชาชนและความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย นอกจากนี้ จะเสนอให้มีการตั้ง “คณะกรรมการบริหารจัดการมลพิษ” โดยให้ทุกจังหวัดจัดทำแผนการบริหาร จัดการมลพิษของจังหวัด และส่งให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขณะนี้ทั้ง 77 จังหวัด ได้จัดทำแผนงาน และส่งให้กรม ควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งหมด แล้วตั้งแต่เดือนธันวาคม 2557 เพื่อนำมาจัดทำเป็นแผนแม่บทการบริหารจัดการมลพิษของประเทศ (กรมควบคุมมลพิษ, 2557)

2.3.3.4 นโยบาย การรวมกลุ่มของ องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นเป็น นโยบายที่มี วัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการมลพิษขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยสนับสนุน การรวมกลุ่ม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้โครงการมีขนาดที่เหมาะสมทั้งด้านการลงทุนและ การบริหาร

2.3.3.5 การมีส่วนร่วม ของประชาชน ในการจัดการมลพิษ รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 87 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วม ของประชาชน ดังต่อไปนี้ (1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วม

ของประชาชนในการ ตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้ง การจัดทำบริการสาธารณะ

2.3.3.6 นโยบาย ส่งเสริม พลังงานทดแทน กระทรวงพลังงาน โดยกองทุนเพื่อส่งเสริม การอนุรักษ์ พลังงาน ได้จัดทำแผนอนุรักษ์พลังงานฉบับที่ 3 พ.ศ. 2548-2554 และกำหนดเป้าหมายให้ พัฒนากำลังงาน ทดแทนให้มีสัดส่วนการใช้เพิ่มขึ้นโดยในปี 2554 จะต้องมีสัดส่วนร้อยละ 9.2ของความ ต้องการพลังงาน รวมของประเทศหรือสามารถทดแทนการใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ประมาณ 7,530 พันตันเทียบเท่า น้ำมันดิบ ซึ่งต่อมา กระทรวงพลังงานได้กำหนดมาตรการเพิ่มเติมเพื่อเป็นการส่งเสริม การผลิตไฟฟ้า จากพลังงานทดแทนรวมถึงมูลฝอย คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติเห็นชอบใน การใช้มาตรการจูงใจด้านราคาผ่านระเบียบการรับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็กและผู้ผลิตไฟฟ้า ขนาดเล็กมาก โดยกำหนดส่วนเพิ่มอัตราซื้อไฟฟ้าจากราคารับซื้อไฟฟ้าตามระเบียบผู้ผลิตไฟฟ้าราย เล็กหรือผู้ผลิตไฟฟ้าขนาดเล็กมากตามประเภทเชื้อเพลิงและเทคโนโลยี นอกจากการใช้มาตรการจูงใจ ด้านราคาแล้ว กระทรวงพลังงานยังมีบทบาทส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอยและการใช้ประโยชน์จาก มูลฝอยประเภทต่างๆ รวมถึงมูลฝอยอินทรีย์ประเภทเศษอาหาร โดยสนับสนุนการผลิตกระแสไฟฟ้า โดยใช้ เทคโนโลยีย่อยสลายที่ไม่ใช้ออกาศ

2.3.4 บทบาทขององค์กรในชุมชนในการจัดการมูลฝอย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอย ประกอบด้วย 6 หน่วยงานหลัก (พิริยุดม วรรณพฤกษ์, 2555: 50) ได้แก่

2.3.4.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐธรรมนูญปี 2550 มาตรา 289 และ 290 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการจัดการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่และตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 โดยองค์การ บริหารส่วนจังหวัด มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจาย อำนาจให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ในการรับผิดชอบการจัดเก็บ รวบรวม และการจัด มูลฝอยชุมชน โดยจัดให้มีระบบการจัดการมูลฝอยรวมเพื่อรองรับปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นเป็นจำนวน มากได้อย่างเพียงพอ นอกจากนั้นแล้วแต่ละจังหวัดมีหน้าที่ในการจัดทำแผนปฏิบัติการสิ่งแวดล้อมระดับ จังหวัดแล้วเสนอต่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และขอความเห็นชอบจาก คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเพื่อของบประมาณสำหรับการจัดการมูลฝอยในพื้นที่ ซึ่งเป็นไป ตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535

2.3.4.2 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็น หน่วยงาน สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนการ ดำเนินงาน ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพิจารณาการจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนแก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยราชการในการจัดการปัญหามลพิษซึ่งรวมถึงปัญหา มูลฝอย

2.3.4.3 กรมควบคุมมลพิษ มีหน้าที่รับผิดชอบ ดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกาแบ่ง ส่วนราชการ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ในการ พัฒนาระบบ และรูปแบบการจัดการเพื่อแก้ปัญหามูลฝอยด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยเน้นที่มาตรการ ลดอัตราการเกิดมูลฝอยและสนับสนุนให้เกิดการนำกลับมาใช้ใหม่เป็นประเด็นหลัก นอกจากนั้นยังมี หน้าที่เสนอความเห็นเพื่อจัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติใน

ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยและสารอันตราย จัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษ ประสานการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษจากกากของเสียและสารอันตราย จัดทำแผนฉุกเฉิน ประสานการปฏิบัติการควบคุม กำจัด ระวังหรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เสนอแนะมาตรฐาน มาตรการ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการกากของเสียและสารพิษอันตราย เป็นต้น ต่อมาในภายหลังได้มีการตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 จัดตั้งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและโอนกรมควบคุมมลพิษมาอยู่ภายใต้การสังกัด

2.3.4.4 กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ที่มีภารกิจในการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูล และข่าวสารจากทางราชการ ในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือว่า เป็นความลับเกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2.3.4.5 สำนักงาน คณะกรรมการ นโยบายพลังงานแห่งชาติ เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงพลังงาน ทำหน้าที่เสนอแนะนโยบายและบูรณาการแผนบริหารพลังงานของประเทศ เสนอแนะ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและพลังงานทดแทนของประเทศ ตลอดจนให้การสนับสนุน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโครงการที่ส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่าและการจัดหาแหล่งพลังงานทดแทน

2.3.4.6 กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน เป็นหน่วยงานที่มีภาระหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมประสิทธิภาพการใช้พลังงาน กำกับการอนุรักษ์พลังงานจัดหาแหล่งพลังงาน พัฒนาทางเลือกการใช้พลังงานแบบผสมผสาน ซึ่งรวมถึงการผลิตพลังงานจากมูลฝอยและเผยแพร่เทคโนโลยีด้านพลังงานอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อสนองตอบความต้องการของทุกภาคส่วนอย่างเพียงพอ

สรุปองค์ที่ได้กล่าวมามีบทบาทในการดำเนินการเพื่อการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ดังนั้นหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องเข้าใจมิติทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ริเริ่ม ร่วมกับชุมชนในการแก้ไขปัญหา ให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและช่วยกันลดปริมาณมูลฝอยด้วยวิธีการต่างๆ เป็นต้น ส่วนแนวทางกำหนดมาตรการส่งเสริมเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมจากประชาชนอันถือเป็นการแก้ไขปัญหา ตั้งแต่ต้นทางนั้น รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการอบรมและการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดตั้งกองทุนเพื่อการจัดการมูลฝอยการส่งเสริมอาชีพการคัดแยกมูลฝอยการจัดตั้งธนาคารมูลฝอย และมีการเผยแพร่ความรู้การแยกมูลฝอยและการร่วมจัดการมูลฝอย ให้แก่เด็กในโรงเรียน นักศึกษาในสถาบันการศึกษา ประชาชนในทุกชุมชน

2.3.5 แนวคิดการจัดการมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ

การวางแผนจัดการมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สามารถลดปริมาณมูลฝอยที่ จะต้องส่งเข้าไปทำลายด้วยระบบต่าง ๆ ให้น้อยที่สุด สามารถนำมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของการใช้ซ้ำ และแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ (reuse & recycle) รวมถึงการกำจัดที่ได้ผลพลอยได้ เช่น ปุ๋ยหมัก หรือพลังงาน โดยสรุปวิธีการดำเนินการตามแนวทางของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังนี้คือ

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2546) ได้อธิบายวิธีการดำเนินงานในการจัดการมูลฝอยนั้น มีอยู่หลายขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่

1) การเก็บรวบรวม (Storage and Collection) เริ่มตั้งแต่การเก็บมูลฝอยใส่ไว้ในภาชนะไปจนถึงการรวบรวมมูลฝอยจากแหล่งต่าง ๆ แล้วนำไปใส่ยานพาหนะเพื่อที่จะขนถ่ายต่อไปยังแหล่งกำจัดหรือทำประโยชน์อื่น ๆ แล้วแต่กรณี

2) การขนส่ง (Transportation) เป็นการนำมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากชุมชนใส่ยานพาหนะแล้วนั้นไปยังสถานที่กำจัดหรือทำประโยชน์อย่างอื่นซึ่งอาจเป็นการขนส่งโดยตรงจากแหล่งกำเนิดเลยทีเดียว หรืออาจขนไปพักรวมไว้ที่ใดที่หนึ่งซึ่งเรียกว่า สถานีขนถ่ายก่อนก็ได้

3) การแปรสภาพ (Processing) เป็นวิธีการที่จะทำให้มูลฝอยสะดวกแก่การเก็บขนหรือนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น

4) การกำจัดหรือทำลาย (Disposal) เป็นวิธีการจัดการมูลฝอยขั้นสุดท้ายเพื่อให้มูลฝอย มูลฝอยนั้น ๆ ไม่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษต่อสภาพแวดล้อมอันมีผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของมนุษย์ต่อไป

2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมูลฝอยได้รับการบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับในลักษณะ ที่เป็นการแทรกตัวอยู่ในกฎหมายอื่นๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นเพียงส่วนย่อยของกฎหมายนั้นๆ เท่านั้น ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยโดยตรง หรือเป็นการเฉพาะในฉบับเดียวกันที่สามารถนำมาใช้ควบคุมป้องกันหรือแก้ไขปัญหามูลฝอยแบบเบ็ดเสร็จ (พิริยุตม์ วรณพฤกษ์, 2555: 53)

กฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการมูลฝอยชุมชนเป็นหลักประกอบไปด้วย (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2548)

2.4.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เนื้อหาของกฎหมายนี้จะครอบคลุมถึงเรื่องการส่งเสริมประชาชนและองค์กรเอกชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การจัดระบบการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามหลักการจัดการ คุณภาพสิ่งแวดล้อม กำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2.4.2 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้เกี่ยวข้องในการจัดการมูลฝอยชุมชนมากที่สุด กำหนดให้สาธารณสุขมีอำนาจหน้าที่ กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและมาตรฐานการดำเนินการ เกี่ยวกับการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยและออกกฎกระทรวงกำหนดอัตราค่าธรรมเนียม ในการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย โดยราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้มีหน้าที่เก็บขนหรือกำจัด สิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย ภายใต้การกำกับดูแลของสาธารณสุข รวมทั้งมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นเพื่อดำเนินการให้ถูกสุขลักษณะตามมาตรฐานของสาธารณสุขและกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย ไม่เกินอัตราที่สาธารณสุขกำหนด

2.4.3 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดการดำเนินการจัดการมูลฝอย และการรักษาความสะอาดของบ้านเมือง

2.4.4 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งในพระราชบัญญัตินี้ กำหนดให้อาคารสูง หรืออาคารขนาดใหญ่พิเศษมีการจัดเก็บมูลฝอยโดยวิธีขนลำเลียงหรือทิ้งลงปล่องทิ้งมูลฝอย นอกจากนี้ยังมีกฎหมายอื่นๆ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการกำจัดมูลฝอยได้แก่ พระราชบัญญัติรักษาคอง ร.ศ. 121 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 พระราชบัญญัติ การประมง พ.ศ. 2490 ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติ พิโตรเลียม พ.ศ. 2514 ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 68 (พ.ศ. 2515) เรื่องควบคุมการจอดเรือในแม่น้ำ ลำคลอง พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติรักษาคองประปา พ.ศ. 2526 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 และมติคณะรัฐมนตรีเรื่อง แนวทางป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (พิริยุตม์ วรรณพฤกษ์, 2555: 53-58) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในการรักษาความสะอาด การจัดการมูลฝอยนั้นประกอบไปด้วยกฎหมายต่าง ๆ (พิริยุตม์ วรรณพฤกษ์, 2555: 58-59) ดังนี้

2.4.5 พระราชบัญญัติ กำหนดแผนและ ขั้นตอน การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งมีบทบัญญัติในมาตรา 17 (11) และมาตรา 17 (12) ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่ในการจัดระบบกำจัดมูลฝอยรวมและการจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่างๆ และบทบัญญัติในมาตรา 16, 17 และ 18 กำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการจัดระบบการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย

2.4.6 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 กำหนดอำนาจแก่กรุงเทพมหานครในการดำเนินงานเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในเขตกรุงเทพมหานครและดูแลรักษาที่สาธารณะตามมาตรา 89 (4) และ (10)

2.4.7 พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 กฎหมายนี้กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่ดำเนินการภายในพื้นที่ของจังหวัดเกี่ยวกับการคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 45 (7)

2.4.8 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 กำหนดให้เป็นหน้าที่ของเทศบาลในการรักษาความสะอาดของถนน ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ตามมาตรา 50 (3) มาตรา 53 (1) และมาตรา 56 (1)

2.4.9 พระราชบัญญัติ สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 กฎหมายนี้กำหนดให้อำนาจและหน้าที่แก่สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ รวมทั้งการจัดการมูลฝอยภายในพื้นที่ตำบล ตามมาตรา 23 (3)

2.4.10 พระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 กฎหมายนี้ให้อำนาจแก่เมืองพัทยาในการดำเนินการรักษาความสะอาด รวมทั้งการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลภายในเขตเมืองพัทยา ตามมาตรา 67 (5) และ (6) 14 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตพลังงานจากมูลฝอย ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการผลิตพลังงานจากมูลฝอยแต่ได้บัญญัติ

เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการจำหน่าย พลังงานที่ผลิตได้แทรกอยู่กับ กฎหมายด้านการจัดการพลังงานของประเทศ (พริยัตม์ วรรณพฤษ, 2555: 64) ได้แก่

2.4.11 พระราชบัญญัติการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. 2535 กฎหมายนี้ได้กำหนดให้พลังงานไฟฟ้าซึ่งขนาดการผลิตรวมของแต่ละแหล่งผลิต ตั้งแต่ 200 กิโลวัตต์แอมแปร์ (kVA) ขึ้นไปเป็นพลังงานควบคุมโดยผู้ผลิตหรือ การขยายการผลิตพลังงานควบคุม จะต้องได้รับใบอนุญาตและกำหนดห้ามการกระทำใดๆ อันเป็นการขัดขวางต่อการผลิตพลังงานควบคุมหรือทำให้การผลิตพลังงานควบคุมน้อยลงโดยไม่มีเหตุอันควร ผู้กระทำผิดต้องระวางโทษทั้งจำและปรับ

2.4.12 พระราชกฤษฎีกา กำหนดพลังงานควบคุม พ.ศ. 2536 สาระสำคัญ ได้แก่ การกำหนดให้พลังงานไฟฟ้าซึ่งขนาดการผลิตรวมของแต่ละแหล่งผลิต ตั้งแต่ 200 กิโลวัตต์แอมแปร์ขึ้นไปเป็นพลังงานควบคุม

2.4.13 พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 กฎหมายนี้กำหนดให้จัดตั้งกองทุนเพื่อการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงพลังงาน (จากเดิม พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2535 กำหนดให้อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการคลัง) โดยได้กำหนดที่มาของเงิน วัตถุประสงค์และรายละเอียดต่างๆ ของกองทุนไว้ในหมวด 4 มาตรา 24

2.4.14 พระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. 2550 กฎหมายนี้ กำหนดสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการผลิตพลังงานไฟฟ้าจากมูลฝอย ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ข้อ (8) เพื่อส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียนในการประกอบกิจการไฟฟ้าที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย กำหนดองค์กรต่างๆ เกี่ยวกับการกำกับดูแลการประกอบกิจการพลังงานใน หมวด 2 การกำกับดูแลการประกอบกิจการพลังงานในหมวด 3 และการจัดตั้งกองทุนพัฒนาไฟฟ้า แหล่งที่มาของเงินทุน การเบิกจ่ายและกิจการที่สามารถใช้จ่ายเงินกองทุนพัฒนาไฟฟ้าตามมาตรา 93-97

2.4.15 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 กำหนดการจัดการมูลฝอยภายในเขตโรงงานอุตสาหกรรม โดยห้ามนำออกนอกบริเวณโรงงาน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรมให้นำออกไปทำลายฤทธิ์กำจัด นำกลับไปใช้ประโยชน์จัดการ หรือฝังโดยวิธีการและสถานที่ เฉพาะตามประกาศกระทรวง อุตสาหกรรม เรื่องการกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช่แล้ว พ.ศ. 2548 ประกอบกับ ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่องหลักเกณฑ์ และวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช่แล้วของผู้ประกอบกิจการบำบัดและกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช่ แล้ว พ.ศ. 2550 ซึ่งกำหนดให้มีการบำบัดหรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช่แล้วตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่ โรงงานอุตสาหกรรม และในการบำบัดหรือกำจัดสิ่ง ปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช่แล้ว ยังถูกควบคุมเกี่ยวกับ ค่ามาตรฐานในการปล่อยสารเจือปนใน อากาศตามประกาศตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมด้วย

สรุปกล่าวคือ กฎหมายการจัดการมูลฝอยโดยมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง และกำหนดมาตรการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยเป็นไปอย่างครบวงจร ตั้งแต่ออกแบบผลิตภัณฑ์ การผลิต และการบรรจุหีบห่อที่ก่อให้เกิดมูลฝอยหรือมลพิษน้อยที่สุด และมีการจัดการให้มีการแยก มูลฝอย การนำมูลฝอย ไปใช้ใหม่ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยอย่างถูกต้องตามหลักการดูแลสิ่งแวดล้อม สำหรับประเทศไทย แนวทางการจัดการมูลฝอยยังแยกอยู่กับกฎหมายหลายฉบับและหลายหน่วยงาน นอกจากนี้การบังคับใช้กฎหมายใน บางกรณีก็ยังไม่มีการบังคับโดยเฉพาะ ซึ่งส่งผลให้ปัญหาเรื่อง

มูลฝอยยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มาตรการทางกฎหมายถือเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาเรื่องมูลฝอย

2.5 การลดปริมาณมูลฝอย

การจัดการของเสียตามแนวเดิมค่อย ๆ ขาดประสิทธิภาพลงทุกขณะเนื่องจากปริมาณของเสียที่นับวันมีแต่จะเพิ่มทวียิ่งขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชน ทำให้มีของเสียตกค้างรอการกำจัดอยู่เป็นจำนวนมากรวมทั้งไม่อาจจัดหา อุปกรณ์ เช่น รถขนมูลฝอยและบุคลากรเก็บขนจำนวนมาก ๆ เพื่อรับมือกับปัญหาที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นได้ที่สำคัญคือแหล่งรองรับของเสียที่เคยใช้อยู่เดิม ก็เริ่มมีปริมาณของเสียตกค้างไว้มากเกินขีดความสามารถที่จะรองรับของเสียชุดใหม่ได้ประกอบกับการจัดการที่ผ่านๆ มามาก กระทำอย่างไม่ถูกสุขลักษณะสิ่งแวดล้อมและชุมชนใกล้เคียงทั้งในด้านกลิ่น แผลงที่มารบกวนอากาศและน้ำเสียจนกลายเป็นภาพลบที่ก่อทัศนคติไม่ดีแพร่กระจายไปสู่ชุมชนต่างๆ ให้เกิดการต่อต้านและไม่ยอมให้น้ำของเสียไปทิ้งในบริเวณใกล้เคียงกับชุมชนของตน ซึ่งนับเป็นการปิดกั้น การจัดการของเสียตามแนวนี้อย่างสำคัญความต่อประสิทธิภาพ ในการจัดการของเสียเชิงปลายเหตุตามแนวที่กล่าวมานี้ซึ่งมักเน้นไปที่กระบวนการทำๆ ในการจัดการของเสียได้ ผลักดันให้เกิดหันเหไปสู่แนวทางเชิงป้องกัน โดยเน้นไปที่กระบวนการกระบวนการย่อยส่วนต้น ๆ ของ กระบวนการจัดการของเสียเป็นสำคัญ แนวทางการจัดการเชิงป้องกันนี้กำลังได้รับความนิยมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการของเสียในปัจจุบันอยู่เป็นอันมากโดย แนวคิดใหม่จะมีมุ่งมองไปที่ต้นเหตุหรือที่มาของของเสียโดยพิจารณา ว่าปริมาณมากน้อยของของเสียของชุมชนจะขึ้นอยู่กับ การทิ้งของเสียหรือพฤติกรรมของชุมชนในการปลดปล่อยของเสีย ออกมานั้นเองดังนั้นการแก้ไขให้มีปริมาณของเสียน้อยลง เพื่อง่ายต่อการจัดการจึงต้องแก้ไขที่ พฤติกรรมกรทิ้งของเสียของคนในชุมชนเป็นหลักแนวคิดถูกเรียกในอีกชื่อหนึ่งว่า เป็น “แนวคิดการจัดการของเสีย ณ แหล่งกำเนิด” โดยแนวคิดนี้พิจารณาว่า การแก้ไขพฤติกรรม ของคน ในชุมชน เพื่อเป็นการ จัดการของเสีย ณ จุดเริ่มต้นหรือแหล่งกำเนิดนี้จำเป็น จะต้องรณรงค์หรือจูงใจให้คนในชุมชนหันมาถือปฏิบัติในการลดปริมาณของเสียตามหลักการย่อยดังต่อไปนี้

2.5.1 ลดการบริโภค (Reduce) ตามหลักการหรือแนวความคิดนี้เห็นว่าการลดการบริโภคของฟุ่มเฟือย หรือบรรจุกฎเกณฑ์ที่เกินความจำเป็น เป็นแนวทางสำคัญ ในการลดปริมาณของเสียลงได้อย่างมาก ตัวอย่างการลดการบริโภค ตามหลักการนี้เช่น นำถุง (ผ้า) หรือตะกร้า ติดไปตลาด หรือร้านสรรพสินค้าเพื่อหลีกเลี่ยงการนำถุงพลาสติกใส่ของจำนวนมากกลับบ้าน ซื้ออาหารให้พอดีกับความ ต้องการเพื่อจะได้ไม่มีของเหลือทิ้ง ซื้อเครื่องดื่มที่บรรจุขวดคืนได้ เครื่องดื่มที่บรรจุ กระป๋อง ใช้น้ำของเก่าให้คุ้มค่าก่อนหาสิ่งใหม่มาทดแทน

2.5.2 การใช้ซ้ำ (Reuse) เป็นการนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาใช้ประโยชน์อีกให้ คุ้มค่า เช่น กระดาษที่ใช้หน้าเดียวควรนำกลับมาใช้อีกด้านหนึ่ง หรือพับเป็นถุงกระดาษขายการใช้ซ้ำ (Reuse) นี้ บางครั้งมีความหมายครอบคลุมถึงการนำของเก่ามาซ่อมแซม (Repair) หรือดัดแปลง เพื่อกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ด้วยแต่นักวิชาการบางท่านอาจจัดแบ่งการซ่อมแซมไว้เป็นอีกหัวข้อหนึ่ง

2.5.3 การแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เป็นการนำมูลฝอยกลับเข้ากระบวนการผลิตใหม่ เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพ หรือการแปรรูปจากของเดิมแล้วนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น กล่องกระดาษ สามารถแปรรูปให้เป็นบัตรอวยพรได้เศษแก้วต่างๆ ที่สามารถนำไปหลอมกลับมาเป็น ภาชนะใส่ของได้และ แม้กระทั่งเศษไม้ใบหญ้า ที่สามารถแปรรูปให้เป็นปุ๋ยกลับมาใช้ได้อีกครั้ง หนึ่ง

2.5.4 การหลีกเลี่ยง (Reject) หรือ งดการใช้และบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผู้อื่นและระบบ สารพิษทุกชนิดโพลี ผลิตภัณฑ์ที่มีสารประกอบ CFC ฯลฯ หลักการข้างต้นนี้ได้รับการเรียกขานกันว่า หลักการ 4Rs (หรือ 5Rs หากแยกการ ซ่อมแซม (Repair) ออกเป็นอีกหัวข้อหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม นอกจากแนวคิดในการจัดการของเสียเชิงป้องกัน หรือการจัดการของเสีย ณ แหล่งกำเนิดจะขึ้นอยู่กับแนวทางในการส่งเสริมหรือรณรงค์ให้ผู้ผลิตของเสียในชุมชนได้ตระหนักในหลักการ 4Rs ให้ความร่วมมือในการนำไปถือปฏิบัติโดยทั่วกันได้เพียงใดแล้ว ประสิทธิภาพของการจัดการของเสีย ณ แหล่งกำเนิดนี้ยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญอีก ประการหนึ่งนั่นคือความร่วมมือของประชาชนและผู้ผลิตของเสียต่าง ๆ ในการคัดแยกมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดต่างๆ ของชุมชนอีกด้วย การแยกประเภทมูลฝอยในเบื้องต้นนั้น จะทำให้มูลฝอยบางชนิดที่ ถูกคัดแยกออกสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่หรือนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่นได้อีก ทั้ง โดยผู้ทิ้งหรือผู้เก็บของเก่าขาย ซึ่งย่อมหมายถึงเป็นการช่วยให้ปริมาณมูลฝอยและค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยในขั้นสุดท้ายน้อยลงด้วย อีกทั้งยังเป็นการช่วยให้การกำจัดในขั้นสุดท้ายเป็นไปได้อย่างเหมาะสมตามประเภทของมูลฝอยที่ถูกแยกและในกรณีที่มีโรงแปรรูปมูลฝอยก็จะช่วยให้โรงแปลงรูปมูลฝอยทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีการแยกประเภทมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดมาแล้ว

มิตรา สามารถ และรักกิจ ศรีสรินทร์ (2540) กล่าวถึงแนวโน้มของการจำกัดมูลฝอยในอนาคตจะเป็นการหลีกเลี่ยงหรือลดปริมาณมูลฝอยที่จะเกิดขึ้น นั่นคือการก่อให้เกิดมูลฝอยน้อยลง และลดการเสี่ยงภัยจากมลภาวะที่เกิดจากมูลฝอยเกิดจากมูลฝอยอันเป็นลักษณะของการป้องกันและการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุซึ่งน่าจะเหมาะสมและถูกต้องกว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาในอดีต ดังนั้น การบริหารจัดการจัดการมูลฝอยจะต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือจะต้องเน้นการลดปริมาณมูลฝอยเป็นหลักตามแนวคิดสมัยใหม่โดยมี 5 ขั้นตอน ในกระบวนการจัดการมูลฝอยเป็นอันดับ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การลดการก่อเกิดมูลฝอย (Reduce) หรือการลดมูลฝอยจากแหล่งที่เกิดมีแนวความคิดว่าเมื่อมูลฝอยไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นน้อยก็ไม่ต้องกำจัดหรือกำจัดน้อยเป็นการป้องกันในเบื้องต้น ไม่ให้มีมูลฝอยเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นในจำนวนน้อยที่สุด นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด การเปลี่ยนแปลงของผู้ผลิตด้วยการออกแบบผลิตภัณฑ์กระบวนการผลิตหรือการใช้วัตถุดิบทดแทนเสียใหม่ให้เหมาะสม เป็นการลดทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานที่ใช้ตลอดจนลดปริมาณมูลฝอยลงซึ่งประหยัดงบประมาณในการกำจัดมูลฝอยที่จะเกิดขึ้นได้ในส่วนหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 2 การนำผลิตภัณฑ์มาใช้ซ้ำ (Reuse) การนำเอาวัสดุเดิมที่มีอยู่มาใช้ซ้ำอีกครั้ง หนึ่งในรูปแบบเดิมหรืออาจนำมาซ่อมแซม หรือนำมาใช้ประโยชน์อื่น ๆ แก่บุคคลอื่น อาจดำเนินการได้ในช่วง 2 ช่วงคือ ช่วงการผลิตเพื่อให้เหลือเศษหรือของเสียจากวัสดุอ่อนที่สุดสุด หาก หลีกเลี่ยงไม่ได้ก็อาจนำเศษหรือของเสียจากวัสดุนั้น กลับเข้าเป็นวัตถุดิบสู่การผลิตใหม่ซึ่งง่ายได้ วัตถุดิบที่ปราศจากสิ่งปนเปื้อนและประหยัดงบประมาณการผลิตและช่วงการนำกลับมาใช้ซ้ำ เพื่อยืดอายุการใช้งานหรือใช้ประโยชน์สูงสุดก่อนทิ้ง เช่น นำเอาขวดแก้ว หรือขวดพลาสติกมาบรรจุภัณฑ์ใหม่หรือการนำเอา

กระดาษมาใช้สองหน้า เป็นต้น เป็นการประหยัดทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานในการผลิตและลดการก่อเกิดมลพิษบางส่วน

ขั้นตอนที่ 3 การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (Recycling) ต้องแยกวัสดุที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำตามขั้นตอนที่สองได้ออกจากมูลฝอยแล้วรวบรวมหรือย่อยสลายวัสดุนั้นไปผ่านกระบวนการย่อยสลายวัสดุผสมกับวัตถุดิบ แล้วผ่านกระบวนการผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ชิ้นใหม่ เช่น นำขวดหรือเศษแก้วมาหลอม และผ่านเครื่องตามกระบวนการผลิตออกมาเป็นขวดแก้วใน ลักษณะหรือรูปแบบใหม่ เป็นต้น เป็นการหมุนเวียนกลับมาผลิตใหม่ในลักษณะของการย่อยสลาย ตามกระบวนการตามธรรมชาติ (Composting)

ขั้นตอนที่ 4 การฟื้นฟูประโยชน์จากมูลฝอย (Recovery) เป็นการดึงเอาพลังงานจากมูลฝอยมูล ฝอยมาใช้ประโยชน์โดยใช้เชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าจากเตาเผามูลฝอยและเอาก๊าซที่เกิดขึ้นจากการ หมักของมูลฝอยในหลุม เช่น ก๊าซมีเทน (Methane) เป็นต้น มาใช้ประโยชน์ การเผามูลฝอยนี้จะก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศได้และการสร้างเตาเผาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงนั้น ต้องใช้งบประมาณสูงมากและไม่สามารถทำให้มลภาวะหมดสิ้นไปได้

ขั้นตอนที่ 5 การกำจัดมูลฝอย (Residue Disposal) เป็นขั้นตอนสุดท้ายเพราะมูลฝอย มูลฝอยที่เหลือจากการผ่านขั้นตอนทั้งสี่แล้วจะต้องถูกกำจัดอย่างถูกวิชาการให้หมดสิ้นไปโดยทั่วไป จะใช้วิธีฝังกลบซึ่งเป็นไปตามหลักการและถูกสุขลักษณะเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของสายพิษหรือสารปนเปื้อนมิให้ไปสู่สิ่งแวดล้อมได้ (สมนึก ชัชวาลย์, 2543: 19-21)

กล่าวสรุป การจัดการมูลฝอย คือการดำเนินงานในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม การทิ้งมูลฝอย การเก็บมูลฝอยชั่วคราวไว้ในภาชนะ การรวบรวมมูลฝอย การขนถ่ายและการขนส่ง การแปรรูปของมูลฝอย โดยจะคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดในทางสุขอนามัย

2.6 แนวคิดทฤษฎีสร้างพลังอำนาจ (Empowerment theory)

2.6.1 ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Rissel, 1994: 39 - 47) ได้ให้นิยามการเสริมสร้างพลังอำนาจไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมไปถึงการเปลี่ยนแปลงระดับต่าง ๆ ทั้งปัจเจกบุคคล องค์กร และชุมชน เป็นการดูความสัมพันธ์ของระดับต่าง ๆ กับรูปแบบของการเกิดความเครียด การเกิดโรคหรือปัญหาสุขภาพตามแนวคิดของ Rissel การเสริมสร้างพลังอำนาจทางจิตวิทยา หมายถึง การที่บุคคลตัดสินใจที่จะจัดการชีวิตตนเอง โดยการใช้มุมมองของตนเอง และกลุ่มในสังคมของตนเองในการที่จะดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

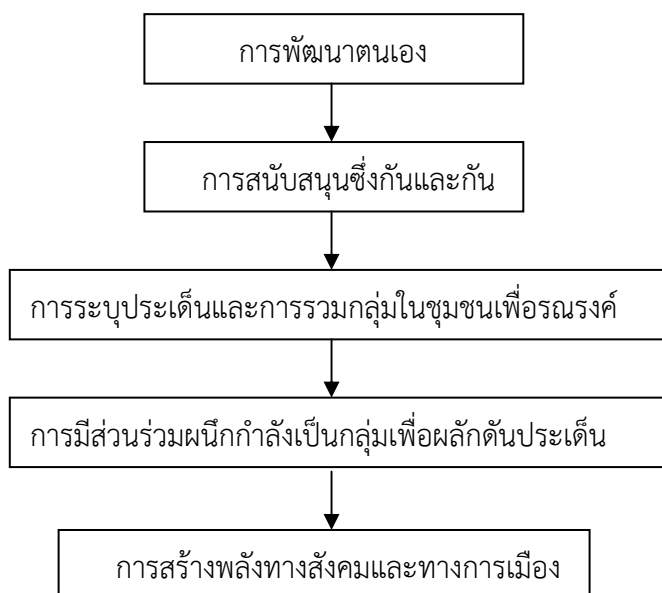
- 1) ความคาดหวังในความสามารถและศักยภาพของตนเอง
- 2) ความตระหนักในการควบคุมจัดการในเรื่องนั้น
- 3) กระบวนการมีส่วนร่วมที่จะตัดสินใจในองค์กรหรือกลุ่มคน

พลังอำนาจระดับบุคคลเชื่อมต่อกับระดับชุมชน ในการพัฒนาความสามารถของคนที่จัดการให้เกิดการกระทำ การสนับสนุนทางสังคม การอยู่ร่วมกับคนอื่นและทักษะการแสดงออกทางการเมือง โดยชุมชนที่มีพลังคือ ชุมชนที่ทั้งบุคคล ครอบครัว และองค์กรได้มีการใช้ทักษะ ความรู้ความสามารถและทรัพยากรของตน และกลุ่มเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม มีความสามารถที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับกว้าง ทำให้เกิดความสามารถที่จะมี

อิทธิพลต่อการตัดสินใจและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับกว้าง ทำให้เกิดความเสมอภาคในด้าน การเข้าถึงทรัพยากร มีการระบุประเด็นปัญหาและหนทางแก้ไขเอง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน มีความรู้สึกของการเป็นชุมชน บุคคลและการเมืองที่ชัดเจนเกิดเป็นระบบการช่วยเหลือกันอย่างเป็น ธรรมชาติจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างต่อเนื่อง

Jackson และคณะ (1989: 66 – 73) ได้นำเสนอประเด็นที่สำคัญว่า การขาดพลังอำนาจ เริ่มจากการที่บุคคลรู้สึกขาดอำนาจในตัวเองหรือชุมชนขาดความสนใจในปัญหาในชุมชนของตนเอง แม้ว่าในสภาพความเป็นจริงทั้งบุคคลและชุมชนจะมีศักยภาพก็ตาม ดังนั้นจึงเสนอรูปแบบ 5 ขั้นตอน ของการเสริมสร้างพลังอำนาจ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ Rissel (1994: 15 – 16) เห็นชอบด้วยซึ่งมีรูปแบบ ดังภาพประกอบ 2.1

ภาพประกอบ 2.1 การสร้างพลังอำนาจของ Rissel และ Jackson

กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจของ Lord (1991: 39-47) เป็นกระบวนการที่เริ่มต้น ในระดับบุคคลด้วยการรับรู้ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เพื่อให้บุคคลเกิดความตระหนัก ความ คาดหวังในความสามารถของตนเอง ซึ่งเป็นแรงสนับสนุนภายในตัวบุคคลที่จะทำให้บุคคลนั้นแสดงออก หรือเกิดการปฏิบัติแล้วสนับสนุนให้สังคมเกิดพลังงานจากการมีส่วนร่วมของบุคคลในสังคมประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างความตระหนัก
2. การสร้างพลัง
3. การพัฒนาทักษะ
4. การขยายผล

ระดับของการเสริมสร้างพลังอำนาจ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับบุคคลการสร้างพลัง ในระดับ บุคคลเป็นความสามารถของบุคคลที่จะตัดสินใจ และเข้าควบคุมคล้ายคลึงกับแนวคิดอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการพัฒนาตนเองและการนับถือตนเองโดยเน้นการพัฒนาแนวคิดของตนเองในทางที่ดี หรือพัฒนาความสามารถส่วนบุคคล นอกจากนี้การสร้างพลังในระดับบุคคลยังรวมถึงการสร้างความเข้าใจเชิงวิเคราะห์หรือความเข้าใจที่ชี้ขาดในบริบททางสังคมและการเมือง ดังนั้นการสร้างพลังในระดับบุคคลจึงรวมถึง

1.1 ความสามารถในการพัฒนาตนเองของบุคคล

1.2 ความเข้าใจและการควบคุม

1.3 กระบวนการ มีส่วนร่วม ที่มีพลังต่อสังคม และต่อองค์กรนั้น เป็นการตัดสินใจการสร้างพลังในระดับบุคคล มีความเชื่อมโยงกับการสร้างพลังในระดับองค์กรและระดับชุมชน โดยผ่านการพัฒนาและควบคุมบุคคล รวมทั้งความสามารถของบุคคลที่จะทำให้เกิดกาสนับสนุนทางสังคมและการพัฒนาความชำนาญการทั้งการเมือง และสังคม

2. ระดับองค์กร การสร้างพลังในองค์กร สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ร่วมกันมีส่วนกำหนดการดำเนินงาน และควบคุมความพยายามต่าง ๆ ต่อจุดมุ่งหมายที่กำหนดร่วมกัน เพราะฉะนั้นจุดมุ่งหมายขององค์กรจะสร้างพลังในแต่ละคน ให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขององค์กร องค์กรที่กำลังสร้างพลังควรตระหนักถึงการเชื่อมโยงในกลุ่มสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ทุกกลุ่มในองค์กร

3. ระดับชุมชน การเสริมสร้างพลังในระดับชุมชน (Wallerstein and Bernstein , 2012: 379-394) ได้กล่าวถึง บทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขว่า เป็นความเคยชิน กับการสั่งการและตัดสินใจในปัญหาและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน แทนที่จะให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแก้ปัญหาของตนเอง ดังนั้นการแก้ไขปัญหาสุขภาพของชุมชนนั้นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของเจ้าหน้าที่และชุมชนใหม่ ซึ่งจะต้องมีการสร้างพลังในชุมชน (Community empowerment) ให้เกิดขึ้นนั่นเอง

2.6.2 หลักการของการศึกษา เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจ การศึกษาเพื่อเสริมสร้างพลังมีหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้ (นิตยา เพ็ญศิริรักษา, 2542)

2.6.2.1 การให้ความรู้ ที่เน้นการสร้างพลังอำนาจ ให้แก่บุคคล โดยการสนับสนุนให้บุคคลมองเห็นความสัมพันธ์ของตนเองกับสิ่งแวดล้อม และเชื่อว่าตนสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสุขภาพของตนเองและกลุ่มได้

2.6.2.2 การเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากประสบการณ์ของบุคคล แล้วให้บุคคลคิดวิเคราะห์โดยใช้วิจารณญาณเพื่อโยงปัญหาต่างๆ ของบุคคลที่เป็นสาเหตุการเกิดความเข้าใจดังจะนำไปสู่การปรับปรุงพฤติกรรมที่บุคคลกระทำอยู่ หรือจะกระทำให้อนาคตให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม

2.6.2.3 การเรียนรู้ที่ให้บุคคล ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยการส่งเสริมให้บุคคลมีส่วนร่วมในทุก ๆ ขั้นตอน ตั้งแต่การเลือกประเด็นในการเรียนรู้ที่เป็นที่สนใจและมีความสำคัญต่อบุคคล การวางแผนกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการสนทนา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินตนเอง

2.6.2.4 การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม คือ การที่ทุกคนสอนทุกคนเรียนโดยครูจะเปลี่ยนบทบาทเดิม การที่บุคคลได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน นอกจากจะทำให้แต่ละคนได้เกิดความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงแล้ว ยังช่วยให้ได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มมีการคิดและการกระทำร่วมกัน ซึ่งการรวมกลุ่มกันนี้จะทำให้บุคคลรู้สึกว่ามีพลังสนับสนุนมากพอที่จะกระทำการแก้ไขปัญหาหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ต้องการ

2.6.2.5 การเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ซึ่งอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทันที หรือมีการเปลี่ยนแปลงภายหลังเมื่อได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ

2.6.2.6 การเรียนรู้ มีลักษณะเป็น กระบวนการต่อเนื่องที่ ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน เนื่องจากบุคคลสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์จริงและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

2.6.2.7 การให้ ความรู้ที่มีความยืดหยุ่น และมีความสนุกสนาน โดยจะมีการปรับเนื้อหาวิธีการ และสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของบุคคลแต่ละคน แต่ละกลุ่ม ทำให้บุคคลไม่รู้สึกว่าถูกบังคับฝืนใจให้เรียนรู้ในสิ่งที่ขาดความเกี่ยวข้องและสำคัญกับตน หรือถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่ตนไม่มีความสามารถ

2.6.3 กระบวนการเรียนรู้ของการศึกษาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจ การศึกษาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจ มีกระบวนการเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่องเป็นวงจรโดยไม่มีที่สิ้นสุด (Learning spiral) คือ เริ่มต้นจากประสบการณ์หรือสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ (Practice) แล้วนำมาคิดวิเคราะห์ไตร่ตรอง (Reflection) เพื่อให้เกิดเข้าใจต่อปัจจัย สาเหตุที่เกี่ยวข้องทั้งหมดซึ่งจะนำไปสู่การวางแผน การปฏิบัติ และลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ ในการศึกษาเพื่อสร้างพลังอำนาจที่เป็นวงจรต่อเนื่องดังกล่าว สามารถแบ่งย่อยออกเป็น 5 ขั้นตอน (นิตยา เพ็ญศิริรักษา, 2542)

2.6.3.1 ประสบการณ์ (Experiencing) ประสบการณ์นับว่าเป็นแกนและเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้โดยประสบการณ์ในที่นี้ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่บุคคลเป็นอยู่กระทำอยู่รู้สึกมองเห็นและได้ยิน

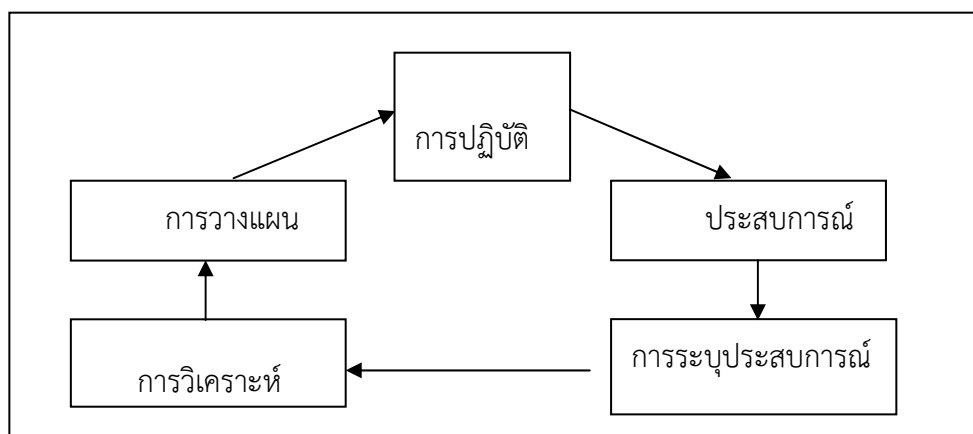
2.6.3.2 การระบุประสบการณ์ (Naming experience) เป็นกระบวนการที่ให้บุคคลระบุและพรรณนาประสบการณ์ (จากขั้นตอนที่ 1) ว่ามีอะไรเกิดขึ้นตัวเองพูดหรือทำอะไร รู้สึกอย่างไร และคำว่าผู้อื่นพูดหรือทำอะไร รู้สึกอย่างไรบ้าง ประสบการณ์นี้มีความสำคัญอย่างไร ซึ่งการที่บุคคลได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ ค่านิยม ที่มีต่อประสบการณ์ดังกล่าว ร่วมกับผู้อื่นจะทำให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ ค่านิยม ที่มีต่อประสบการณ์

2.6.3.3 การวิเคราะห์ (Analysis) คือ กระบวนการที่บุคคลพยายามทำความเข้าใจกับประสบการณ์ที่ระบุในขั้นที่ 2 ด้วยการคิดอย่างไตร่ตรอง ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้ในขั้นตอนนี้ คือ การช่วยให้บุคคลแต่ละคนและกลุ่มเกิดความเข้าใจ และมีความกระจ่างชัดในปัญหา สาเหตุของปัญหา และกระทบที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง

2.6.3.4 การวางแผน (Planning) เป็นขั้นตอนที่ให้บุคคลคิดหาวิธีการที่จะลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยเมื่อ บุคคลเกิดความเข้าใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วจะไม่จบลงด้วยความรู้สึกผิดหรือรู้สึกไม่สามารถเข้าไปแก้ไขอะไรได้ แต่บุคคลจะต้องตั้งเป้าหมายว่าต้องทำอะไรอย่างไรต่อสิ่งที่ได้เรียนรู้ จากประสบการณ์นั้น ๆ

2.6.3.5 การปฏิบัติ (Doing) เป็นขั้นตอนของการกระทำ ซึ่งจะรวมถึงการทดสอบ การค้นหาข้อเท็จจริงและการลงมือปฏิบัติโดยผลของการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ จะกลายเป็น ประสบการณ์ใหม่ที่น่าไปสู่วงจรการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ดังภาพประกอบ 2.2

ภาพประกอบ 2.2 องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ในการศึกษาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจ

2.6.4 บทบาทของวิทยากรในการอบรมเพื่อสร้างพลังอำนาจ ผู้จัดการอบรมเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจ จะต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทจากบทบาทของวิทยากรมาเป็นผู้ประสาน (Coordinator) และมีผู้สนับสนุนการเรียนรู้ (Facilitator) แทนการเป็นผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดความรู้ตาม แนวการสอนแบบดั้งเดิม เนื่องจากวิธีการศึกษาเพื่อสร้างพลังอำนาจจะเชื่อในความสามารถของแต่ละ บุคคล ที่เรียนรู้จากประสบการณ์ที่แต่ละคนมีแล้วนำมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ตลอดจนการเรียนรู้จะ เกิดขึ้นโดยตัวผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ในสิ่งต่าง ๆ หรือลงมือปฏิบัติจนเกิดความเข้าใจด้วยตนเองซึ่งเปรียบ เสมือนการเกิดความรู้ใหม่ในตัวผู้เรียนเอง ดังนั้นหน้าที่ของวิทยากรก็คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้โดยการจัดบรรยากาศของ การเรียนรู้ที่ทำให้ผู้อบรมได้มีส่วนร่วมให้มากที่สุด ในการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์และความเห็น อันจะนำไปสู่การสร้างสรรคความรู้ใหม่ ๆ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้อบรมได้ พัฒนาความคิด และทักษะในการปฏิบัติ เพื่อการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลและสังคม บรรยากาศ พื้นฐานในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลัง จะมีลักษณะที่วิทยากรและผู้อบรมต่าง ๆ เป็นผู้เรียนรู้จากกัน และกัน ดังนั้นการตรวจสอบขั้นแรกว่าการอบรมเป็นไปตามหลักการของการมีส่วนร่วมหรือไม่ ทั้งวิทยากรและผู้เข้ารับอบรมต่างเป็นคนสำคัญในการร่วมกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้นั้น ๆ หรือไม่

เทคนิคหรือเครื่องมือในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจที่ใช้ส่วนมากจะเป็น วิธีการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมสนทนาแลกเปลี่ยนแปลงความรู้ ความคิด และวิเคราะห์ปัญหาที่เป็นจริง ที่ผู้เรียนให้ความสนใจเป็นเทคนิคที่ส่งเสริมให้กลุ่มทำความเข้าใจและทำการวิเคราะห์ปัญหาที่กำลัง ศึกษาาร่วมกัน

2.6.5 แนวทางการจัดรูปแบบการมีส่วนร่วมของการเสริมสร้างพลังอำนาจ การจัดรูปแบบ การเสริมสร้างพลังอำนาจ จะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการอบรมลักษณะพื้นฐานของผู้อบรมระยะเวลา บประมาณ และทรัพยากรที่มีอยู่

2.6.5.1 วัตถุประสงค์ของการอบรม ถ้าเป็นการอบรมการเสริมสร้างพลังอำนาจรูปแบบการอบรมจะต้องให้แนวคิดทฤษฎีการเสริมสร้างพลังอำนาจ และฝึกทักษะในการจัดกิจกรรมการสร้างพลังที่หลากหลายกิจกรรมสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ แต่ถ้าต้องการอบรมผู้นำชุมชนที่ต้องการให้ทำงานเป็นทีมสามารถวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนแก้ปัญหาเมื่อได้รูปแบบจะต้องจัดลำดับกิจกรรมให้มีความสอดคล้องต่อเนื่อง ที่นำไปสู่วัตถุประสงค์ของการอบรมให้ได้ โดยทั่วไปการจัดหลักสูตรอบรมแบบเต็มรูปแบบมักมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

- 1) การแนะนำให้รู้จักกันหรือการละลายพฤติกรรม
- 2) การมองภาพสังคม การสร้างใน การตั้งเป้าหมายในชีวิต
- 3) การทำงานเป็นทีม การพัฒนาทักษะ และติดต่อสื่อสาร
- 4) การระบุปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุ การสร้างความตระหนักในความสำคัญของปัญหา
- 5) การวางแผนแก้ปัญหา และการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้
- 6) การติดตาม และประเมินผล

2.6.5.2 ลักษณะพื้นฐานของผู้รับการอบรม กรณีผู้เข้ารับการอบรมยังไม่รู้จักคุ้นเคยกัน จำเป็นต้องมีกิจกรรมแนะนำให้รู้จักและคุ้นเคยกัน แต่ถ้ารู้จักกันดีแล้วกิจกรรมนี้อาจตัดออกได้

2.6.5.3 ระยะเวลา ระยะเวลาในการอบรมเป็นองค์ประกอบสำคัญ เนื่องจากกิจกรรมการสร้างพลัง จะเน้นการให้มีส่วนร่วม การทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งจะต้องใช้เวลามากกว่าการอบรมแบบบรรยาย ดังนั้นจำเป็นพิจารณาว่า ผู้เข้าอบรมจะมีเวลาเข้ามาเข้าร่วมในกิจกรรมอบรมมากน้อยเพียงใด โดยทั่วไปการจัดกิจกรรมอบรมต่อเนื่อง จะให้ผลดีกว่าการอบรมเป็นช่วง ๆ เช่น สัปดาห์ละ 1 วัน เพราะเป็นการกระตุ้นความสนใจและอารมณ์จะเป็นไปไม่ต่อเนื่อง แต่หากจำเป็นต้องจัดเป็นช่วง ๆ ก็สามารทำได้โดยต้องมีกิจกรรมอธิบายอย่างต่อเนื่องในคราวต่อไป

2.6.5.4 งบประมาณและทรัพยากรในการจัดกิจกรรมการสร้างพลัง จะต้องใช้เวลาและใช้วัสดุอุปกรณ์ในการอบรม ซึ่งจะต้องใช้งบประมาณและทรัพยากรมากกว่าการอบรมแบบบรรยาย

2.6.6 การวัดผลการศึกษา เพื่อสร้างพลังเนื่องจาก ความหมาย ของการสร้างพลังมีหลายมิติ ทำให้เกิดความสับสนในการวัดผล ได้เสนอการวัดผลการสร้างพลังดังนี้

2.6.6.1 แนวคิดแรก คือการมีส่วนร่วม ของผู้เรียน ในกิจกรรม การศึกษาหรือการจัดทำกิจกรรมการศึกษาหรือการกระทำกิจกรรมในชุมชน จะช่วยส่งเสริมให้บุคคลรับรู้ในคุณค่าของตน ตลอดจนเกิดความเชื่อว่าจะสามารถแก้ไขและเปลี่ยนแปลงสภาพปัญหาที่ประสบอยู่ได้ ซึ่งตัวแปรที่สามารถวัดได้คือ ความภาคภูมิใจตนเอง (Self Esteem) ที่จะควบคุมหรือเข้าร่วมกิจกรรมในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2.6.6.2 แนวคิดที่สอง คือ ผลพลอยได้ (Outcome Relate) ที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลได้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรม ซึ่งอาจจะการวัดเครือข่ายทางสังคม แรงสนับสนุนทางสังคมหรือความพึงพอใจของบุคคลในการปฏิสัมพันธ์ หรือการรวมกลุ่มกันในสังคม

2.6.6.3 แนวคิดที่สาม คือ ผลการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นกับ สิ่งแวดล้อม หรือภาวะสุขภาพ เปลี่ยนแปลงในระดับกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ สนับสนุนให้งานสุขศึกษาไม่ใช่มุ่งเฉพาะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลเหล่านั้น แต่จะต้องมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงสังคมมากขึ้น ด้วยการเน้นการสร้างพลังเพื่อเกิดการกระทำในลักษณะของกลุ่มบุคคลในชุมชน ที่จะนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีของประชาชนในชุมชน

การวัดหรือประเมินผลการสร้างพลัง เนื่องจากแนวคิดการสร้างพลังเป็นปรัชญาที่กว้าง ดังนั้นผู้ที่ประเมินผลการศึกษา เพื่อการสร้างพลังต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ในการนำกระบวนการสร้างพลังมาใช้ ซึ่งจะทำให้สามารถกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินได้อย่างเหมาะสม สำหรับตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินผลมีได้ 3 ลักษณะ คือ

1) กรณีใช้การ สร้างพลังเป็นกระบวนการ (Means) ที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การประเมินจะวัดที่ตัวแปรพฤติกรรมที่เป็นผลจากการเรียนรู้ เช่น ความรู้ ทักษะคติ ความเชื่อ การปฏิบัติ

2) กรณีต้องการ ให้การสร้างพลังเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย (Ends) จะวัดที่พลังของบุคคล และกลุ่มถ้าเป็นพลังในเรื่องทั่วไปของบุคคล สามารถวัดที่ตัวแปรการนับถือ ตนเอง (Self-Esteem) แต่ถ้าต้องการวัดพลังเฉพาะเรื่องที่เน้นด้านสุขภาพของบุคคล จะสามารถวัดที่ ตัวแปรความเชื่อในความสามารถกระทำพฤติกรรม (Self-Efficacy) หรือวัดที่พฤติกรรมการปฏิบัติ โดยตรง ถ้าต้องการวัดพลังกลุ่ม สามารถวัดที่การรวมตัวกันวางแผนและจัดกิจกรรมด้านสุขภาพของกลุ่มความเป็นปีกแผ่นของกลุ่มหรือเครือข่ายความพึงพอใจในการรวมกลุ่ม การสนับสนุนทางสังคมของสมาชิกกลุ่ม เป็นต้น

3) กรณีต้องการ วัดผลกระทบ ของการสร้างพลังที่มีต่อการแก้ไขปัญหา สาธารณสุข สามารถวัดที่การเปลี่ยนแปลงสภาพอนามัยสิ่งแวดล้อม การลดลงของปัญหาสาธารณสุข ซึ่งเป็นผลจากการที่บุคคลและกลุ่มสามารถแก้ไขปัญหาสุขภาพของตนเองและกลุ่มได้

สรุป จากความหมายการเสริมสร้างพลังอำนาจที่กล่าวมาแล้ว การเสริมสร้างพลังอำนาจ เป็นกระบวนการ ไม่ใช่กิจกรรมอย่างที่เข้าใจกันอยู่ แนวคิด ในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ อยู่ที่การมอง การเปลี่ยนแปลงใน 2 อย่าง ได้แก่ บุคคลและองค์กรหรือสังคม ประเด็นสำคัญคือ การวัดและการประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการสร้างเสริมพลังอำนาจ ไม่ว่าจะนำไปใช้ในระดับใด การวัดการเปลี่ยนแปลงควรทำทั้งสองระดับ ดังนั้นในการนำไปใช้ไม่ว่าจะเป็นบริบทของชุมชน องค์กร โรงเรียน โรงพยาบาล ผู้ใช้ควรที่จะออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับทฤษฎีที่มีความเป็นกระบวนการ และควรออกแบบเครื่องมือวัดและกิจกรรมให้เหมาะสมกับแต่ละชุมชนเพื่อการพัฒนาทั้งผู้นำ ประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนนั้นๆ

2.7 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

การวิจัยในครั้งนี้ ได้รวบรวมแนวคิดของการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ ดังนี้

ทงศ์ศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2540) ให้ความหมายไว้ 3 ประเด็น ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญ ร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนการติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสที่จะแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญ และแสดงออกซึ่งวิธีแก้ไขปัญหาและลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริมชักนำสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

สุรีย์ จันทรมาลี (2541) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่กลุ่มบุคคลทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ร่วม ความคิด ร่วมแรงร่วมใจ ร่วมทุนทรัพย์ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมแก้ปัญหาพร้อมแสดงความคิดสร้างสรรค์และร่วมพัฒนา

จุฬารัตน์ โสตะ (2543) กล่าวถึงการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหารและประสิทธิผลขององค์กรขึ้นอยู่กับการรวมพลังของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรนั้นในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิดสติปัญญา ก็คือการให้มีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือปฏิบัติภารกิจต่างๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพัน (Commitment) ต่อภารกิจและองค์กรในที่สุด

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543) การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่การร่วมค้นปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

อรทัย กักผล (2546) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่ม จนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ, การรับรู้, การเรียนรู้, การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนแบ่งในอำนาจการตัดสินใจในระดับต่างๆ ของการดำเนินงานในหน่วยงาน เป็นผลให้เกิดสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน

ถวิรวดี บุรีกุล (2548) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมได้เป็นผู้มีความคิดริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจนความเป็นตัวของตัวเอง ที่จะดำเนินการตามที่ริเริ่มนั้น และการมีส่วนร่วมคือ การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายาม ที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่างๆ ในสภาพสังคมนั้นๆ โดยกลุ่มที่ดำเนินการและความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่างๆ

วันชัย วัฒนศัพท์ (2549) การทำงานแบบมีส่วนร่วม นั้น ไม่ว่าจะในระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศน์ปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นยินยอมปฏิบัติตาม (Compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (Commitment) ได้อย่างสมัครงใจ, เต็มใจและสบายใจ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ทางความคิด, จิตใจ, อารมณ์และทางกาย การมีส่วนร่วมมีความหมายมากกว่าการเป็นส่วนหนึ่ง (Sense and belonging) การมีส่วนร่วมมีความหมายทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ (Quantitative and qualitative) การมีส่วนร่วมครอบคลุมทั้งมิติด้านความสามารถ, เวลา และโอกาสที่จะมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นการกระทำ (Action) จึงมีทั้งผู้กระทำ (The actor) ผู้ถูกกระทำหรือผู้รับผล (The recipient) และสาธารณชน (The public) ผู้เป็นบริบทของการกระทำ

คณินิจ อนุโรจน์ (2552) ให้แนวคิดว่าการสร้างความตระหนักในการพัฒนาในเรื่องใดก็ตามนั้น ยิ่งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด โอกาสความสำเร็จก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย แต่เป็นไปได้ที่องค์กรขนาดใหญ่จะนำบุคลากรทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์กร แต่การนำผู้บริหารระดับกลางเข้ามามีส่วนร่วมไม่ใช่เรื่องยาก (คนกลุ่มนี้จะเป็นตัวแทนของเราไปสร้างการมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติการต่อไป) การสร้างความตระหนักต้องเริ่มจากการให้ข้อมูลที่เป็นจริงขององค์กร (นำเขาเข้ามาร่วม SWOT องค์กร) ทุกคนต้องร่วมรับรู้ปัญหาขององค์กรทุกคนร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ร่วมสร้างแผนยุทธศาสตร์ (strategic partner) ร่วมกันหาว่าตัวชี้วัดสู่ความสำเร็จร่วมกัน (Key Performance Indicator—KPI) เราจะทำอย่างไร และติดตามประเมินอย่างไร การมีส่วนร่วมเป็นกรนำเขาเข้ามาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร และร่วมกันที่จะนำพาองค์กรสู่เป้าหมายร่วมกัน นั่นคือต้องรวมใจคนขององค์กรให้เป็นหนึ่งเดียวให้ได้ (engagement) การมีส่วนร่วมจึงเป็นเองที่มีความสำคัญยิ่ง

Batten (1959 อ้างถึงใน พัทธี พงษ์ศิริ, 2541) สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่า ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยถือเสมือนว่าเป็นแบบฝึกหัดในการพัฒนาคนให้ต้องใช้ความคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการเองอยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นหนทางทำให้สมองของคนเกิดการพัฒนา รวมทั้งต้องยึดหลักต่อไปนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ 1) หลักการช่วยตนเอง 2) หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม และ 3) หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน

Richardson (1983) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การที่ผู้นำอนุญาตให้ผู้ตามจำนวนมากที่สุดที่จะมากได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด เป็นต้นว่า การยอมให้ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และแม้กระทั่งเลือกตั้งผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาด้วย

Koontz และ Wehrich (1986) กล่าวว่า การให้มีส่วนร่วมเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารต้องการให้ได้รับการสนับสนุนที่เข้มแข็ง อันมีผลมาจากการวิจัยและทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจที่ตระหนักถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วม และการสร้างการยอมรับนับถือ

Putti (1987) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของกิจกรรมทุกกิจกรรม กระบวนการตัดสินใจของกลุ่มจะเกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ซึ่งปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วมมี 4 ประการ คือ

1. เป็นความพยายามที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและความรู้สึก
2. เป็นการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ
3. เป็นการให้บุคคลรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน
4. เป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วม ซึ่งคำนึงถึงความสมดุล การมีส่วนร่วมที่แท้จริงกับการมีส่วนร่วมมากเกินไป

Davis และ Newstrom (1989) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละคน ที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่ม หรือเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยทำให้มีความสำเร็จ ซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่ม หรือเป็นความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกันด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ช่วยเหลือ (Contribution) และร่วมรับผิดชอบ (Responsibility)

ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงหมายถึง การที่กลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ไม่ว่าจะปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน ร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ ร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลง เป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารต้องการ เพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะไม่ค่อยเกิดการต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ค่อยเกิดการต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน บุคคลจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้น และเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับองค์กร เพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร และสามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2543: 39) ได้ระบุถึงข้อมูลการสังเกตการณ์จากพื้นที่เป็นเป้าหมายในส่วนมุมมองของประชาชนว่า

1. แม้ว่าประชาชนบางส่วนสนใจจะให้ความร่วมมือในการแยกประเภทมูลฝอย แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในความแตกต่าง หรือเกิดความสับสนระหว่างมูลฝอยแห้ง และมูลฝอยเปียกอยู่เป็นจำนวนมาก
2. ประชาชนบางส่วนได้มีการคัดแยกมูลฝอยที่สามารถรีไซเคิลได้ออกจากขยะอื่น ๆ เพื่อเก็บไว้ขายเอง

3. ประชาชนจำนวนไม่น้อยที่ไม่ทราบว่ามูลฝอยที่ตนทิ้งไปนั้นสามารถนำมารีไซเคิลได้ หรืออาจไม่ให้ความสนใจ หรือไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการแยกประเภทมูลฝอยจึงยังคงทิ้งมูลฝอยที่รีไซเคิลได้ปะปนกับมูลฝอยอื่น ๆ

นอกจากนี้ ผลสรุปจากการระดมสมองจากประชาชนใน 2 พื้นที่ 8 จังหวัด คือ จากส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคโดยมีจังหวัดกรุงเทพมหานคร พระนครศรีอยุธยา ระยอง ขอนแก่น นครราชสีมา เชียงใหม่ พิษณุโลก ภูเก็ต และกระบี่ ในเรื่องการแยกประเภทมูลฝอยก่อนนำทิ้งสรุปได้ ดังนี้

1. การแยกประเภทมูลฝอย ควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือของบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ/ราชการ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชน แชนต่าง ๆ และประชาชนทั่วไป

2. การประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจตลอดจนจิตสำนึกของประชาชน ในการแยกประเภทมูลฝอยนั้น จะต้องกระทำอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องรวมทั้งรูปแบบของสื่อที่ใช้ควร หลากหลายแตกต่างกันไปตามกลุ่มเป้าหมาย เพื่อกระตุ้นและจูงใจให้ประชาชนทุกกลุ่มร่วมมือกันในการแยกประเภทมูลฝอยอย่างจริงจังและต่อเนื่องสม่ำเสมอ

3. รัฐ ควรมีการสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจรีไซเคิลให้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงงานรีไซเคิลต่าง ๆ เพื่อให้ธุรกิจเหล่านั้นสามารถขยายตัวรองรับการแยกประเภทของมูลฝอยได้ครบวงจร โดย

3.1 การเกิดการแข่งขันในการผลิตสินค้าหรือวัตถุดิบที่ได้มาจากการรีไซเคิล

3.2 ทำให้เกิดการแข่งขันกันด้านราคา ส่งผลให้กับราคาซื้อมูลฝอยที่ผ่านการคัดแยกประเภทแล้วมีราคาที่สูงขึ้น เป็นการกระตุ้นให้มีการแยกประเภทมูลฝอยมากขึ้นทั้งนี้รัฐควรจัดตั้งกองทุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเป็นกรณีพิเศษแก่กิจการด้านรีไซเคิล เพื่อเป็นมาตรการจูงใจให้เอกชนหันมาลงทุนในด้านนี้ เท่ากับการมีส่วนร่วมของเอกชนในการแก้ปัญหาด้านมูลฝอยของสังคมร่วมกับภาครัฐ

3.2.1 ควรมีการรณรงค์ให้ประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ ชนบทมีส่วนร่วมรับผิดชอบการแก้ปัญหามูลฝอยในเขตชุมชนด้วย เนื่องจากมูลฝอยประเภทอินทรีย์วัตถุจำนวนมากที่มีมาจากภาคเกษตรกรในชนบท เช่น เศษพืชผัก เปลือกผลไม้ และมูลฝอยจากสินค้าเกษตรกร เป็นต้น จึงควรมีส่วนร่วมในการรีไซเคิลมูลฝอยอินทรีย์วัตถุให้กลับมามีคุณค่าในการนำใช้ประโยชน์ด้านการทางเลือกต่าง ๆ เช่น

3.2.1.1 ให้กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตรหรือ องค์การบริหารส่วนตำบล นำมูลฝอยเหล่านั้น มาทำปุ๋ยในพื้นที่ดินแทนการใช้ปุ๋ยเคมี

3.2.1.2 รับซื้อปุ๋ยเทศบาลมาใช้ในการเพาะปลูกพืชเกษตรของตน

3.2.1.3 ที่สำคัญ คือ การเสริมสร้างจิตสำนึกของประชาชนในเขตชนบท ร่วมมือแก้ปัญหากับประชาชนในเขตเมือง โดยอนุญาตให้เทศบาลเมืองหรือสำนักงานเขต หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ใช้พื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการฝังกลบมูลฝอยอย่าง ถูกหลักสุขาภิบาลได้ เป็นต้น

3.2.2 ควรมีมาตรการทางกฎหมายครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมสร้างให้ประเภทมูลฝอยก่อนนำทิ้งดำเนินการไปด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรการจากส่วนกลาง เพื่อเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ เช่น เรื่องการเก็บค่าธรรมเนียมการจัดเก็บมูลฝอยโดยการกำหนดช่วงราคาต่อเดือนจากขั้นต่ำสุดถึงขั้นสูงสุด หรือจัดเก็บเป็นช่วงเวลาตลอดปีหรือต่อ 3/6 เดือน เป็นต้น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนที่มีประสิทธิผลนั้น จะต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนซึ่งประกอบด้วย การร่วมรับรู้ข้อมูล การร่วมคิดค้นหาสาเหตุและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การร่วมวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมติดตามตรวจสอบ การร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมรับผิดชอบ การร่วมขยายผล และการร่วมประเมินผล ซึ่งสามารถใช้กลไกการศึกษาและกลไกการมีส่วนร่วมทางชุมชนเป็นแนวทาง เพื่อสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหามูลฝอยในชุมชนต่อไป

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม อคิน รพีพัฒน์ (2527: 100 - 101) และเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527 : 272 - 273) ได้เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วมจากประสบการณ์ภาคสนามในประเทศไทยว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงนั้นมี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ขั้นตอนนี้เป็นส่วนแรกที่สำคัญที่สุด เพราะชาวบ้านเป็นผู้อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของคนดีที่สุด แต่อาจมองปัญหาไม่ได้เด่นชัดเจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาจึงเหมือนกระจกเงาผู้คอยสะท้อนภาพให้ชุมชนมองเห็นและวิเคราะห์ปัญหาได้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการกิจกรรม การวางแผนดำเนินการกิจกรรมเป็นขั้นตอนต่อไปที่ขาดไม่ได้ เพราะการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนจะช่วยให้ชุมชนเข้าใจปัญหาพัฒนาประสบการณ์ของตนเอง และสามารถวางแผนได้ด้วยตนเองในที่สุด

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน ชุมชนมีทรัพยากรที่สามารถลงทุนและปฏิบัติงานได้อย่างน้อยก็มีแรงงานของตนเองเป็นขั้นต่ำสุดที่จะเข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชุมชนรู้จักคิดต้นทุนให้กับตัวเองในการดำเนินงานและจะระวังรักษากิจกรรมที่สร้างขึ้น เพราะจะมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ซึ่งต่างไปจากสภาพที่การลงทุนและการปฏิบัติงานทั้งหมดมาจากปัจจัยภายนอกจะมีอะไรเสียหายก็ไม่เดือดร้อนมากนัก และการบำรุงรักษาจะไม่เกิดขึ้นเพราะรู้สึกว่าเป็นไม่ใช่ของชุมชน นอกจากนั้นการร่วมปฏิบัติงานด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินการกิจกรรมอย่างใกล้ชิด และเห็นประโยชน์ก็สามารถจะดำเนินการกิจกรรมชนิดนั้นด้วยตนเองต่อไป

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญยิ่งอีกเหมือนกัน เพราะถ้าหากการติดตามและการประเมินผลขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่เป็นการดำเนินการโดยบุคคลที่อยู่ภายนอกชุมชนก็ไม่สามารถทราบงานที่ทำนั้นได้รับผลดีได้รับประโยชน์อย่างไรหรือไม่

การวัดการมีส่วนร่วม ในการวัดการมีส่วนร่วมในมิติเชิงคุณภาพเกี่ยวกับระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมหรือปริมาณอิทธิพลที่มีต่อบุคคลอื่น (บัญญัติ แก้วส่อง, 2531: 26) กำหนดระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมกว้าง ๆ เป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมเทียม (Pseudo participation) การมีส่วนร่วมเทียมหรือการมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ (Passive participation) การมีส่วนร่วมระดับนี้ผู้เข้าร่วมไม่มีอำนาจใด ๆ ในการตัดสินใจ แต่เป็นฝ่ายกระทำตามการตัดสินใจของบุคคลอื่นเท่านั้น

ระดับที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมบางส่วน (Partial participation) การมีส่วนร่วมระดับนี้ผู้เข้าร่วมมีส่วนในการเสนอความคิดเห็น แต่อำนาจการตัดสินใจจะอยู่ที่บุคคลอื่น

ระดับที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ ผู้เข้าร่วมมีส่วนแสดงความคิดเห็น และได้รับการยอมรับอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ผู้เข้าร่วม

สรุป การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมการดำเนินพัฒนาตั้งแต่ กระบวนการเบื้องต้น จนกระทั่งถึงกระบวนการสิ้นสุดโดยการเข้าร่วมตั้งแต่ในขั้นตอนการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทั้งการลงทุนและการปฏิบัติงาน ขั้นตอนการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโดยประชาชนที่มีส่วนร่วมเป็นได้ทั้งรายบุคคล รายกลุ่ม องค์กร มูลนิธิหรืออาสาสมัครที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกับมีความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมไปจนกระทั่งบรรลุเป้าหมายของความต้องการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจเพื่อพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย

2.8 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research)

2.8.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นรูปแบบของวิธีการศึกษาค้นคว้าแบบส่องสะท้อนตนเองเป็นหมู่คณะของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในสถานการณ์ทางสังคม เพื่อต้องการที่จะพัฒนาหา ลักษณะที่ขอธรรมชาติและขอด้วยเหตุผลของวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานนั้น และในขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนั้น ๆ ให้สอดคล้องกับภาวะของสังคมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ เคอร์ต เลวิน (องอาจ นัยพัฒน์, 2548: 23-40 อ้างอิงจาก Lewin, 1952; Lewin, 1946) ประกอบด้วยขั้นตอนหลักที่เริ่มจากการวิเคราะห์การค้นหาค้นหาข้อเท็จจริง และการสร้างมโนภาพเกี่ยวกับปัญหาถัดไปจะเป็นขั้นตอนการวางแผนโครงการปฏิบัติการ การดำเนินงานตามแผนต่าง ๆ ที่วางไว้ให้สำเร็จลุล่วงไปและการค้นหาข้อเท็จจริงเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติที่ดำเนินไปแล้ว จากนั้นจะเป็นการดำเนินงานการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นซ้ำ และดำเนินการเช่นนี้ต่อไปจนกระทั่งนักวิจัยปฏิบัติการ เข้าใจสภาพหรือสาเหตุของปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาชัดเจนมากยิ่งขึ้น ตามผลของการดำเนินงานตามแต่ยุทธวิธีปฏิบัติการที่ได้กระทำลงไปในแต่ละวงจรของการดำเนินงาน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีหลักเกณฑ์พื้นฐาน 4 ประการซึ่งประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning)
2. การปฏิบัติ (Action)
3. การสังเกต (Observation) และ
4. การสะท้อนผลของสิ่งที่ได้ปฏิบัติ (Reflection) หลักเกณฑ์ทั้ง 4 จะเกี่ยวข้องกัน

และพัฒนาต่อเนื่องกันเป็นวงจรและหมุนเป็นวงกลมคล้ายสว่าน ซึ่งถ้าพิจารณาขั้นตอนสำคัญแต่ละขั้นตอนพอสรุปได้ดังนี้ (องอาจ นัยพัฒน์, 2543: 23-40)

4.1 แผน แผนคือ การปฏิบัติงาน ที่มีโครงสร้างและ ตามคำจำกัดความแล้วแผนคือแนวทางปฏิบัติ ซึ่งตั้งความคาดหวังไว้ เป็นการมองไปในอนาคตข้างหน้าโดยจะต้องระลึกอยู่เสมอว่าเหตุการณ์ทางสังคมนั้นไม่สามารถจะทำนายหรือ กำหนดล่วงหน้าได้และจะต้องมีการเสี่ยงต่อ

ความไม่แน่นอนอยู่บ้าง การกำหนดแผนทั่วไปจึงต้องมีความยืดหยุ่นพอสมควร เพื่อที่จะสามารถปรับให้เข้ากับความปลอดภัยและความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้

4.2 การปฏิบัติตามความหมายนี้เป็นสิ่งที่ละเอียด และภายใต้การควบคุม เป็นการปฏิบัติงานจากแนวคิดหลากหลายอย่างโดยตรงและรอบครอบ และมีหลักฐานที่ได้รับการวิจารณ์และการใช้การการปฏิบัตินี้เป็นฐานของการพัฒนาการปฏิบัติในขั้นต่อไป

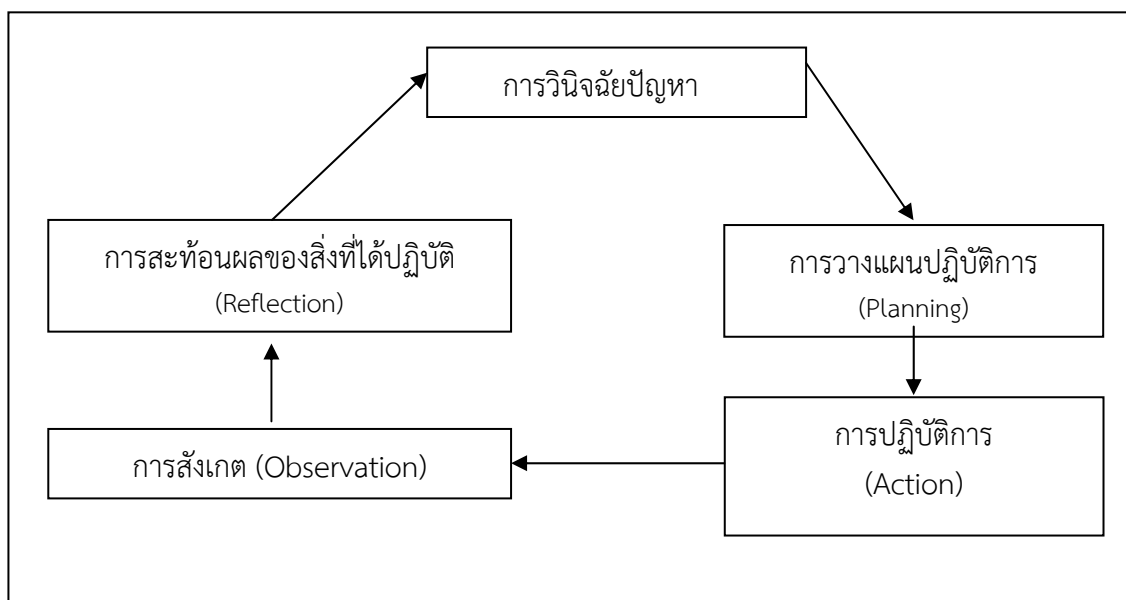
4.3 การสังเกต ทำหน้าที่ เก็บบันทึกข้อมูล เกี่ยวกับผลที่ได้จากการปฏิบัติงานอย่างมีรายงานหลักฐานเชิงวิจารณ์ญาณ การสังเกตจะช่วยมองไปข้างหน้า โดยเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะสะท้อนเหตุการณ์ในปัจจุบันแต่จะมากขึ้นในลักษณะของเหตุการณ์ในอนาคตอันใกล้ ที่ดำเนินการต่อเนื่องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน ซึ่งนอกจากจะสังเกตข้อมูลตามที่วางแผนเอาไว้แล้ว ยังต้องมีความยืดหยุ่นที่จะจัดเก็บข้อมูลลักษณะที่ไม่คาดคิดมาก่อนด้วย

4.4 การสะท้อนการสะท้อนจะทำให้หวนคิดถึงการกระทำที่ได้บันทึกไว้จากการสังเกตเก็บข้อมูล แต่เป็นการกระทำที่ยังกระจัดกระจายซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของกระบวนการปัญหาข้อขัดแย้งและแรงบีบบังคับที่ปรากฏในการปฏิบัติที่มียุทธศาสตร์ การสะท้อนจะเป็นลักษณะของความเป็นไปได้ของสถานการณ์ทางสังคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ปฏิบัติลงไป การสะท้อนภาพจะพิจารณาโดยใช้การอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้ร่วมงาน โดยวิธีนี้จะช่วยให้ได้ ภาพสะท้อนของกลุ่มที่จะนำไปสู่การปรับสถานการณ์ทางสังคม และปรับปรุงโครงการ การสะท้อนภาพจะมีลักษณะเป็นการประเมินอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยปฏิบัติการจะต้องตัดสินใจจากประสบการณ์ของตนว่า ผลของการปฏิบัติ (หรือผลที่เกิดขึ้น) นั้นเป็นสิ่งที่ต้องประสงค์หรือไม่ และให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ต่อไป นอกจากนี้ การสะท้อนภาพยังหมายถึงการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นก่อนที่จะดำเนินการจริงอีกด้วย การสะท้อนข้อมูลนี้จะช่วยในการวางแผนการดำเนินการในขั้นต่อไปเพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมากยิ่งขึ้น ได้มีการเสนอขั้นตอนย่อยต่าง ๆ ดังนี้ (องอาจ นัยพัฒน์, 2548: 23-40)

- 1) ระบุแนวคิดและนิยามปัญหาอย่างชัดเจน
- 2) รวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องเพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของสถานการณ์ปัญหาที่ต้องการเปลี่ยนหรือปรับปรุง
- 3) วางแผนเพื่อกำหนดยุทธวิธีปฏิบัติการแก้ปัญหา
- 4) นำแผนยุทธวิธีปฏิบัติที่วางไว้ไปลงมือปฏิบัติจริง
- 5) สังเกต ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลของยุทธวิธีปฏิบัติที่ได้ลงมือปฏิบัติไปแล้ว
- 6) สะท้อนกลับผลของการนำยุทธวิธีปฏิบัติที่ได้ลงมือปฏิบัติแล้ว โดยอาศัยการคิดใคร่ครวญในเชิงวิพากษ์ด้วยทัศนคติอันหลากหลายจากคณะผู้วิจัยปฏิบัติการ บนพื้นฐานของข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากขั้นตอนที่ 5
- 7) ทบทวนและปรับปรุงแผนยุทธวิธีปฏิบัติการแก้ไขปัญหา
- 8) นำแผนกลยุทธ์ปฏิบัติที่ปรับแล้วไปลงมือปฏิบัติจริง
- 9) สะท้อนกลับผลของการนำยุทธวิธีปฏิบัติที่ปรับและลงมือปฏิบัติไปแล้ว
- 10) ดำเนินการเช่นนี้ต่อไปเรื่อยๆ จนกระทั่งคณะผู้วิจัยปฏิบัติการมีความเห็นร่วมว่าสถานการณ์ที่เป็นปัญหานั้นได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้อยู่ในระดับที่พอใจภายใต้ข้อจำกัดทางด้านเวลาและทรัพยากรของการวิจัย

Susman (1983) ได้พัฒนารูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมี 5 ขั้นตอน คือ 1) การวินิจฉัย 2) การวางแผนวิจัยเชิงปฏิบัติการ 3) การเลือกแนวทางในการปฏิบัติการ 4) การประเมิน 5) การเรียนรู้แบบเฉพาะเจาะจง รายละเอียดดัง ภาพประกอบ 2.3

ภาพประกอบ 2.3 รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Susman

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) เป็นกระบวนการวิจัยที่มีเป้าหมายที่จะ แก้ปัญหา มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงโดยบุคลากรในระบบร่วมกับนักวิจัยเข้ามา มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมบุคลากรในระบบในการพัฒนาตนเองและผู้อื่นให้เหมาะสมกับการดำเนินการ ไม่มีการแยก กลุ่ม ศึกษา กลุ่มทดลองแต่เป็นการทดลองปฏิบัติในสถานการณ์ตามธรรมชาติโดยวิเคราะห์สถานการณ์ อย่างลึกซึ้ง และเหมาะสม เน้นที่การสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอนและบันทึกข้อมูลอย่างเป็น ระบบ โดย การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องตลอด

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษา ด้านกิจกรรมการจัดการมูลฝอย ปัญหาอุปสรรคในการจัดการมูลฝอยและองค์ประกอบมูลฝอย ดังนี้

2.9.1 งานวิจัยในประเทศ

พงศ์ภพ ขนานแก้ว (2548) ศึกษา เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อการจัดการ มูลฝอยในโรงเรียนระดับประถมศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนวัดโคกสมานคุณ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัด สงขลา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักเรียนแกนนำชมรมผู้พิทักษ์ความสะอาด 48 คน อาจารย์แกนนำ 10 คน นักการภารโรง 2 คน ผู้ประกอบการ 1 คน โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้แบบการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) การอบรมให้ความรู้ 2) กิจกรรมทัศนศึกษาดูงานการจัดการมูลฝอย 3) กิจกรรม

อบรมเชิงปฏิบัติการแบบการมีส่วนร่วม 4) กิจกรรมสรุปประเด็นการเรียนรู้ 5) กิจกรรมชมรมผู้พิทักษ์ความสะอาด ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้สามารถเสริมสร้างการเรียนรู้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียน ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจทัศนคติ และการปฏิบัติเงื่อนไข/ปัจจัยที่เอื้อในกระบวนการนี้ได้แก่ 1) นโยบายของโรงเรียน 2) การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ 3) ความสัมพันธ์แนวราบระหว่างผู้วิจัยกับผู้เรียน 4) ผู้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้มาจากทุกสังคมในโรงเรียน 5) บรรยากาศการเรียนรู้ และ 6) ทุนงบประมาณส่วนเงื่อนไข/ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ 1) ระบบโครงสร้างเชิงอำนาจของโรงเรียน 2) ระยะเวลาที่ไม่ต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรม 3) แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

ศิขรินทร์ กุหลาบ (2550) ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่องการสร้างสมรรถนะการกำจัดมูลฝอยชุมชนในเขตเมืองผ่านกระบวนการถ่ายทอดของนักบริหารท้องถิ่น : กรณีศึกษาตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก พบว่า การดำเนินการส่งผลทำให้นักบริหารท้องถิ่นมีความรู้และทักษะในการกำจัดมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยโดยการนำความรู้ไปถ่ายทอดให้ประชาชนและขยายไปจนครอบคลุมพื้นที่ส่งผลทำให้มูลฝอยมีปริมาณลดลงเฉลี่ยร้อยละ 10.78 การดำเนินงานจัดการจัดการมูลฝอยของตำบลปากกลางยังได้มีการขยายผลไปสู่ประชาชนทุกกลุ่มอย่างหลากหลาย ทำให้เกิดกลุ่มแกนนำจิตอาสาสร้างสิ่งแวดล้อมที่มีกิจกรรมการจัดการมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรมและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานราชการในพื้นที่ทุกหน่วยเป็นต้นแบบของการจัดการมูลฝอย ชุมชนมีแผนปฏิบัติการในการจัดการมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรมและมีสถาบันในชุมชนรองรับ โดยโครงการจัดการมูลฝอยได้รับการบรรจุเข้าอยู่ในแผนพัฒนาตำบลของ อบต. ปากกลาง และถูกนำไปปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน จนส่งผลทำให้สภาพแวดล้อมของตำบลปากกลางได้รับการพัฒนาให้มาอยู่ยิ่งขึ้น

สมบัติ ชมพูน้อย (2550) ได้ทำการศึกษา วิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการมูลฝอยของประชาชนใน องค์การบริหารส่วนตำบลจันทวีงาม จังหวัดอุดรธานี พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 91.5 เห็นด้วยกับการพึ่งพา อบต.มา จัดเก็บมูลฝอย

กัลยารัตน์ ดารา และนพวรรณ ธีระพันธ์เจริญ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการมูลฝอยของเทศบาลมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัญหาการบริหารจัดการมูลฝอยไม่ประสบความสำเร็จนั้นมีสาเหตุสำคัญจาก การที่ประชาชนขาดจิตสำนึกและไม่มีความรับผิดชอบต่อ สิ่งแวดล้อม รวมถึงขาดความรู้และขาดการมีส่วนร่วมในการ แก้ไขปัญหา

พิภัทร แสงสินธุสร (2550) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ตโดยรวมมีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีพฤติกรรมการ จัดการมูลฝอยมากที่สุดคือ ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ รองลงมาคือ ด้านการลดการเกิดมูลฝอย และด้านการคัดแยกมูลฝอย โดยในด้านการนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่พบว่าประชาชนเลือก มูลฝอยประเภทกล่องกระดาษหรือหนังสือพิมพ์เก็บไว้ขาย หรือนำกลับมาใช้ได้ อีก ในด้านการลด การเกิดมูลฝอยพบว่าประชาชนเลือกใช้ถุงพลาสติกใส่สิ่งของใบใหญ่เพียงใบเดียวมากกว่าใบ เล็กหลาย ๆ ใบ และในด้านการคัดแยกมูลฝอยพบว่าประชาชนมีพฤติกรรมการทิ้งมูลฝอยเปียก จะต้องมัดถุงมูลฝอยรองรับเสมอผลเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการกำจัดมูลฝอยของ ประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต พบว่า

เพศ ระดับการศึกษาและการได้รับข้อมูลข่าวสารต่างกันทำให้มีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน ส่วนอายุอาชีพ ระยะเวลาที่อยู่ อาศัยในชุมชน รายได้ในครอบครัวต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัยต่างกัน ทำให้มีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน เมื่อแยกพิจารณาพฤติกรรมจัดการมูลฝอยเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีพฤติกรรมจัดการมูลฝอยมากที่สุดคือด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ รองลงมาคือด้านการลดการเกิดมูลฝอยและด้านการคัดแยกมูลฝอย ซึ่งต่างจากผลการศึกษาของ ธงชัย ทองทวี (2553) ประชาชนมีพฤติกรรมในการจัดการมูลฝอยที่ไม่เหมาะสม ปัญหาที่พบคือ ปัญหากลิ่นเหม็นของกองมูลฝอย ปัญหาแมลงวัน และสัตว์นำเชื้อโรคชนิดต่าง ๆ ปัญหาจากควันจากการเผามูลฝอย

ยงยุทธ เกื่อนกลาง (2550) ได้ศึกษาที่ใช้กระบวนการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดย กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจตำบลโตนด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา หลังพัฒนาพบว่า ประชาชนมีความตระหนักต่อการจัดการมูลฝอยเพิ่มสูงขึ้น เช่นเดียวกัน ผลการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ในการจัดการมูลฝอย พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงให้เห็นว่า ผลของกระบวนการพัฒนา ทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของจงรักษ์ วงษ์สิงห์ (2549) ที่ศึกษากระบวนการจัดการมูลฝอยของประชาชนบ้านปากคลองบางคู้ ตำบลบางคู้ อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรีหลังพัฒนาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยเพิ่มสูงขึ้นอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ เช่นกัน

ปรเมษฐ ห่วงมิตร (2550) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมจัดการมูลฝอยของประชาชน ในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร พฤติกรรมจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร โดยรวมมีพฤติกรรมจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาพฤติกรรมจัดการมูลฝอยเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีพฤติกรรมจัดการมูลฝอย มากที่สุดคือ ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ รองลงมาคือ ด้านการลดการเกิดมูลฝอย และด้านการคัด แยกมูลฝอย โดยในด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ ประชาชนเลือกมูลฝอยประเภทกล่องกระดาษหรือหนังสือพิมพ์เก็บไว้ขาย หรือนำกลับมาใช้ได้อีก ในด้านการลดการเกิดมูลฝอย ประชาชนเลือกใช้ถุงพลาสติกใส่สิ่งของ ใบใหญ่เพียงใบเดียวมากกว่า ใบเล็กหลาย ๆ ใบ และในด้านการคัด แยกมูลฝอย ประชาชนมีพฤติกรรม การทิ้งมูลฝอยเปียก จะต้องมีถังมูลฝอยรองรับเสมอ ผลเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมกำจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร พบว่า เพศอายุ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน รายได้ในครอบครัวต่อเดือน จำนวน สมาชิกในครอบครัว และลักษณะที่อยู่อาศัยต่างกัน ทำให้มีพฤติกรรมจัดการมูลฝอยของ ประชาชน ในเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน ซึ่งต่างจากผลการศึกษาของพิภัทร แสงสินธุศรี (2550) ที่พบว่าผลเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมจัดการมูลฝอย เมื่อแยกพิจารณา พฤติกรรมจัดการมูลฝอยเป็นรายด้านซึ่งพบว่าไม่แตกต่างกัน เมื่อนำผลการศึกษา พฤติกรรมจัดการมูลฝอยเป็นรายด้านมาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาพฤติกรรมจัดการมูลฝอย เป็นรายด้านของ ปรเมษฐ ห่วงมิตร (2550) ที่พบว่าผลการศึกษาระหว่างนักวิจัยสองท่านนี้มีผล การศึกษาที่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ตมีระดับการศึกษาและการ ได้รับข้อมูลข่าวสารต่างกันทำให้มีพฤติกรรมจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน

วลัยพร สกุลพอง (2551) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุดจังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง โดยรวมมีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยมาก ที่สุดคือ ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่รองลงมาคือ ด้านการลดการเกิดมูลฝอย และด้านการคัด แยกมูลฝอย โดยในด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ ประชาชนมีพฤติกรรมเลือกมูลฝอยประเภทกล่อง กระดาษ หรือหนังสือพิมพ์เก็บไว้ขายหรือนำกลับมาใช้ได้อีก ในด้านการลดการเกิดมูลฝอย ประชาชนมีพฤติกรรมเลือกใช้ถุงพลาสติกใส่สิ่งของใบใหญ่เพียงใบเดียวมากกว่าใบเล็กหลาย ๆ ใบ และในด้านการคัดแยกมูลฝอย ประชาชนมีพฤติกรรม การทิ้งมูลฝอยเปียก โดยจะต้องมีถัง มูลฝอยรองรับเสมอ ผลเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการกำจัดมูลฝอยของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง พบว่า เมื่ออายุและจำนวนสมาชิกในครอบครัว ต่างกันส่งผลให้พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด แตกต่างกัน พฤติกรรมโดยรวมทั้งสามด้านในการจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับมาก

ธนภฤต บวกขุนทด (2553) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการการเก็บมูลฝอยชุมชนกรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมืองพัฒนา อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุของการทิ้งมูลฝอยไม่ถูกวิธีนั้นมาจากประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบของการจัดการการเก็บมูลฝอย การคัดแยกการทิ้งมูลฝอยให้ถูกวิธี และขาดการ ประชาสัมพันธ์ และการให้ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการมูลฝอยในชุมชน

ธงชัย ทองทวี (2553) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาการจัดการมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีพฤติกรรมในการจัดการมูลฝอยที่ไม่เหมาะสม ปัญหาที่พบคือ ปัญหากลิ่นเหม็นของกองมูลฝอย ปัญหาแมลงวันและสัตว์นำโรคชนิดต่าง ๆ ปัญหาควันจากการเผามูลฝอย แนวทางการจัดการ มูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขามในการดำเนินการจัดการมูลฝอยนั้น มีความเห็นร่วมกันว่า ควรร่วมมือกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการจัดการมูลฝอยของประชาชนจะเห็นได้ว่าผลการศึกษาของ ธงชัย ทองทวี (2553) ได้เน้น ให้มีความร่วมมือกันทั้งภาครัฐภาคเอกชน และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาของธนภฤต บวกขุนทด (2553) ที่เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการมูลฝอยใน ชุมชน

จันทร์เพ็ญ มินคร (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชนตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่าได้ตั้งนี้ การจัดการมูลฝอยของชุมชนตำบลบางนางลี่ ประชาชนในชุมชนเกิดจากการพึ่งพาตนเองของ ชุมชน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักและการพัฒนา โดยให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจัดการมูลฝอยด้วยตนเอง เริ่มจากการคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือน ซึ่งแต่ละชุมชนจะดำเนินการในเรื่องของการคัดแยก การจัดเก็บ การรวบรวม การจำหน่าย มูลฝอย การบริหารรายได้จากการจำหน่ายมูลฝอย การกำหนดระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของชุมชน รวมถึงเสนอปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวมูลฝอย ในฐานะที่ชุมชนเป็นผู้ที่มีความเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุม ป้องกัน ฝ่าวางวังปัญหามลพิษที่เกิดจากมูลฝอยชุมชน ทำให้ชุมชนมีแนวทางในการบริหารจัดการมูลฝอยของ ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนทำให้ชุมชนน่าอยู่ จากการดำเนินงานดังกล่าวส่งผลให้

ชุมชนเกิดความร่วมมือในกิจกรรมด้านต่างๆ ตามมา โดยสมาชิกองค์การ บริหารส่วนตำบล ผู้นำและ แกนนำชุมชน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จะมีฐานะเป็นวิทยากรชุมชนในการ ขยายผลความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักซึ่งได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน

2.9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Tofigh (2001) ศึกษา เรื่อง แหล่งคัดแยกและการนำกลับมาใช้ใหม่ในเทศบาลและ สถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร ประเทศอิหร่าน ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของแหล่งคัดแยกและการนำกลับมาใช้ใหม่ เริ่มที่เทคนิคการคัดแยกประเภทของมูลฝอยโดยใช้กลวิธีความร่วมมือจากหลาย ฝ่าย โดยการรณรงค์ การอบรมการใช้มาตรการทางเศรษฐกิจ การให้คู่มือการจับรางวัลแบบ ลอตเตอรี่ ตัวดูหนัง ท่องเที่ยว แจกถุงมูลฝอย แจกใบประกาศ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการคัดแยกมูลฝอยและการนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ โดยการมีส่วนร่วมการคัดแยกมูลฝอยของประชาชน ซึ่งสามารถทำได้ ร้อยละ 68.0 – 73.0 ของมูลฝอยทั้งหมด

Mason, Obernder และ Brooking (2004) ศึกษา เรื่อง แหล่งคัดแยกและศักยภาพ การนำกลับมาใช้ซ้ำ กรณีศึกษาในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเมืองเวลลิงตัน ประเทศนิวซีแลนด์โดยศึกษาระบบการคัดแยกมูลฝอยที่เกิดขึ้นในโรงครัว/โรงอาหาร และชุมชนที่มีนักเรียน นักศึกษาของ มหาวิทยาลัย จำนวน 9,000 คน ซึ่งเป็นช่วงเวลากว่า 5 สัปดาห์ ในภาคการศึกษา พบว่า แหล่งคัดแยก และศักยภาพการนำกลับมาใช้ใหม่เกิดขึ้น ร้อยละ 88.0 ในโรงครัว/โรงอาหาร และร้อยละ 84.0 ในที่ ชุมชนชุมชน

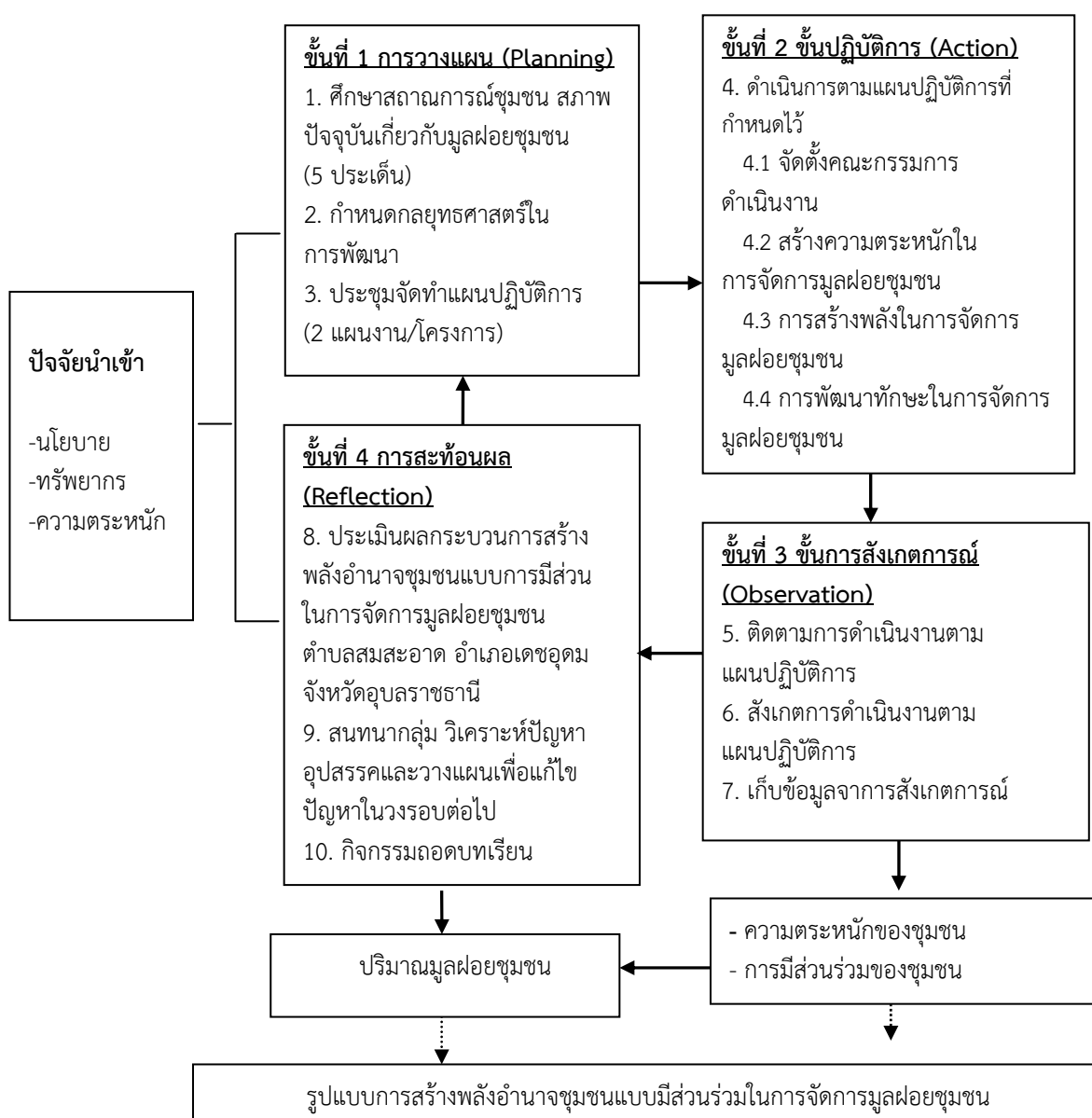
สรุป จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัญหามูลฝอยมีสาเหตุ จากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเพิ่มขึ้นของประชากร ส่งผลให้มีการบริโภคเพิ่มขึ้น การขาดจิตสำนึกในการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง ขาดความร่วมมือจากประชาชนผู้ผลิตมูลฝอย ขาดโอกาส การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ขาดแรงจูงใจ ขาดความต่อเนื่องในการจัดการมูลฝอย องค์กร ท้องถิ่นขาดการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ขาดการสนับสนุนทรัพยากรและขาดบุคลากรต้นสิ่งแวดล้อม ซึ่งในแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชนนั้นจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกองค์กร โดยเฉพาะการมีส่วนร่วม ของประชาชนผู้ผลิตมูลฝอย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมและการเสริมสร้างพลัง อำนาจ โดยการประยุกต์รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจ ซึ่งประกอบด้วย การดำเนินกิจกรรมหลัก 5 ขั้นตอน ได้แก่

- ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน
- ขั้นตอนที่ 2 การสร้างพลังในการจัดการมูลฝอยชุมชน
- ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาทักษะในการจัดการมูลฝอยชุมชน
- ขั้นตอนที่ 4 การขยายผลสู่ชุมชน
- ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผล

2.10 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยประยุกต์กระบวนการสร้างพลังอำนาจ จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัญหามูลฝอยเกี่ยวข้องกับความร่วมมือของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยได้ประยุกต์ทฤษฎีการสร้างพลังอำนาจของ Freire (1973) และ Lord (1991) ร่วมกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (1988) มาใช้ในการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอดงขุดม จังหวัดอุบลราชธานี โดยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพประกอบ 2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวิธีดำเนินการเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 พื้นที่ในการวิจัย
- 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.6 การดำเนินการวิจัย
- 3.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.8 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามกรอบแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1988) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) การสะท้อนผล (Reflection) แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย ทฤษฎีการเสริมสร้างพลังชุมชนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำกระบวนการถอดบทเรียนมาใช้ในการสรุปการดำเนินการวิจัย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่

3.2.1.1 ผู้นำชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดมจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 198 คน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 13 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 26 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 148 คน

3.2.1.2 ข้าราชการ (ภาครัฐ) จำนวน 24 คน ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน เลขาธิการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด จำนวน 8 คน ครู จำนวน 4 คน

3.2.1.3 ประชาชนตำบลสมสะอาด หมู่ที่ 10 ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 918 คน

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

3.2.2.1 ผู้นำชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดมจังหวัดอุบลราชธานี ใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 40 คน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

3.2.2.2 ข้าราชการ ใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 11 คน ได้แก่ นายกองการบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการนายก อบต. บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู

3.2.2.3 ประชาชนตำบลสมสะอาด หมู่ที่ 10 ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 13 คน

3.3 พื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ในการดำเนินการวิจัยได้แก่บ้านม่วงหมู่ที่ 10 ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัย กระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ ในการดำเนินงานวิจัย 3 ขั้นตอน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาบริบทชุมชน

3.4.1.1 แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านบริบทชุมชน ได้แก่

- 1) แผนที่ชุมชน
- 2) ประวัติศาสตร์ชุมชน
- 3) ปฏิทินชุมชน

3.4.2 เครื่องมือ ที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน

3.4.2.1 การสร้างความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน ได้แก่

3.4.2.2 แนวทาง การสนทนากลุ่ม ผู้นำชุมชน (Focus group discussion guideline)

ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาการอยู่อาศัย การได้รับข้อมูลข่าวสาร จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ข้อคำถาม จำนวน 7 ข้อ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ

1. การจัดการมูลฝอย บทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนในการจัดการมูลฝอย
2. การมองปัญหามูลฝอย
3. การนำนโยบาย การดำเนินงาน จัดการมูลฝอยชุมชนสู่การปฏิบัติระดับครัวเรือน ชุมชน ระบบการสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณ และการติดตามประเมินผล
4. การจัดตั้งผู้ประสานงานเครือข่าย องค์กร การบริหารและการจัดการมูลฝอยชุมชน
5. การประสานงาน บทบาทหน้าที่ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน
6. กระบวนการพัฒนารูปแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน
7. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

3.4.3 การสร้างพลังในการจัดการมูลฝอยชุมชน

3.4.3.1 แบบสัมภาษณ์เจาะลึกผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชนบ้านม่วง หมู่ที่ 10 (In-depth interview guideline) ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านคุณลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาการอยู่อาศัย การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชน จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามในการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชนบ้านม่วง หมู่ที่ 10 เกี่ยวกับบทบาทและความคิดเห็นเรื่องความรู้เกี่ยวกับมูลฝอย การจัดการมูลฝอย นโยบายในการดำเนินงาน การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ได้แก่ คำถามปลายปิด จำนวน 10 ข้อ และคำถามปลายเปิด จำนวน 6 ข้อ

3.4.3.2 แบบบันทึกประจำวันของผู้วิจัย (Daily filed note) เพื่อบันทึกข้อมูลจากการปฏิบัติการวิจัยในพื้นที่ตามการรับรู้ของผู้วิจัย และกล้องบันทึกภาพ

3.4.4 การพัฒนาทักษะในการจัดการมูลฝอยชุมชน

3.4.4.1 แบบบันทึกประจำวันของผู้วิจัย (Daily filed note) เพื่อบันทึกข้อมูลจากการปฏิบัติการวิจัยในพื้นที่ตามการรับรู้ของผู้วิจัย และกล้องบันทึกภาพ

3.4.4.2 แบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ในการจัดการมูลฝอยชุมชนเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย การคัดแยกประเภทมูลฝอย และสถานการณ์มูลฝอย

3.4.5 การขยายผลสู่ชุมชน

3.4.5.1 แบบสังเกตการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยใช้วิธีการสังเกต Participant observation guideline) ใช้ในการบันทึกจากการสังเกตการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการบันทึกข้อมูลเอง ประกอบด้วย

แบบสังเกตการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยเกี่ยวกับประเด็น

1. การใช้สิ่งของที่ก่อให้เกิดมูลฝอย
2. การกำจัดมูลฝอย
3. ภาชนะที่ใช้ในการคัดแยกมูลฝอย
4. การนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่
5. การนำมูลฝอยมาทำปุ๋ยหมัก
6. การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชน
7. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งเครือข่าย
8. การมีส่วนร่วมในการประชาคมในชุมชน

3.4.5.2 แบบบันทึกประจำวันของผู้วิจัย (Daily filed note) เพื่อบันทึกข้อมูลจากการปฏิบัติการวิจัยในพื้นที่ตามการรับรู้ของผู้วิจัยและกล้องบันทึกภาพ

3.4.6 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลด้านการเปลี่ยนแปลง ผลของกระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการเปลี่ยนแปลงผลลัพธ์ที่เกิดจากกระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

3.4.6.1 แบบสัมภาษณ์ประชาชนตำบลสมสะอาด ประกอบด้วย 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะทางประชากร ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส วุฒิกการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาการอยู่อาศัย การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชน จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการตระหนักของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ประกอบด้วย ข้อความเชิงบวก 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยน้อยที่สุด เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยมาก เห็นด้วยมากที่สุด โดยจะมีค่าคะแนนเป็น 1, 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ จำนวน 25 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับความตระหนักข้อความเชิงบวก	เห็นด้วยมากที่สุด	มีค่าคะแนนเท่ากับ 5
	เห็นด้วยมาก	มีค่าคะแนนเท่ากับ 4
	เห็นด้วยปานกลาง	มีค่าคะแนนเท่ากับ 3
	เห็นด้วยน้อย	มีค่าคะแนนเท่ากับ 2
	เห็นด้วยน้อยที่สุด	มีค่าคะแนนเท่ากับ 1
ระดับความตระหนักข้อความเชิงลบ	เห็นด้วยมากที่สุด	มีค่าคะแนนเท่ากับ 1
	เห็นด้วยมาก	มีค่าคะแนนเท่ากับ 2
	เห็นด้วยปานกลาง	มีค่าคะแนนเท่ากับ 3
	เห็นด้วยน้อย	มีค่าคะแนนเท่ากับ 4
	เห็นด้วยน้อยที่สุด	มีค่าคะแนนเท่ากับ 5

การแปลความหมายด้านความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน พิจารณาคะแนนที่ได้จากแบบสัมภาษณ์โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ พิจารณาค่าคะแนนเปรียบเทียบ ก่อน-หลัง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการเสริมสร้างพลังชุมชนที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ โดยคิดค่าคะแนน จากคะแนนสูงสุด – คะแนนต่ำสุด จำนวนชั้น (วรพจน์ พรหมสัจตยพรต และสุmithนา กลางคาร, 2553: 47 – 56) สรุปผลเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 แปลความหมายว่าระดับความตระหนักมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 แปลความหมายว่าระดับความตระหนักมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 แปลความหมายว่าระดับความตระหนักปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 แปลความหมายว่าระดับความตระหนักน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 แปลความหมายว่าระดับความตระหนักน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ประกอบด้วย ข้อความเชิงบวก 3 ระดับ คือ ทุกครั้ง บางครั้ง และไม่ปฏิบัติ โดยจะมีค่าคะแนนเป็น 1, 2 และ 3 ตามลำดับ จำนวน 15 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับในการปฏิบัติเชิงบวก

- ทุกครั้ง มีค่าคะแนนเท่ากับ 3
- บางครั้ง มีค่าคะแนนเท่ากับ 2
- ไม่ปฏิบัติ มีค่าคะแนนเท่ากับ 1

การแปลความหมาย ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนที่ได้จากแบบสัมภาษณ์โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และพิจารณาค่าคะแนนเปรียบเทียบ ก่อน – หลัง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการเสริมสร้างพลังชุมชน ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ โดยคิดค่าคะแนนจากคะแนนสูงสุด – คะแนนต่ำสุด / จำนวนชั้น สรุปผลเป็น 3 ระดับ คือ ทุกครั้ง บางครั้ง และไม่ปฏิบัติ ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 2.34 – 3.00 แปลความหมายว่าระดับการมีส่วนร่วมมาก
- ค่าเฉลี่ย 1.67 – 2.33 แปลความหมายว่า ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.66 แปลความหมายว่าระดับการมีส่วนร่วมน้อย

การเก็บตัวอย่างมูลฝอยเก็บหลังจากเก็บแบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้โดยนัยตงหมายล่งหน้ากับแกนนำสาธารณสุขประจำครอบครัว โดยผู้วิจัยนำถุงดำที่ติดสลากรหัสหลังคาเรือนไปให้แกนนำสาธารณสุขประจำครอบครัว เพื่อรองรับมูลฝอยในถังใส่มูลฝอยของครัวเรือน ซึ่งมูลฝอยที่เก็บ จะเป็นมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนและเป็นมูลฝอยที่เกิดขึ้นใน 1 วัน ในแต่ละครอบครัว (ในวันเสาร์) โดยเก็บข้อมูล 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ยกเว้นมูลฝอยเปียกประเภทเศษอาหารจากการประกอบอาหารในแต่ละวันที่เก็บข้อมูล 1 ครั้งต่อวัน

3.5 การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ มีการสร้างและทดสอบคุณภาพเครื่องมือ 3 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาบริบทชุมชน ได้แก่ แผนที่ชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน และปฏิทินชุมชน (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ, 2546: 11 – 45)

ชุดที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการเสริมสร้างพลังชุมชน ได้แก่ แนวทางการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึก และแบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน

ชุดที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผลของการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการเสริมสร้างพลังชุมชน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ประชาชน บ้านม่วง หมู่ที่ 10 เกี่ยวกับความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน ความคาดหวังในความสามารถของตนเองของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน และแบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการหาหน้าหนักของมูลฝอย ผู้วิจัยดำเนินการสร้างโดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยชุมชน สิ่งแวดล้อม รูปแบบของการจัดการมูลฝอย รูปแบบการมีส่วนร่วม และทฤษฎีการสร้างพลังชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมโครงสร้างและประเด็นการวิจัย

2. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจแก้ไขโครงสร้าง เนื้อหา ภาษาที่ใช้ และความถูกต้องเหมาะสมของเครื่องมือ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แนะนำ

3. นำเครื่องมือที่ผ่านคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสมของภาษา ความเที่ยงตรงและความถูกต้องตรงตามเนื้อหา (Content validity)

4. นำเครื่องมือที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านตรวจสอบ

4.1 ดร.นิพนธ์ มานะสถิตพงศ์ ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขเชี่ยวชาญ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี

4.2 ดร.วิโรจน์ เขมรัมย์ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี

4.3 นายอนุสรณ์ บุญทรงตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัยนำเครื่องมือดังกล่าวมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาและวัตถุประสงค์ (Index of item – objective congruence หรือ IOC) ดังนี้

+1	เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดในเนื้อหานั้น (มีความสอดคล้อง)
0	เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดในเนื้อหานั้นหรือไม่ (ไม่แน่ใจ)
-1	เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่วัดในเนื้อหานั้น (ไม่มีความสอดคล้อง)

$$\text{ค่า IOC} = \frac{\sum R}{n} \text{ (ข้อคำถามที่มีค่า IOC} \geq 0.5 \text{ คือ ข้อคำถามที่มีคุณภาพนำไปใช้ได้)}$$

R = ผลรวมของคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ

n = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

5. นำแบบสัมภาษณ์ ประชาชน ซึ่งประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นด้านความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน จำนวน 25 ข้อ ความคาดหวังในความสามารถของตนเองในการจัดการมูลฝอยชุมชน จำนวน 15 ข้อ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน จำนวน 15 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชน บ้านสมสะอาด หมู่ที่ 1 ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นชุมชนที่มีคุณลักษณะของประชากรด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สุขภาพ สิ่งแวดล้อม สถานะสุขภาพ และการจัดการมูลฝอยที่คล้ายคลึงกับชุมชนบ้านม่วง จำนวน 64 คน เพื่อทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Crobach's Alpha Coefficient Method) ก่อนนำไปใช้จริง

3.6 การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชน แบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.6.1 การศึกษาบริบทชุมชน

การดำเนินการวิจัยด้านศึกษาบริบทชุมชน ประกอบด้วย

3.6.1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสุขภาพ โดยวิธีการสนทนา สัมภาษณ์ ศึกษาจากเอกสาร

3.6.1.2 สถานการณ์มูลฝอย ประกอบด้วย ปริมาณและองค์ประกอบของมูลฝอย การคัดแยกมูลฝอย การเก็บรวบรวมมูลฝอย การเก็บขนถ่ายมูลฝอย และการกำจัดมูลฝอย โดยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้นำชุมชน

3.6.1.3 นโยบายการจัดการมูลฝอย โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้นำชุมชน

3.6.1.4 การจัดการทรัพยากรและงบประมาณ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้นำชุมชน

3.6.1.5 บทบาท ขององค์กรในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้นำชุมชน

3.6.1.6 ผลการศึกษาความตระหนักของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน และน้ำหนักและองค์ประกอบของมูลฝอย โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ข้าราชการ และประชาชนบ้านม่วง หมู่ที่ 10

3.6.2 การดำเนินการ พัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน ได้แก่

การสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน (Focus group discussion) เพื่อหารูปแบบในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยวิธีการระดมสมองแสดงความคิดเห็นและร่วมเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันในการรับรู้ปัญหาสาเหตุ สถานการณ์ และแนวทางในการดำเนินการแก้ไข ปัญหาอุปสรรค เพื่อพัฒนาการบรรลุการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ประเด็นการสนทนากลุ่มประกอบด้วย ความคิดเห็นเรื่อง การจัดการมูลฝอย นโยบายในการดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชน แนวทางในการปฏิบัติการสนับสนุน ทรัพยากรและการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างพลังในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนตำบลสมสะอาด โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ได้แก่

1. ร่วมเรียนรู้
2. ร่วมวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไข
3. ร่วมกำหนดกิจกรรมแก้ไขปัญหา
4. ร่วมจัดตั้งคณะกรรมการ และร่วมกำหนดบทบาทผู้รับผิดชอบ
5. ร่วมระดมทรัพยากรในชุมชน
6. ร่วมกำหนดระยะเวลาในการดำเนินงาน
7. ร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการ กำหนดวิธีการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายและ

กำหนดเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาทักษะการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยประชาชนในชุมชน ดำเนินการตามแผนงานในการจัดการมูลฝอยในชุมชน ได้แก่

1. การพัฒนาทักษะผู้ประสานงานเครือข่าย โดยการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย
2. ผู้นำชุมชน ข้าราชการ และประชาชนบ้านม่วงหมู่ที่ 10 ดำเนินการถ่ายทอดความรู้ประสานความร่วมมือกับคณะกรรมการและประชาชนตำบลสมสะอาด เพื่อให้เกิดการร่วมกิจกรรมในการจัดการมูลฝอยชุมชน
3. การสร้างแรงจูงใจและการสร้างพลังในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยการประชุมกลุ่มย่อยรายคุ้ม การสนับสนุนงบประมาณและการติดตามเยี่ยมให้คำแนะนำของกลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้ประสานเครือข่าย
4. การควบคุมกำกับและการประเมินผล โดย
 - 4.1 ร่วมจัดตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบการจัดตั้งกฎกติกาชุมชนในการจัดการมูลฝอย
 - 4.2 ให้ความรู้ผ่านหอกระจายข่าวโดยผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมในการจัดการมูลฝอยในชุมชน และให้ความรู้เพิ่มเติมโดยผู้ประสานงานเครือข่าย
 - 4.3 ติดตามประเมินผล โดยการสัมภาษณ์และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการขยายสู่ชุมชนโดยประชาชนตำบลสมสะอาด ผู้นำชุมชน ข้าราชการ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในการจัดการมูลฝอยชุมชน และชักชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ขยายผลสู่ครัวเรือนและชุมชน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. ประชาชนในแต่ละคุ้ม แต่ละหลังคาเรือน ร่วมกิจกรรม การจัดการมูลฝอยในครัวเรือน
2. คณะกรรมการกำหนดบทบาทผู้รับผิดชอบในการดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชน
3. ผู้ประสานงาน เครือข่ายติดตาม ผลการดำเนินงานและร่วมแก้ไขปัญหาอุปสรรคในทุกสัปดาห์
4. ปรับปรุงแผนงาน จัดประชุมชี้แจงผลการดำเนินงานและแนวทางในการปฏิบัติให้แก่แกนนำสาธารณสุขทุกครัวเรือนในชุมชนทราบแล้วนำไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการจัดการมูลฝอยในชุมชน ได้แก่

1. การประเมิน กระบวนการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการเสริมสร้างพลังชุมชน โดยการสัมภาษณ์ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการประเมินผลบทบาทขององค์กรชุมชนผู้นำชุมชน ข้าราชการในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยการสนทนากลุ่ม
2. การประเมินผลของการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการเสริมสร้างพลังชุมชน ได้แก่
 - 2.1 รูปแบบการจัดการมูลฝอยชุมชน
 - 2.2 ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน
 - 2.3 ความคาดหวังในความสามารถของตนเองของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน
 - 2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน
 - 2.5 น้ำหนักและองค์ประกอบของมูลฝอย

3.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทชุมชน
- ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี
- ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผล ของการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

3.7.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาบริบทชุมชน

รวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจ การสนทนา การสังเกต การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ และประชาชนในชุมชน การศึกษารวบรวมจากรายงาน เอกสาร แผนที่ชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน

ปฏิทินชุมชน โครงสร้างองค์กรชุมชน รายงานจากแฟ้มอนามัยครอบครัวและข้อมูลสถานะสุขภาพ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมด้วยตนเอง

3.7.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล กระบวนการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี 5 ขั้นตอน ได้แก่

3.7.2.1 การสร้างความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน เก็บรวบรวมโดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน โดยใช้แนวคำถามการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับนโยบาย การจัดการมูลฝอย การสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณเพื่อให้บุคคลในกลุ่มได้สนทนา อุปกรณ์ประกอบด้วย กล้องบันทึกภาพ และแบบบันทึกกิจกรรมของผู้วิจัย

3.7.2.2 การสร้างพลังอำนาจในการจัดการมูลฝอยชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูล

1) วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มผู้นำชุมชน และข้าราชการเป็นรายบุคคล (In-depth Interview)

2) การสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของประชาชน (Participant observation) ตามหลังคาเรือนของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสังเกต กล้องบันทึกภาพ และแบบบันทึกกิจกรรมของผู้วิจัย

3.7.2.3 การพัฒนาทักษะในการจัดการมูลฝอยชุมชน

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน และการสัมภาษณ์ กล้องบันทึกภาพ และแบบบันทึกกิจกรรมของผู้วิจัย

3.7.3 การขยายผลสู่ชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลโดย

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์มีส่วนร่วม โดยใช้แบบสังเกตการณ์มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน

3.7.4 การประเมินผล เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.7.4.1 การประเมินผลด้านกระบวนการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แนวทางการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึก โดยใช้แบบการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มผู้นำชุมชนและข้าราชการ การสังเกตการณ์มีส่วนร่วมโดยใช้แบบสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน

3.7.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นผลของการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 64 คน เกี่ยวกับ

- 1) ความตระหนักของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน
- 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน

3.8 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วน โดยจำแนกการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้
ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบทชุมชน ประกอบด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ
ดังนี้

3.8.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

นำข้อมูลที่ได้จากการสรุปมาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ประกอบด้วย

3.8.1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสุขภาพ

3.8.1.2 สถานการณ์มูลฝอย ประกอบด้วย การคัดแยกมูลฝอย การรวบรวม มูลฝอย การขนถ่ายมูลฝอย และการจัดการมูลฝอย

3.8.1.3 นโยบายการจัดการมูลฝอย

3.8.1.4 การจัดการทรัพยากรและงบประมาณ

3.8.1.5 บทบาทขององค์กรในการจัดการมูลฝอยชุมชน

วิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัยนำข้อมูลมาตรวจสอบความตรงของข้อมูลด้วยวิธีสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นวิธีการวัดในทางกายภาพของการวิจัยเชิงคุณภาพเปรียบเทียบกับในแง่มุมมองของการแสดงความคิดเห็นที่ตรงกันหรือมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน และในกรณีที่มีการแสดงความคิดเห็นที่ตรงข้ามกันแล้วหาเหตุผลข้อเท็จจริงสนับสนุน เพื่อช่วยให้ผู้วิจัยสามารถอธิบายปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมที่ซับซ้อนได้กระจ่างชัดและมีความเที่ยงตรงยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นในระดับของการเก็บข้อมูล เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงใช้ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบซึ่งกันและกันในบางประเด็น แล้วนำมาวิเคราะห์ความสมบูรณ์ของเนื้อหา นำมาจัดหมวดหมู่และเนื้อหา (Content analysis) และพรรณนาอธิบาย (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์, 2549: 224 - 234)

3.8.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ

เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ใช้สถิติจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประกอบด้วย

3.8.2.1 ข้อมูลทั่วไป

3.8.2.2 ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน

3.8.2.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. การเสริมสร้างพลังชุมชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน
2. การสร้างพลังในการจัดการมูลฝอยชุมชน
3. การพัฒนาทักษะในการจัดการมูลฝอยชุมชน
4. การขยายผลสู่ชุมชน

5. การประเมินผล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจัดหมวดหมู่และเนื้อหา (Content analysis) ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้นำชุมชน การสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มข้าราชการ และข้อมูลการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม โดยนำข้อมูลมาตรวจสอบความตรงของข้อมูลด้วยวิธีสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นวิธีการวัดในทางกายภาพของการวิจัยเชิงคุณภาพเปรียบเทียบในแง่มุมมองของการแสดงความคิดเห็นที่ตรงกันหรือมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน และในกรณีที่มีการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันแล้วหาเหตุผลข้อเท็จจริงสนับสนุน เพื่อช่วยให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมที่ซับซ้อนได้กระจ่างชัด และมีความเที่ยงตรงยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นในระดับของการตรวจสอบซึ่งกันและกันในบางประเด็น แล้วนำมาวิเคราะห์ความสมบูรณ์ของเนื้อหา นำมาจัดหมวดหมู่และเนื้อหา (Content analysis) แล้วพรรณนาอธิบาย

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลผลของการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ประกอบด้วย

1. ข้อมูลด้านความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอโดยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอโดยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตัวแปรด้านความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน ความคาดหวังในความสามารถของตนเองของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยกระบวนการสร้างพลังชุมชนโดยใช้สถิติ One sample t – test

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้เทคนิคการทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลด้านบริบทชุมชน ประกอบด้วย

4.1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสุขภาพ

4.1.2 สถานการณ์มูลฝอย ประกอบด้วย

1) ปริมาณและองค์ประกอบของมูลฝอย

2) การคัดแยกมูลฝอย

3) การเก็บรวบรวมมูลฝอย

4) การเก็บขนถ่ายมูลฝอย

5) การกำจัดมูลฝอย

6) ปริมาณมูลฝอยก่อนและหลังดำเนินการ

4.1.3 นโยบายการจัดการมูลฝอย

4.1.4 การจัดการทรัพยากรและงบประมาณ

4.1.5 บทบาทขององค์กรในการจัดการมูลฝอยชุมชน

4.1.6 ผลการศึกษาความตระหนักของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน

1) คุณลักษณะทางประชากรของผู้นำชุมชน ข้าราชการและประชาชน บ้านม่วง หมู่ที่ 10 ตำบลสมสะอาด

2) ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน

3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน

4.2 ตอนที่ 2 ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่

ข้อมูลด้านการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วม ในการจัดการมูลฝอยชุมชนประกอบด้วย

4.2.1 การสร้างความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน

4.2.2 การสร้างพลังในการจัดการมูลฝอยชุมชน

4.2.3 การพัฒนาทักษะในการจัดการมูลฝอยชุมชน

4.2.4 การขยายผลสู่ชุมชน

4.2.5 การประเมินผล

4.3 ตอนที่ 3 ข้อมูลผลของการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ ประกอบด้วย

4.3.1 รูปแบบการจัดการมูลฝอยชุมชน

4.3.2 ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน

4.3.3 ความคาดหวังในความสามารถของตนเองของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน

4.3.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน

4.4 ตอนที่ 4 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังต่อไปนี้

4.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบทชุมชน

4.1.1 สภาพทั่วไป

สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การบริการขั้นพื้นฐาน กลุ่มองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสุขภาพ

ภาพประกอบ 4.1 แผนที่ตำบลสมสะอาด

4.1.1.1 ที่ตั้ง

อุบลราชธานี ทิศเหนือ ติดเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเจริญ อำเภอเดชอุดม จังหวัด

อุบลราชธานี ทิศใต้ ติดเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเกษม อำเภอทุ่งศรีอุดม จังหวัด

อุบลราชธานี ทิศตะวันออก ติดเขต องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ศรี อำเภอเดชอุดม จังหวัด

อุบลราชธานี ทิศตะวันตก ติดเขต องค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อม อำเภอทุ่งศรีอุดม จังหวัด

และองค์การบริหารส่วนตำบลกระแซง อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี
องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด ห่างจากอำเภอเดชอุดม ระยะทางประมาณ

13 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดอุบลราชธานี ระยะทางประมาณ 57 กิโลเมตร

4.1.1.2 เนื้อที่ (แสดงเนื้อที่โดยประมาณ 56 ตารางกิโลเมตร) 35,000 ไร่

4.1.1.3 ภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปตำบลสมสะอาด มีลักษณะเป็นที่เนินสูงบ้าง ต่ำบ้าง ดินส่วนใหญ่มีปัญหาคือ ดินจืด ดินปนหิน หน้าดินตื้น และหน้าดินถูกชะล้าง มีลำห้วยไหลผ่านหลายสาย แต่ไม่เอื้ออำนวยในการดำเนินการทางการเกษตร และเลี้ยงสัตว์เท่าที่ควร เพราะในฤดูแล้งน้ำจะแห้งเป็นส่วนใหญ่ มีป่าไม้เบญจพรรณอยู่ทั่วไป เป็นลักษณะป่าโปร่งทรัพยากรที่มีอยู่ในตำบลมีน้อยไม่สามารถนำมาเป็นผลผลิตและทำให้เกิดรายได้แก่ประชาชนได้

4.1.1.4 จำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 13 หมู่บ้าน

1) จำนวนหมู่บ้านที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด 13 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 1	บ้านสมสะอาด	ผู้ใหญ่บ้านชื่อนายทองมา ชัดติยะ
หมู่ที่ 2	บ้านท่าหลวง	ผู้ใหญ่บ้านชื่อนายยุพาวัน ศรีจันทร์
หมู่ที่ 3	บ้านม่วง	ผู้ใหญ่บ้านชื่อนายถวิล วันนา
หมู่ที่ 4	บ้านนาดี	ผู้ใหญ่บ้านชื่อนายรังสรรค์ บุญซื่อน
หมู่ที่ 5	บ้านนาคำ	ผู้ใหญ่บ้านชื่อนายศิริพล เผื่อคำ
หมู่ที่ 6	บ้านโนนสนาม	ผู้ใหญ่บ้านชื่อนายชมเชย สร้อยมาลุน
หมู่ที่ 7	บ้านสวนฝ้าย	ผู้ใหญ่บ้านชื่อนายโกศล ศรีจันทร์
หมู่ที่ 8	บ้านหนองบัวหลวง	ผู้ใหญ่บ้านชื่อนายสิงห์ทอง ทาราศรี
หมู่ที่ 9	บ้านน้อยห้วยอารีย์	ผู้ใหญ่บ้านชื่อนายอุดมชัย อาจอ่อนศรี
หมู่ที่ 10	บ้านม่วง	กำนันชื่อนายบุญกอง เกษสุพรรณ
หมู่ที่ 11	บ้านราษฎร์สำราญ	ผู้ใหญ่บ้านชื่อนายแสง สิมพันธ์
หมู่ที่ 12	บ้านใหม่เจริญ	ผู้ใหญ่บ้านชื่อนายบุญเรือง ภูผา
หมู่ที่ 13	บ้านม่วงสามัคคี	ผู้ใหญ่บ้านชื่อนายชัยโย ศิริพัฒ

4.1.1.5 ประชากร (ตามสถิติข้อมูลสำนักทะเบียน อำเภอเดชอุดม ณ เดือนเมษายน 2558)

- 1) ประชากรทั้งสิ้น 10,689 คน แยกเป็น ชาย 5,354 คน หญิง 5,335 คน
- 2) จำนวนครัวเรือน 2,886 ครัวเรือน

3) มีความหนาแน่นเฉลี่ย 190.88 คน / ตารางกิโลเมตร

โดยแยกช่วงอายุได้ดังนี้

(1) แรกเกิด - 2 ปี	จำนวน	374 คน
(2) 3 ปี- 6 ปี	จำนวน	577 คน
(3) 7 ปี- 12 ปี	จำนวน	961 คน
(4) 13 ปี- 18 ปี	จำนวน	1,099 คน
(5) 19 ปี - 25 ปี	จำนวน	1,253 คน
(6) 26 ปี - 59 ปี	จำนวน	5,377 คน
(7) 60 ปีขึ้นไป	จำนวน	1,040 คน

ตาราง 4.1 ข้อมูลทั่วไป

ลำดับ	หมู่ที่	ชื่อบ้าน	จำนวนหลังคา	ชาย(คน)	หญิง(คน)	รวม
1	หมู่ 1	สมสะอาด	295	579	591	1,170
2	หมู่ 2	ท่าหลวง	219	445	419	864
3	หมู่ 3	ม่วง	271	462	483	945
4	หมู่ 4	นาดี	202	383	352	735
5	หมู่ 5	นาคำ	322	451	455	906
6	หมู่ 6	โนนสนาม	274	439	431	870
7	หมู่ 7	สวนฝ้าย	210	400	418	818
8	หมู่ 8	หนองบัวหลวง	175	317	325	642
9	หมู่ 9	น้อยห้วยอารีย์	203	419	415	834
10	หมู่ 10	ม่วง	315	644	653	1,297
11	หมู่ 11	ราษฎร์สำราญ	95	169	182	351
12	หมู่ 12	ใหม่เจริญ	171	345	296	641
13	หมู่ 13	ม่วงสามัคคี	134	301	315	616

4.1.1.6 สภาพทางเศรษฐกิจ

1) อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด จะมีอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่และเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ โคและสุกร เป็นต้น หลังฤดูทำนาก็จะพากันปลูกข้าวโพด พริก พักทอง แตงโม หรือ ปลูกผักในหลังฤดูเก็บเกี่ยว

2) หน่วยธุรกิจ

ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด

(1) ปั้มน้ำมัน จำนวน 12 แห่ง (ขนาดกลาง 2 แห่ง, ขนาดเล็ก 10 แห่ง)

(2) โรงสี จำนวน 26 แห่ง (ขนาดกลาง 1 แห่ง, ขนาดเล็ก 25 แห่ง)

- (3) ร้านขายของชำ/ขายอาหาร/ขายเนื้อสัตว์ จำนวน 71 ร้าน
 (4) ร้านซ่อมรถยนต์ จำนวน 2 ร้าน
 (5) ร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ จำนวน 11 ร้าน
 (6) ร้านเช่าวีดีโอและซีดี จำนวน 2 ร้าน
 (7) ร้านเสริมสวย จำนวน 3 ร้าน
 (8) ร้านตัดเย็บเสื้อผ้า จำนวน 3 ร้าน

3) รายได้เฉลี่ยของประชากร (ข้อมูลจากการบันทึกข้อมูล จปฐ.1 ประจำปี 2555) ประชากรภายในพื้นที่ตำบลสมสะอาดมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี จำนวน 44,150 บาท (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลม่วง, 2557) ดังตาราง 4.2

ตาราง 4.2 รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี

หมู่ที่/หมู่บ้าน	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (บาท)	หมู่ที่/หมู่บ้าน	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี(บาท)
หมู่ที่ 1 บ้านสมสะอาด	47,320.78	หมู่ที่ 8 บ้านหนองบัวหลวง	49,977.49
หมู่ที่ 2 บ้านท่าหลวง	33,644.57	หมู่ที่ 9 น้อยห้วยอารีย์	43,871.03
หมู่ที่ 3 บ้านม่วง	34,981.11	หมู่ที่ 10 บ้านม่วง	56,364.61
หมู่ที่ 4 บ้านนาดี	46,611.66	หมู่ที่ 11 บ้านราษฎร์สำราญ	56,588.86
หมู่ที่ 5 บ้านนาคำ	40,875.12	หมู่ที่ 12 บ้านใหม่เจริญ	42,688.65
หมู่ที่ 6 บ้านโนนสนาม	41,769.15	หมู่ที่ 13 บ้านม่วงสามัคคี	40,630.83
หมู่ที่ 7 บ้านสวนฝ้าย	35,323.97		

4.1.1.7 สภาพสังคม

1) การศึกษา

- (1) โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง
 (2) โรงเรียนมัธยมศึกษา 3 แห่ง (ขยายโอกาส)
 (3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3 แห่ง

2) สถาบัน/องค์การศาสนา

- (1) วัด/สำนักสงฆ์ 13 แห่ง

3) การสาธารณสุข

- (1) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2 แห่ง
 (2) สถานพยาบาลเอกชน 2 แห่ง
 (3) อัตรการมีและใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ 100

4.1.1.8 การบริการขั้นพื้นฐาน

1) การคมนาคม ตำบลสมสะอาด มีถนนสายหลักของตำบลเป็นถนนลาดยางตลอดสายของกรมทางหลวง ถนนเชื่อมแต่ละหมู่บ้านเป็นถนนลาดยางบ้าง ถนนลูกรังบ้าง ถนนใหญ่หมู่บ้านบาง หมู่บ้านมีถนนคอนกรีต ซึ่งได้จากงบประมาณ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี งบประมาณจากแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง และบางหมู่บ้าน ได้มาจากงบประมาณของ กรมโยธาธิการ

2) การโทรคมนาคม

สถานที่โทรคมนาคมอื่น ๆ 8 แห่ง (โทรศัพท์สาธารณะ)

3) การไฟฟ้า

มีไฟฟ้าใช้ทุกหมู่บ้านแต่ยังไม่ได้รับทุกหลังคาเรือน ราษฎรมีความต้องการให้ ขยายเขตไฟฟ้าสู่พื้นที่การเกษตรด้วย

4) แหล่งน้ำธรรมชาติ

ลำห้วย 4 แห่ง

หนองน้ำ 3 แห่ง

สระน้ำ/ร่องน้ำ 4 แห่ง

5) แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

ฝายน้ำล้น 4 แห่ง

4.1.1.9 กลุ่มองค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุน

ลูกเสือชาวบ้าน 2 รุ่น

อาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือน 4 รุ่น

อาสาสมัครปกป้องสถาบัน 1 รุ่น

กลุ่มอาชีพ 23 กลุ่ม

4.1.1.1. สถานะสุขภาพ

สถานะสุขภาพ ตำบลสมสะอาด มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2 แห่ง ประชาชน ส่วนใหญ่เจ็บป่วยด้วย โรคระบบทางเดินหายใจ โรคระบบทางเดินอาหาร โรคกล้ามเนื้อโครงร่าง กระดูก ปัจจุบันในเขตรับผิดชอบของตำบลสมสะอาดประชาชนส่วนใหญ่มีแนวโน้มการเจ็บป่วยด้วยโรค ไม่ติดต่อเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคมะเร็ง ส่วนโรคติดต่อที่เป็น ปัญหาของชุมชน ได้แก่ โรคตาแดง โรคอุจจาระร่วง โรคไข้เลือดออก โรคไข้ฉี่หนูและโรคสุกใส ซึ่งสาเหตุ หนึ่งที่สำคัญ คือ มูลฝอย เองจากเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ เชื้อโรคเป็นแหล่งอาหาร และเป็นที่อยู่อาศัยของ พาหะนำโรค ดัง ตาราง 4.3

ตาราง 4.3 อัตราป่วย/แสนประชากรของประชาชนตำบลสมสะอาด พ.ศ. 2553 – 2555

ลำดับ	โรค	พ.ศ.		
		2553	2554	2555
1	ระบบทางเดินหายใจ	1,797.6	2,243.4	2,437.8
2	ระบบทางเดินอาหาร	1,556.3	1,357.6	1,357.6
3	ระบบกล้ามเนื้อ โครงสร้าง	1,256.2	1,057.4	1,136.5
4	ความดันโลหิตสูง	1,019.5	1,102.5	1,090.5
5	เบาหวาน	938.8	966.3	997.8
6	โรคอุจจาระร่วง	358.6	331.8	296.6
7	โรคตาแดง	364.7	318.8	176.8
8	โรคสุกใส	152.6	115.8	98.6
9	โรคไขเลือดออก	98.7	152.1	48.9
10	โรคไข้ฉี่หนู	55.4	25.7	-

ที่มา : โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลม่วง (2557: 7)

4.1.2 สถานการณ์มูลฝอย

ผลการวิจัย ก่อนดำเนินการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า

4.1.2.1 ปริมาณของมูลฝอย

ก่อน ดำเนินการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาดมีปริมาณมูลฝอยเฉลี่ย 3.16 กิโลกรัม/ครัวเรือน/วัน โดย แหล่งกำเนิดของมูลฝอยที่สำคัญของชุมชนมาจาก 2 แหล่งใหญ่ ๆ ได้แก่มูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งเกิดจากประชาชนในชุมชนเป็นผู้ผลิตจากการอุปโภค – บริโภค ประจำวัน และมูลฝอยที่มาจากภายนอกตำบลจากรถขายของชำในชุมชนและรถยนต์ โดยสารประจำทาง ร้อยละ 80, และ 20 ตามลำดับ

4.1.2.2 การคัดแยกมูลฝอย

ก่อนดำเนินการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ตำบลสมสะอาดไม่มีกิจกรรมในการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง

4.1.2.3 การเก็บรวบรวมมูลฝอย

ตำบลสมสะอาด ได้ดำเนินการจัดซื้อถังมูลฝอยให้กับชุมชนแต่ไม่เพียงพอ และยังไม่มีการดำเนินการเก็บรวบรวมมูลฝอยในแต่ละชุมชน เพื่อนำไปกำจัดอย่างถูกหลักวิชาการ

4.1.2.4 การเก็บขนถ่ายมูลฝอย

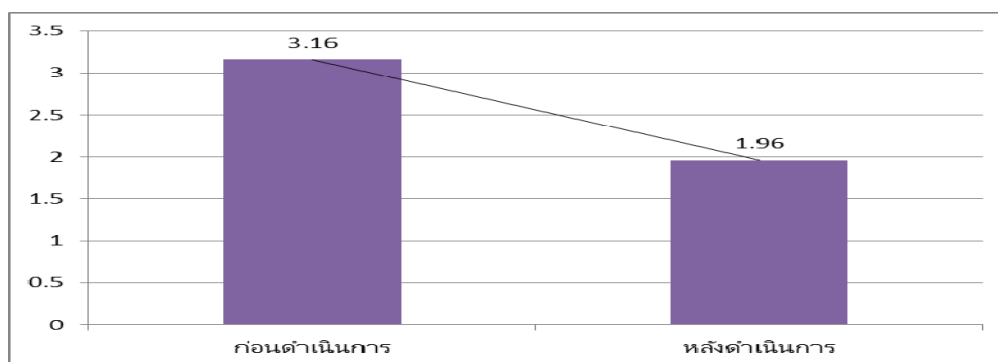
ตำบลสมสะอาด ยังไม่มีการขนถ่ายมูลฝอย เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาดขาดงบประมาณในการดำเนินการจัดซื้อรถขนถ่ายมูลฝอย จึงทำให้มูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละวันของแต่ละครัวเรือนมีมูลฝอยตกค้างอยู่ในชุมชนเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต

4.1.2.5 การกำจัดมูลฝอย

ตำบลสมสะอาด ยังไม่มีสถานที่กำจัดมูลฝอย ประชาชนในชุมชนดำเนินการกำจัดมูลฝอย โดยการเผากลางแจ้ง การฝัง โยนทิ้งทั่วไป ทำให้มีมูลฝอยที่ตกค้างในชุมชนส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในชุมชนและสุขภาพของประชาชน

4.1.2.6 ปริมาณมูลฝอยก่อนและหลังดำเนินการ

ตำบลสมสะอาด ก่อนดำเนินการกำจัดมูลฝอย ปริมาณขยะ 3.16 กิโลกรัม/ครัวเรือน/วัน หลังดำเนินการปริมาณมูลฝอยลดลงเป็น 1.96 กิโลกรัม/ครัวเรือน/วัน ดังภาพประกอบ 4.2

ภาพประกอบ 4.2 ปริมาณมูลฝอยก่อนและหลังดำเนินการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชน

4.1.3 นโยบายการจัดการมูลฝอย

การจัดการมูลฝอยชุมชนของตำบลสมสะอาดในอดีตนั้นไม่มีระบบที่ดี ยังเป็นการกำจัดแต่ละหลังคาเรือน มีการเผา ฝัง และไม่มีการแยกขยะและยังมีการทิ้งขยะจากรถโดยสารที่ผ่านมาทำให้ขยะสะสมเป็นจำนวนมาก ตำบลสมสะอาดอยู่ในความรับผิดชอบของสภาตำบลสมสะอาดซึ่งได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาดเมื่อปี พ.ศ. 2542 และได้ดำเนินการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชนตำบลสมสะอาดอย่างต่อเนื่องภายใต้งบประมาณและบุคลากรที่จำกัด อบต. สมสะอาดมีนโยบายและได้จัดทำแผนปฏิบัติการในการจัดการสถานที่ในการกำจัดมูลฝอย โดยใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล แต่ไม่สามารถดำเนินการนำมูลฝอยที่เกิดจากชุมชนไปกำจัดได้ จากการตรวจสอบพบว่า ประชาชนไม่ยินยอมให้ใช้พื้นที่ในการเทมูลฝอย และส่วนมากเป็นพื้นที่มีการครอบครองของประชาชน อบต. สมสะอาดมี นโยบาย และ ข้อบังคับตำบลเกี่ยวกับการก่อเหตุรำคาญ แต่ยังคงขาดการแปลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยแต่ละครัวเรือน แต่ละชุมชน ดำเนินการจัดการมูลฝอยในลักษณะต่างคนต่างทำไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหา

การกำจัดมูลฝอยที่ไม่ได้ มาตรฐานถูกต้องตามหลักวิชาการ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยรวม

4.1.4 การจัดการทรัพยากรและงบประมาณ

องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด เป็นหน่วยงานที่ยังขาดบุคลากรทางด้านสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด ซึ่งได้ประสานความร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลม่วงและ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสวนฝ้าย ในการดำเนินงาน ด้านสิ่งแวดล้อม และการดูแลสุขภาพของประชาชน ส่วนการดำเนินงานด้านการจัดการมูลฝอยชุมชนนั้น ได้จัดทำแผนงบประมาณในการจัดซื้อ ถังจัดเก็บมูลฝอยให้กับชุมชนแต่ไม่เพียงพอและที่สำคัญคือ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อสถานที่ในการกำจัดมูลฝอย ภาชนะเก็บรวบรวมมูลฝอย และรถขนถ่ายมูลฝอย จึงส่งผลให้ชุมชนมีปริมาณมูลฝอยตกค้างในชุมชนที่มีแนวโน้มที่รุนแรงมากขึ้น การกำจัดมูลฝอย ส่วนใหญ่ประชาชนตำบลสมสะอาดจะดำเนินการกำจัดโดยการเผากลางแจ้ง การฝัง โยนทิ้งทั่วไป ฝัง และนำไปทิ้งในที่สาธารณะ ทำให้เกิดความสกปรก ส่งกลิ่นเหม็น ทำลาย สภาพแวดล้อม และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคที่จะติดต่อมาสู่คนต่อไป

4.1.5 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการมูลฝอยชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการจัดการมูลฝอยได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชนโดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ลดการใช้ถุงพลาสติก การแยกมูลฝอย การรณรงค์ในวันสำคัญ เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ อย่างไรก็ตาม องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาดยังขาดการประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ เพื่อสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน จึงทำให้ประชาชนเข้าใจว่าการจัดการมูลฝอยชุมชนเป็นบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด ซึ่งส่งผลให้มีปริมาณมูลฝอยตกค้างในชุมชนมีแนวโน้มที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ในอนาคต

4.1.6 ผลการศึกษาความตระหนักของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน

ความคาดหวังในความสามารถของตนเองของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ก่อนการดำเนินการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

4.1.6.1 คุณลักษณะทางประชากร

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 40 คน ข้าราชการ จำนวน 11 คน และ ประชาชน บ้านม่วง หมู่ที่ 10 จำนวน 13 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 64 คน ซึ่งครบถ้วนตามขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ในการวิจัยครั้งนี้ คุณลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ตำแหน่งในชุมชน และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ การจัดการมูลฝอยชุมชน เมื่อนำมาวิเคราะห์ด้วยการหาค่า ความถี่ ค่าร้อยละซึ่งจำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ดังตาราง 4.4

ตาราง 4.4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำแนกตามคุณลักษณะทางประชากร (n = 64)

คุณลักษณะประชากร	จำนวน	ร้อยละ
1.เพศ		
ชาย	18	28.13
หญิง	46	71.87
2.อายุปัจจุบัน (ปี)		
อายุ 10-30 ปี	5	7.81
อายุ 31- 40 ปี	7	10.93
อายุ 41-50 ปี	52	81.25
3.สถานภาพสมรส		
โสด	2	3.12
สมรส	54	84.37
หม้าย	8	12.50
4.ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	3	4.70
มัธยมศึกษาตอนต้น	29	45.30
มัธยมศึกษาตอนปลาย	24	37.50
ปริญญาตรี	8	12.50
5.อาชีพ		
เกษตรกร ทำนา ทำสวน	10	15.62
รับจ้าง	3	4.68
รับราชการ	11	17.18
กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	13	20.31
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	13	20.31
อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน	10	15.62
อาสาสมัครสาธารณสุขโรงเรียน	4	6.25
6.ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
น้อยกว่า 1 ปี	1	1.56
1-5 ปี	4	6.25
6-10 ปี	59	92.18
มากกว่า 10 ปี	-	-

ตาราง 4.4 (ต่อ)

คุณลักษณะประชากร	จำนวน	ร้อยละ
7.ได้รับข้อมูลข่าวสาร		
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	9	14.06
ผู้นำชุมชน	-	-
อสม	7	10.93
นักเรียน นักศึกษา		
ครู	1	1.56
หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน	16	25.00
วิทยุ โทรทัศน์	30	46.87
อื่นๆ	1	1.56

จากตาราง 4.4 พบว่า ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 64 คน เพศ ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง 46 คน ร้อยละ 71.87 เพศชาย 18 คน ร้อยละ 28.13 อายุ ส่วนใหญ่ อายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 81.25 รองลงมาคือ อายุ 31-40 ปี ร้อยละ 10.93 อายุ 10-30 ปี ร้อยละ 7.81 ส่วนใหญ่ สถานภาพสมรส ร้อยละ 84.37 รองลงมาหม้าย ร้อยละ 12.50 ระดับการศึกษาระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 45.30 รองลงมา มัธยมศึกษาปลาย ร้อยละ 37.50 อาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ สมาชิก อบต. กำนันผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 20.30 รองลงมา ข้าราชการ ร้อยละ 17.18 และ เกษตรกร ทำนา ทำสวน ร้อยละ 15.62 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน 6-10 ปี ร้อยละ 92.18 รองลงมา 1-5 ปี ร้อยละ 6.25 ส่วนใหญ่ได้รับ ข้อมูลข่าวสาร จาก วิทยุ โทรทัศน์ ร้อยละ 46.87 รองลงมา หอกระจายข่าวหมู่บ้าน ร้อยละ 25.00 และ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ร้อยละ 14.06

4.1.6.2 ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน

ความตระหนักของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ก่อนดำเนินการ ดำเนินการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนผลการ วิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอโดย ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตาราง 4.5

ตาราง 4.5 ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 64)

ข้อ	ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน	ระดับความตระหนัก		
		\bar{x}	SD	การแปลผล
1	การควบคุมดูแลการจัดการมูลฝอยในชุมชนต้องทำอย่างสม่ำเสมอ	4.16	0.82	มาก
2	การคัดแยกมูลฝอยทั่วไปออกจากมูลฝอยอันตรายมีความจำเป็นอย่างยิ่ง	4.09	1.00	มาก
3	มูลฝอยแห้ง เช่น เศษกระดาษ เศษใบไม้ที่เกิดในบริเวณบ้านชุมชนอาจเป็นสาเหตุของการเกิดไฟไหม้ได้	3.94	1.06	มาก
4	มูลฝอยเปียกที่เกิดจากเศษอาหารและการประกอบอาหาร เช่น ผลไม้ ข้าว อาหารหวาน อาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคทางเดินอาหาร เช่น อูจจาระร่วง บิด	3.97	1.06	มาก
5	มูลฝอยที่เกินในครัวเรือน ชุมชนหลายประเภทเป็นมูลฝอยที่มีมูลค่า	3.84	0.96	มาก
6	มูลฝอยที่เกิดในครัวเรือน ชุมชนหลายประเภทเป็นมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาสู่ขบวนการรีไซเคิลได้	3.45	1.14	ปานกลาง
7	มูลฝอยทุกชนิดที่เกิดจากกิจกรรมในครัวเรือนชุมชน จำเป็นที่จะต้องจัดการอย่างถูกวิธี	4.19	0.92	มาก
8	มูลฝอยประเภท กระจกพลาสติก กระดาษ ขวด แก้ว ภาชนะ สามารถทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมได้	4.05	0.86	มาก
9	เศษแก้ว เหล็ก กระจก ตะปูที่ยื่นทิ้งอาจทิ่มตำตัวท่านเองหรือบุคคลในชุมชนได้	4.37	0.80	มาก
10	กลิ่นที่เกิดจากมูลฝอยเปียก เช่น เศษอาหาร ซากสัตว์ อาจก่อให้เกิดความรำคาญและเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้	4.13	1.03	มาก
11	มูลฝอยที่เป็นพลาสติก ขวด กระจก อาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายได้	4.11	1.10	มาก
12	การสัมผัสมูลฝอยโดยตรง อาจได้รับเชื้อโรคจำเป็นต้องมีความระมัดระวังอย่างมาก เนื่องจากมูลฝอยบางอย่างมีเชื้อโรคปนอยู่	4.19	1.06	มาก
13	เศษอาหารที่เป็นผัก ผลไม้ ข้าว สามารถนำมาทำปุ๋ยหมักน้ำหมักชีวภาพ	4.14	1.09	มาก
14	ในการจัดการมูลฝอยทำให้ครัวเรือนและชุมชนลดปริมาณมูลฝอยและค่าใช้จ่ายได้	3.75	1.28	มาก

ตาราง 4.5 (ต่อ)

ข้อ	ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน	ระดับความตระหนัก		
		\bar{x}	SD	การแปลผล
15	มูลฝอยจำพวก ก่อถ่วง กระจาด ขวด แก้ว สามารถนำมาเผากลางแจ้งรวมกันได้ มูลฝอยอันตราย (มูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยสารเคมี/สารพิษ)	3.97	1.06	มาก
16	มูลฝอยประเภทกระป๋องเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์และเป็นแหล่งที่พาหะนำโรคได้	4.05	1.04	มาก
17	การจัดการมูลฝอยติดเชื้อต้องระมัดระวังมากกว่ามูลฝอยทั่วไป	3.98	0.86	มาก
18	มูลฝอยติดเชื้อทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมได้เท่ากันมูลฝอยทั่วไป	4.02	1.17	มาก
19	การสัมผัสมูลฝอยติดเชื้อโดยไม่สวมถุงมือป้องกัน อาจทำให้เกิดการติดเชื้อโรคได้	3.67	1.24	มาก
20	ประชาชนได้รับเชื้อโรคจากมูลฝอยติดเชื้อ โดยผ่านทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นพาหะนำโรค เช่น สัตว์นำโรค น้ำเสีย	4.06	1.16	มาก
21	การเผามูลฝอยติดเชื้อกลางแจ้งสามารถกระจายและเกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนได้	3.63	1.22	มาก
22	มูลฝอยที่เกิดจากภาชนะบรรจุสารเคมี เช่น แกลลอน พลาสติก ขวด ไม่สามารถนำไปใช้ใส่น้ำดื่ม	3.88	1.22	มาก
23	กระป๋องสเปรย์ ต้องแยกจากมูลฝอยประเภทอื่นก่อนกำจัด เพราะสามารถระเบิดได้	4.02	1.07	มาก
24	สารพิษที่ปนเปื้อนอยู่กับมูลฝอย สามารถสะสมในน้ำผิวดิน อาหาร ผัก ผลไม้ อาจเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพได้	3.88	1.20	มาก
25	มูลฝอยที่เกิดจากภาชนะบรรจุสารเคมี ยาฆ่าแมลง ต้องแยกออกจากมูลฝอยทั่วไปก่อนนำไปกำจัด	4.11	0.94	มาก
ภาพรวม		3.99	0.58	มาก

จากตาราง 4.5 ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชนภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 9 เศษแก้ว เหล็ก กระจก ตะปูที่โยนทิ้งอาจทิ่มตำตัวท่านเองหรือบุคคลในชุมชนได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.37$) รองลงมาคือ ข้อ 7 มูลฝอยทุกชนิดที่เกิดจากกิจกรรมในครัวเรือน ชุมชน จำเป็นที่จะต้องจัดการอย่างถูกวิธี อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$) และข้อ 12 การสัมผัสมูลฝอยโดยตรง อาจได้รับเชื้อโรคจำเป็นต้องมีความระมัดระวังอย่างมาก เนื่องจากมูลฝอย

บางอย่างมีเชื้อโรคปนอยู่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.19$) และ ข้อ 1 การควบคุมดูแลการจัดการมูลฝอยในชุมชนต้องทำอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.16$) ตามลำดับ

4.1.6.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน

การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ก่อน ดำเนินการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชน แบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอโดย ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตาราง 4.6

ตาราง 4.6 การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชน (n = 64)

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม		
		\bar{x}	SD	การแปลผล
1	ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชนเพื่อพบปะพูดคุยปรึกษาเรื่องการจัดการมูลฝอยในชุมชน	1.78	0.576	ปานกลาง
2	การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดการมูลฝอย	1.95	0.700	ปานกลาง
3	ความสนใจหรือความต้องการเป็นคณะกรรมการชุมชนหรือคณะกรรมการวางแผนจัดการมูลฝอยในชุมชน	2.17	0.631	ปานกลาง
4	ชักชวนให้ญาติพี่น้องหรือเพื่อนร่วมกิจกรรมการจัดการมูลฝอย	1.73	0.718	ปานกลาง
5	เสนอโครงการหรือวิธีการจัดการมูลฝอยมูลฝอยให้กับคณะกรรมการชุมชนเจ้าหน้าที่หรือ ผู้บริการของชุมชนเจ้าหน้าที่ และ อบต.	2.08	0.625	ปานกลาง
6	เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการมูลฝอยของชุมชน	2.17	0.656	มาก
7	บริจาคเงินเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการมูลฝอยของชุมชน	2.38	0.604	มาก
8	บริจาควัสดุอื่น นอกจากแรงงานเงิน ในกิจกรรมการจัดการมูลฝอยของชุมชน	1.94	0.710	ปานกลาง
9	นำมูลฝอยที่เหลือจากการทำอาหารภายในครัวเรือนที่เป็นมูลฝอยเปียกเก็บรวบรวมใส่ถุงดำพลาสติกและมัดให้เรียบร้อยก่อนนำไปทิ้งมูลฝอย	2.55	0.665	มาก
10	มีการเก็บรวบรวมมูลฝอยจำพวก ขวดแก้ว กระจก หนังสือนพิมพ์ที่ใช้แล้วเพื่อขายให้ผู้รับซื้อของเก่าหรือนำไปขายที่แหล่งรับซื้อของเก่า	2.52	0.690	มาก
11	ไม่นำมูลฝอยที่เป็นวัสดุ เช่น โตะ แก้วที่ทำด้วยไม้หรือฟองน้ำ ฟูกที่นอนที่ใช้ไม่ได้หรือเสื่อมสภาพไปทิ้งรวมกับมูลฝอยชนิดอื่น ๆ ในถังมูลฝอยเก็บหนังสือพิมพ์ กล่องกระดาษ วัสดุพลาสติกที่ไม่ใช่	1.59	0.729	ปานกลาง

ตาราง 4.6 (ต่อ)

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม		
		\bar{x}	SD	การแปลผล
12	แล้วไว้ภายในบ้าน เพื่อไว้ใช้ประโยชน์อย่างอื่นอีก นำหนังสือพิมพ์สมุดหนังสือที่ผ่านการใช้งานมาแล้วตัดแปลง ทำประโยชน์อย่างอื่น เช่น พับถุงหรือนำไปแยกขาย	2.39	0.657	มาก
13	มีการแยกประเภทสิ่งของที่สามารนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก เช่น ขวด แก้วโลหะ ถุงพลาสติก ออกไว้เพื่อนำมาตัดแปลง ทำประโยชน์ใช้ภายในบ้านได้อีก	2.00	0.667	มาก
14	มีการแยกมูลฝอยอันตราย ประเภทถ่านไฟฉาย กระป๋องสเปรย์ หลอดไฟ ขวดทินเนอร์ ขวดยา	2.47	0.642	มาก
15	ฆ่าแมลง ที่ใช้หมดแล้วออกจากประเภทอื่น ๆ เพื่อป้องกัน อันตรายที่จะเกิดขึ้น	2.56	0.639	มาก
	โดยภาพรวม	2.15	0.239	มาก

จากตาราง 4.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การมีส่วนร่วม ในการจัดการมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับ
ทุกครั้ง ($\bar{x}=2.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 15 ฆ่าแมลง ที่ใช้หมดแล้วออกจากประเภทอื่น ๆ
เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นอยู่ในระดับ ทุกครั้ง ($\bar{x}=2.56$) รองลงมา ข้อ 9 นำมูลฝอยที่เหลือจาก
การทำอาหารภายในครัวเรือนที่เป็นมูลฝอยเปียกเก็บรวบรวมใส่ถุงดำพลาสติกและ มัดให้เรียบร้อยก่อน
นำไปทิ้งมูลฝอย อยู่ในระดับทุกครั้ง ($\bar{x}=2.55$) ข้อ 10 มีการเก็บรวบรวมมูลฝอยจำพวก ขวดแก้ว
กระป๋อง หนังสือพิมพ์ที่ใช้แล้วเพื่อขายให้ผู้รับซื้อของเก่าหรือนำไปขายที่แหล่งรับซื้อของเก่าซึ่งมีอยู่ใน
ระดับทุกครั้งมาก ($\bar{x}=2.52$) ตามลำดับ

4.2 ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบ มีส่วนร่วม ในการจัดการมูลฝอยชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้านกระบวนการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ ประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา
(Content analysis) ของข้อมูลซึ่งได้จากการสนทนากลุ่มและการสังเกตกระบวนการพัฒนา
กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ
5 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน การสร้างพลังอำนาจในการจัดการ
มูลฝอยชุมชน การพัฒนาทักษะในการจัดการมูลฝอยชุมชน การขยายผลสู่ชุมชน และการประเมินผล
ดังนี้

4.2.1 การสร้างความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน

ผลการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน ณ ห้องประชุมชนโรงเรียนบ้านม่วงนาดี ด้านการสร้าง ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดย นายพิศดาร แสนชาติ ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้ความรู้ เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์มูลฝอย และแนวโน้ม ของมูลฝอยในอนาคต พบว่า ผู้นำชุมชนมี ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการมูลฝอย ดังนี้

4.2.1.1 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการมูลฝอยชุมชน

1) ประชาชนและผู้ประกอบการในชุมชนตำบลสมสะอาดยังขาดจิตสำนึกใน การทิ้งมูลฝอย ขาดความรู้ในการ คัดแยกมูลฝอยอย่างถูกวิธีขาดความรู้ในการกำจัดมูลฝอยที่ถูกวิธี และ ประชาชนในชุมชนไม่มีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนอย่างแท้จริง จึงทำให้ ประชาชนเข้าใจว่า การจัดการมูลฝอย ไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง แต่เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของ องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนขาดการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่าง จริงจังและเป็นรูปธรรม ขาดงบประมาณ ขาดการประชาสัมพันธ์ และการรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกของ ประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย ขาดการทำงานเป็นทีมบูรณาการแผน/โครงการเพื่อให้ ทุกหน่วยงาน ทุกองค์กรได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน

3) จากการศึกษาชุมชนตำบลสมสะอาดเป็นชุมชนชนบท ประชาชนยังไม่ตระหนัก ในการรักษาความสะอาดในชุมชนและในชุมชนมีพื้นที่ว่าง ประชาชนจึงอาศัยความมั่งคั่งในการนำมูล ฝอยไปทิ้งไว้ในที่สาธารณะในชุมชนไม่มีการกำจัดที่ถูกวิธี

4.2.1.2 ข้อเสนอแนะการจัดการมูลฝอยชุมชน

ผู้นำชุมชนได้มีข้อเสนอแนะใน การจัดการมูลฝอยชุมชนโดยการ กำหนด บทบาทของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1) การจัดการมูลฝอยชุมชนให้มีประสิทธิภาพมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายทุกคน โดยประชาชนผู้ผลิตมูลฝอยจะต้องมีจิตสำนึกและตระหนัก ว่าหากทิ้งมูลฝอยโดยไม่มีการคัดแยกมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดตั้งแต่ระดับ บุคคล ครัวเรือน ค่าใช้จ่ายใน การกำจัดมูลฝอยก็จะต้องมากขึ้นตามไปด้วย ถ้าหากท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการกำจัดได้ ก็จะทำให้มี ปริมาณมูลฝอยตกค้างตามครัวเรือนและชุมชน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพ ผู้ที่จะ ได้รับผลกระทบโดยตรงจากมูลฝอยก็คือ ประชาชนผู้ผลิตมูลฝอยหรือผู้ทิ้งมูลฝอย นั่นเอง

2) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์มูลฝอย ของชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับชนิดและประเภทของมูลฝอยโดยการ ร่วมเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยมีผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้คอยให้ คำแนะนำเพื่อก่อให้เกิดความตระหนักและมีจิตสำนึกในการจัดการมูลฝอยชุมชนครัวเรือน มีการคัดแยก มูลฝอยก่อนทิ้งโดยประชาชน เพื่อให้มูลฝอย มีปริมาณลดลงก่อนที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะ ดำเนินการรวบรวมมูลฝอย ขนถ่ายมูลฝอย และนำมูลฝอยไปกำจัดอย่างถูกวิธีต่อไป

3) องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาดมีนโยบาย และออกข้อบังคับตำบล เกี่ยวกับสถานประกอบการ และเหตุรำคาญ การจัดการมูลฝอยชุมชน และสิ่งแวดล้อมของตำบลการ จัดสรรทรัพยากร งบประมาณในการดำเนินการจัดการมูลฝอย และให้ชุมชนใช้วัสดุอุปกรณ์ถังหมัก ชีวภาพในการทำน้ำหมักชีวภาพ และควรมีโครงการคัดแยกมูลฝอยและมีอุปกรณ์ เช่นถังมูลฝอยให้

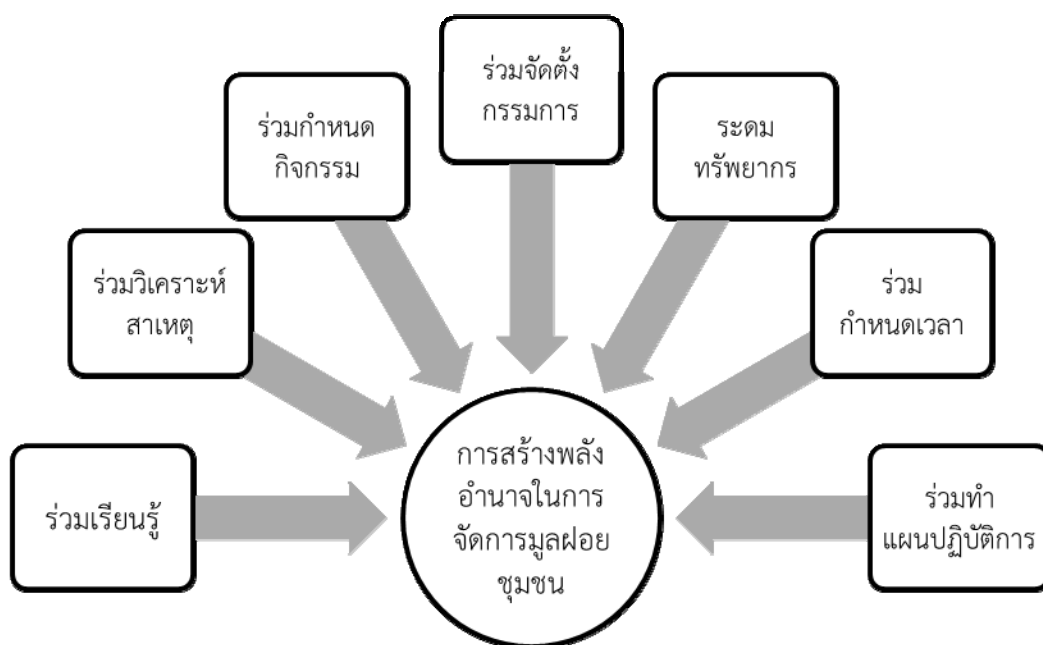
สรุปข้อเสนอแนะ ในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนมีแนวทางในการจัดการมูลฝอยชุมชนเป็น 4 ระดับ คือ 1. ระดับองค์การบริหารส่วนตำบล 2. ระดับโรงเรียน 3. ระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และ 4.ครัวเรือน โดยให้ดำเนินการใน บ้านม่วง หมู่ที่ 10 ตำบลสมสะอาด อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นชุมชนนำร่อง ดังนี้

1. สร้างจิตสำนึกในการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง โดยการประชาสัมพันธ์การณรงค์ให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกและตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน แล้วนำมาซึ่งความร่วมมือในการจัดการมูลฝอยชุมชนต่อไป ในระยะเริ่มแรกนั้น ปัจจัยที่สำคัญที่จะต้องสร้างความร่วมมือของประชาชนให้เกิดขึ้นได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้การพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ให้เกิดขึ้นในชุมชน ให้ประสบผลสำเร็จ

2. การจัดตั้งผู้ประสานงานเครือข่ายองค์กร การบริหาร และการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยการประชาคมให้ชุมชน ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์มูลฝอยชุมชน และเข้าร่วมดำเนินการจัดตั้งผู้ประสานงาน และคณะกรรมการในชุมชน โดยมีมติที่ประชุมได้เสนอแต่งตั้งผู้นำชุมชนเป็นประธาน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นรองประธาน คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกรรมการ และประธาน อสม. เป็นเลขานุการ

4.2.2 การสร้างพลังอำนาจในการจัดการมูลฝอยชุมชน

ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ดำเนินการประชาคมในชุมชนและจัดตั้งคณะกรรมการ หมู่บ้าน บ้านม่วง หมู่ที่ 10 โดยนายพิศดาร แสนชาติ ผู้เชี่ยวชาญและผู้วิจัยเป็นผู้ให้คำปรึกษาเพื่อการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ดังนี้

ภาพประกอบ 4.3 การสร้างพลังอำนาจในการจัดการมูลฝอยชุมชน

4.2.2.1 การร่วมเรียนรู้

ผู้เข้าร่วมกระบวนการร่วมเรียนรู้ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประกอบการรับซื้อของเก่าในชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชนร่วมเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของชุมชน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน และการกำจัดมูลฝอย โดยมีผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยเป็นผู้ให้คำปรึกษา พบว่าผู้เข้าร่วมประชาคมมีความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์มูลฝอยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกวัน ประชาชนในชุมชนเกิดจิตสำนึกและตระหนักถึงปัญหาที่ต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยวิธีการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งเพื่อ เป็นการลดปริมาณมูลฝอยของแต่ละครัวเรือนและสามารถสร้างรายได้อีกหนึ่งทางหนึ่งให้แก่ประชาชน

4.2.2.2 การร่วมวิเคราะห์สาเหตุ

ผู้เข้าร่วมประชาคมร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุของการเกิดมูลฝอยชุมชน พบว่ามูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนมาจาก 2 แหล่งด้วยกัน คือ มูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นผู้ผลิตเอง ส่วนใหญ่เป็นมูลฝอยที่เกิดจากการประกอบอาหาร ประกอบอาชีพ มูลฝอยอินทรีย์ มูลฝอยที่เป็นพลาสติก รองลงมา คือ มูลฝอยที่เกิดจากมูลฝอยที่มาจากนอกชุมชน ได้แก่ มูลฝอยจากรถเร่ รถโดยสารประจำทางที่ผ่านมา การซื้ออาหารสำเร็จรูปมารับประทานที่บ้านทำให้เกิดมูลฝอยจากภาชนะที่ใส่อาหาร และสิ่งของเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

4.2.2.3 การร่วมกำหนดกิจกรรม

ประชาคมได้มีความเห็นที่สอดคล้องกันโดยมีมติให้องค์กรหลักในชุมชน 4 องค์กร ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และครัวเรือน ร่วมกันกำหนดมาตรการและกิจกรรมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ดังนี้

องค์กรบริหารส่วนตำบล (องค์กรท้องถิ่น)

1. องค์กรบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ดำเนินการประชาคมหมู่บ้านในสมสะอาด โดยเชิญ ประชาชนตำบลสมสะอาด ทุกครัวเรือน คณะกรรมการหมู่บ้าน อสม. อบต. เข้าร่วมประชาคม
2. จัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบรายหมู่บ้านเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเครือข่ายในชุมชนและรายงานผลการจัดการมูลฝอยชุมชน
3. กำหนดบทบาทหน้าที่ คณะกรรมการหมู่บ้าน ในการประสานงานการให้คำปรึกษาแนะนำวิธีการจัดการมูลฝอยในชุมชน และรายงานให้ประธานทราบ
4. การประสานของงบประมาณในการดำเนินการจัดอบรม และจัดทำถังมูลฝอยจากองค์กรบริหารส่วนตำบลสมสะอาด
5. ร่วมดำเนินการแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยคณะกรรมการชุมชน ผู้นำชุมชน ข้าราชการ และประชาชน
6. ติดตามประเมินผล โดยผู้นำชุมชน ข้าราชการ เจ้าหน้าที่คณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชนชุมชน
7. ร่วมปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานจัดการมูลฝอยชุมชน

โรงเรียน (สถาบันการศึกษา)

ผู้อำนวยการโรงเรียนได้ดำเนินการ ประชุมคณะกรรมการโรงเรียน ครูและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำโรงเรียน เพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์มูลฝอย แนวน้ำมันมูลฝอยในอนาคต และแนวทางในการจัดการมูลฝอยชุมชน ดังนี้

1. ประชุม ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน เพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสารสถานการณ์มูลฝอยชุมชน
2. จัดตั้งธนาคารมูลฝอยในโรงเรียนและจัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบเพื่อดำเนินการคัดแยกมูลฝอยในโรงเรียนเพื่อนำไปจำหน่ายสร้างรายได้ให้โรงเรียน
3. มีการเรียนการสอนที่สอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยให้นักเรียนได้มีความรู้ และให้ดำเนินการที่ต่อเนื่องและสอดคล้องประสานกับการดำเนินกิจกรรมในชุมชน
4. ขยายผลสู่ชุมชน โดยการให้นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาครู นำไปปฏิบัติที่บ้านของตนเอง แล้วขยายสู่หมู่บ้าน และชุมชน

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (สถานพยาบาล)

ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ได้ดำเนินการประชุมเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และ อสม. เพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์มูลฝอย แนวน้ำมันมูลฝอยในอนาคต และแนวทางในการจัดการมูลฝอยชุมชน ดังนี้

1. ประชุม เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำโรงเรียน เพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสารสถานการณ์มูลฝอยชุมชน
2. จัดตั้งถังไว้ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ไว้ 3 ถัง ถังที่ 1 สีแดง ถังแบตเตอรี่ ถ่ายไฟฉาย ถังที่ 2 สีเหลือง ไว้เก็บหลอดไฟฟ้าที่ใช้ไม่ได้หลอดไฟแตก ถังที่ 3 ไว้เก็บมูลฝอยที่รีไซเคิลได้ จัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ เพื่อดำเนินการคัดแยกมูลฝอยจากชุมชนเพื่อส่งไปกำจัดอย่างถูกวิธีต่อไป
3. มีการเรียนการสอนที่สอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย และให้ดำเนินการที่ต่อเนื่อง และสอดคล้องประสานกับ การดำเนินกิจกรรมในการอบรมโครงการต่างๆ ให้กับ อสม.ในแต่ละหมู่บ้าน
4. ขยายผลสู่ชุมชน โดยการให้ อาสาสมัครสาธารณสุขให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยในชุมชนให้กับประชาชนทราบและนำไปปฏิบัติที่บ้านของตนเอง แล้วขยายสู่หมู่บ้าน และชุมชนและไปสู่หลังคาเรือนต่อไป

ครัวเรือน (สถาบันครอบครัว)

1. ร่วมประชาคม ร่วมวิเคราะห์สาเหตุ ร่วมวางแผน
2. ร่วมเป็นคณะกรรมการการเครือข่าย ตั้งกฎกติกาชุมชน
3. ร่วมดำเนินกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งอย่างต่อเนื่อง
4. ร่วมนำมูลฝอยอินทรีย์มาทำปุ๋ยหมัก ทำน้ำหมักชีวภาพและนำไปเลี้ยงสัตว์
5. ร่วมลดปริมาณมูลฝอยโดยการใช้วัสดุที่ย่อมสลายในการใส่อาหาร เช่น ใบตอง หรือนำตะกร้า จาน ชาม ไปใส่อาหารเองจากกรวดร่ และปลูกผักปลอดสารพิษไว้กินเอง
6. ร่วมกันเฝ้าระวังรถเร่ที่จะนำมูลฝอยมาทิ้งในชุมชน

7. ร่วมชักชวนเพื่อนบ้านเข้าร่วมกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง
8. ร่วมประเมินผลการดำเนินงาน
9. ร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอปรับปรุงแผนงานในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชน

4.2.2.4 ร่วมจัดตั้งคณะกรรมการ

ผู้ร่วมประชาคมร่วมจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน ผู้ประสานงานเครือข่าย เพื่อการบริหารจัดการมูลฝอยและประเมินผลการดำเนินการคัดแยกมูลฝอยรายครัวเรือน คณะกรรมการชุมชนประกอบด้วย ผู้นำชุมชนเป็นประธาน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นรองประธานคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกรรมการ และประธานอาสาสมัครสาธารณสุข เป็นเลขานุการ

4.2.2.5 ระดมทรัพยากรที่มีในการจัดการมูลฝอยชุมชน

ผู้ร่วมประชาคมร่วมสนทนากลุ่มเพื่อระดมทรัพยากร โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาดเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ ในการดำเนินการอบรม ถึงมูลฝอยที่ชุมชนแยกประเภทมูลฝอย จำนวน 1 หมู่บ้าน ภาชนะรองรับมูลฝอย จำนวน 10 จุด และสนับสนุนถึงน้ำหมักชีวภาพให้แก่ชุมชน วัด และโรงเรียน ตำบลสมสะอาด ได้ดำเนินโครงการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยการนำมูลฝอยที่มีค่ามาร่วมบริจาคเป็นรายหมู่บ้าน แล้วดำเนินการขายมูลฝอยนำเงินที่ได้จากการขายมูลฝอยมาพัฒนาชุมชน

4.2.2.6 ร่วมกำหนดระยะเวลา

ผู้ร่วมประชาคมได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการคัดแยกมูลฝอยชุมชน มีกำหนดระยะเวลา 4 เดือน โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ เดือนกันยายน 2557 ถึง ธันวาคม 2557

4.2.2.7 ร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการ

ผู้ร่วมประชาคมได้จัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยชุมชน ดังนี้ 1) ประชาคมในชุมชนเพื่อรับรู้ข้อมูลสถานการณ์มูลฝอย 2) การจัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายในชุมชน 3) การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย การคัดแยกมูลฝอยแก่ประชาชน 4) ประชุมปฏิบัติการและรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย 5) จัดหาวัสดุอุปกรณ์และกรงใส่มูลฝอย 6) ดำเนินการกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือนและชุมชนแล้วขยายผลสู่ครัวเรือน 7) ติดตามให้คำแนะนำในการคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือน 8) ปรับปรุงกิจกรรมการคัดแยกในครัวเรือนและชุมชน 9) ประเมินผลการดำเนินกิจกรรมคัดแยกมูลฝอย และ 10) ปรับกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือนและชุมชนแล้วเสนอโครงการสู่ อบต. ดังตาราง 4.7

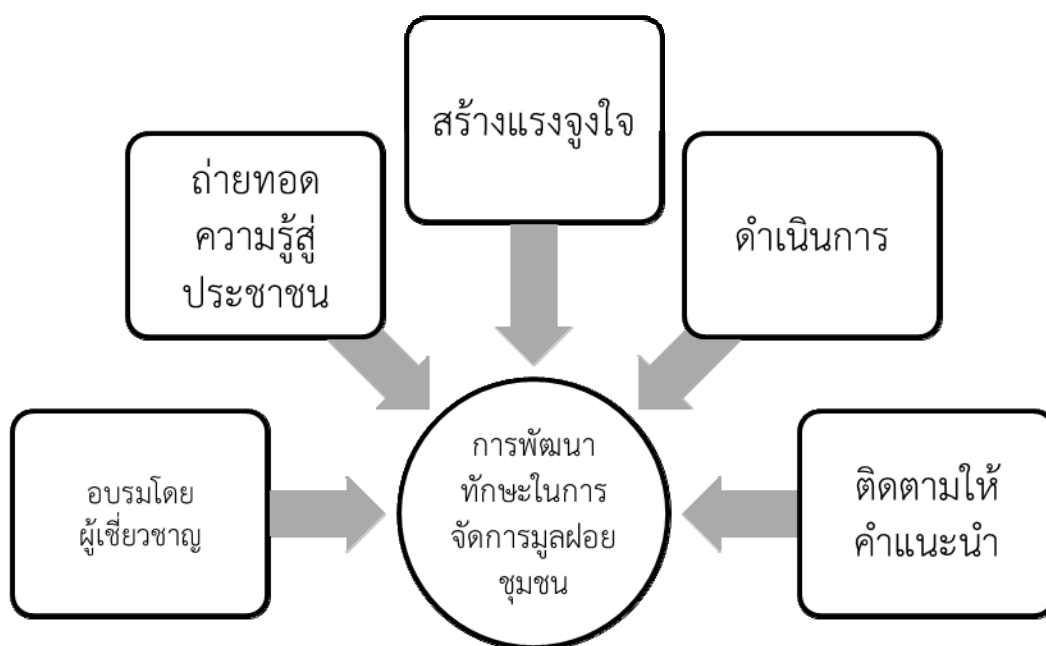
ตาราง 4.7 แผนปฏิบัติการจัดการมูลฝอยชุมชน

ลำดับ	กิจกรรมดำเนินการ	งบประมาณ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
		-		
1	1. ประชาคมในชุมชนเพื่อรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร สถานการณ์มูลฝอย	8,000	7 กันยายน 2557	ผู้นำชุมชน อบต.
2	2. จัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายในชุมชน	-	7 กันยายน 2557	เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน
3	3.อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยการคัดแยกมูลฝอยแก่ประชาชน	12,000	13 กันยายน 2557	ผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่
4	4. ประชุมปฏิบัติการและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการมูลฝอย	-	19 กันยายน 2557	ผู้ประกอบการ รับซื้อของเก่า
5	4. ประชุมปฏิบัติการและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการมูลฝอย	-	20 กันยายน 2557	ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ อบต.
5	5. จัดหาวัสดุอุปกรณ์ กรงใส่มูลฝอย		23 กันยายน 2557	ประชาชน
6	6. ดำเนินการกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือน ชุมชน มูลฝอยผลสู่ครัวเรือน		25 กันยายน 2557	คณะกรรมการ เครือข่าย
7	7. ติดตามให้คำแนะนำในการคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือน		15 พฤศจิกายน 2557	ผู้นำชุมชน
8	8. ปรับกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือน ชุมชน	-	8 มกราคม 2558	ประชาชน อบต. เจ้าหน้าที่
9	9. ประเมินผลการดำเนินกิจกรรมคัดแยกมูลฝอย		13 มกราคม 2558	คณะกรรมการ เครือข่าย
10	10. ปรับกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือน ชุมชนเสนอโครงการสู่ อบต.		15 มกราคม 2558	ประชาชน

4.2.3 การพัฒนาทักษะในการจัดการมูลฝอยชุมชน

พัฒนาทักษะโดย นายพิสดาร แสนชาติและผู้วิจัย เป็นผู้อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์มูลฝอย แนวโน้มของมูลฝอยในอนาคตและประเภทของมูลฝอย การติดตามถ่ายทอดความรู้และให้คำแนะนำแก่ ประชาชน โดยผู้นำชุมชน ข้าราชการ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้และสามารถดำเนินกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งได้อย่างถูกวิธีดังนี้

ภาพประกอบ 4.4 การพัฒนาทักษะในการจัดการมูลฝอยชุมชน

4.2.3.1 การอบรมให้ความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัย และผู้ประกอบการรับซื้อของเก่าในชุมชน เพื่อการพัฒนาทักษะผู้นำชุมชนและข้าราชการ และ ประชาชนบ้านม่วง หมู่ที่ 10 การจัดการมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ ประเภทของมูลฝอย การคัดแยกมูลฝอย การรวบรวมมูลฝอย การขนถ่ายมูลฝอย และการกำจัดมูลฝอยที่ถูกวิธี โดยการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจประชาชน ได้พัฒนารูปแบบโดย ได้กำหนดรูปแบบในการคัดแยกมูลฝอยออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

- 1) มูลฝอยมีมูลค่า ประกอบด้วยแก้ว โลหะ กระดาษ พลาสติก ขวด มูลฝอยเปียก ประกอบด้วยมูลฝอยเศษอาหาร พืช ผัก ผลไม้ต่าง ๆ มูลฝอยอินทรีย์
- 2) มูลฝอยอันตราย เป็นมูลฝอยที่มีสารพิษตกค้างอยู่ เช่น หลอดไฟกระป๋องยาฆ่าแมลง กระป๋องสเปรย์ แบตเตอรี่ เป็นมูลฝอยที่ตัดคัดแยกซึ่งส่วนใหญ่เป็นมูลฝอยที่มีมูลค่า
- 3) ถุงพลาสติก เป็นมูลฝอยที่ยังคงเป็นปัญหาของชุมชน จำเป็นที่ครัวเรือนต้องคัดแยกทิ้งต่างหากออกไป สำหรับถุงพลาสติกใบใหญ่ ถุงพลาสติกทนต่อความร้อนจะแยกเป็นมูลฝอยที่มีมูลค่าหรือขาย หรือนำกลับมาใช้ใหม่ ส่วนถุงพลาสติกที่สกปรกใบเล็กส่วนใหญ่จะเป็นถุงพลาสติกใส่

อาหารสำเร็จรูปครีวเรื่อนจะคัดแยกออกจากมูลฝอยประเภทอื่น ๆ หรือปริมาณเฉลี่ยหลังคาเรื่อนละ 3.20 กิโลกรัม/หลังคาเรื่อ/วัน กำจัดโดยมีการเผาเผาและฝัง

4) มูลฝอยที่เป็นมูลฝอยมีมูลค่า ชุมชนมีรูปแบบในการดำเนินการอยู่ 2 วิธี คือ

(1) แต่ละครีวเรื่อนดำเนินการ คัดแยกเพื่อขาย ให้ผู้ประกอบการของเก่าในชุมชนเป็นรายได้ของครีวเรื่อนและบางส่วนจะนำกลับมาใช้ใหม่ แต่ละครีวเรื่อนจะนำมูลฝอยมารวมกัน โดยให้ดำเนินการเป็นหมู่บ้าน โดยโครงการการคัดแยกมูลฝอย จากองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด ได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดหา ถังมูลฝอย 3 ถัง ตามจุดต่างๆ มีถังสีแดงมูลฝอยอันตราย ถังสีเขียวมูลฝอยอินทรีย์ ถังสีเหลืองมูลฝอยที่มีค่า เพื่อแยกใส่มูลฝอยพลาสติก ขวด แก้ว มูลฝอยอันตราย และมูลฝอยอินทรีย์ ให้เป็นราย คุ่ม จำนวน 10 จุด แต่ละหมู่บ้านจะดำเนินการรวบรวมและขายมูลฝอยมีมูลค่าเป็นรายหมู่บ้าน โดยดำเนินการขาย 1 อาทิตย์ต่อ 1 ครั้ง แล้วนำเงินที่ได้จากการขายมูลฝอยมาพัฒนาหมู่บ้านและพัฒนาชุมชนของตนเอง

(2) สำหรับมูลฝอยที่เป็นมูลฝอยอินทรีย์ แต่ละครีวเรื่อนจะนำไปใช้เลี้ยงสัตว์ทำปุ๋ยหมัก และน้ำหมักชีวภาพใช้เอง ซึ่งการแยกมูลฝอยประเภทนี้ออกจากมูลฝอยทิ้งก็เพราะไม่ต้องการให้เกิดการเน่าเสียร่วมไปในมูลฝอยทิ้ง ซึ่งเป็นมูลฝอยที่มีน้ำหนักรวมและส่งกลิ่นเหม็น และเมื่อมีการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์อย่างชัดเจนจะทำให้มีปริมาณมูลฝอยที่เป็นภาระของท้องถิ่นน้อยลงด้วย

(3) สำหรับมูลฝอยอันตรายนั้นแต่ละครีวเรื่อน จะดำเนินการคัดแยกต่างหากจากมูลฝอยประเภทอื่น โดยนำเก็บมาไว้ที่ถังสีแดง ตามจุดของแต่ละคุ้ม เนื่องจากเป็นมูลฝอยอันตรายและมีพิษในตัว ส่งผลกระทบต่อดินที่ฝังกลบและน้ำชะล้างสู่แหล่งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน ซึ่งมูลฝอยประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นมูลฝอยมีค่า เช่น กระจกสเปร์ย กระจกสี แบตเตอรี่ และ หลอดไฟ ซึ่งจะต้องเป็นภาระหน้าที่ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต้องดำเนินการนำไปกำจัดด้วยวิธีการเฉพาะต่อไป

(4) มูลฝอยเปลือกผลไม้ เศษอาหาร เศษผัก โรงเรียนได้ดำเนินการจัดการทำเป็นน้ำหมักชีวภาพ แล้วนำมาผสมกับเศษใบไม้ มูลสัตว์ และแกลบใช้ในการแก้ไขปัญหาดินเค็ม และปลูกต้นไม้เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน แล้วให้นักเรียนได้นำไปเป็นแนวทางปฏิบัติที่บ้านตนเองและขยายสู่ชุมชนต่อไป

4.2.3.2 ถ่ายทอดความรู้สู่ประชาชน โดยผู้นำชุมชน และข้าราชการ ประสานความร่วมมือกับคณะกรรมการหมู่บ้าน แกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข และถ่ายทอดความรู้สู่ครีวเรื่อนและชุมชน

4.2.3.3 การสร้างแรงจูงใจ โดยการประชาสัมพันธ์และยกตัวอย่างหลังคาเรื่อนที่ดำเนินการคัดแยกมูลฝอยได้ถูกต้อง การจำหน่ายมูลฝอยที่มีมูลค่าแต่ละหมู่บ้านแล้วนำเงินมาพัฒนาหมู่บ้านตนเอง และการสร้างพลังในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยการอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน ข้าราชการ และจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน ประสานความร่วมมือกับคณะกรรมการหมู่บ้านโดยการประชุมกลุ่มย่อยรายหมู่บ้าน การสนับสนุนงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล การติดตามเยี่ยมให้คำแนะนำของกลุ่มผู้นำชุมชน ข้าราชการ การประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวสำหรับครีวเรื่อนและหมู่บ้าน แล้วชักชวนประชาชนในชุมชนเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมการจัดการมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

4.2.3.4 การดำเนินการ

1) ประชาคมในชุมชน ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการชุมชน และดำเนินการถ่ายทอดความรู้แก่ ประชาชน โดยมี อบต. สนับสนุนงบประมาณและจัดหาถังมูลฝอย ไว้ตามจุด จุดละคุ่ม จำนวน 1 หมู่บ้าน

2) ประชาชนดำเนินการคัดแยกมูลฝอย และนำมูลฝอยใส่ถังที่ อบต. จัดไว้รายหมู่บ้าน

3) คณะกรรมการหมู่บ้านดำเนินการขายมูลฝอยนำเงินมาพัฒนาหมู่บ้าน

4.2.3.5 การติดตามให้คำแนะนำ ดังนี้

1) ร่วมจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน การจัดตั้งกฎกติกาชุมชนในการจัดการมูลฝอย แล้วให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ติดตามให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ ประเภทของมูลฝอย การคัดแยก การรวบรวมมูลฝอย การขนถ่ายมูลฝอยและการกำจัดมูลฝอยที่ถูกต้อง

2) ให้ความรู้ทางเอกสารประชาสัมพันธ์ และประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าว โดยผู้นำชุมชนทำการประชาสัมพันธ์และรณรงค์อย่างสม่ำเสมอ เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมในการจัดการมูลฝอยในชุมชน และให้ความรู้เพิ่มเติม แก่ประชาชน

4.2.4 การขยายผลสู่ชุมชน

ประชาชนในชุมชนดำเนินการโดยผู้นำชุมชน ข้าราชการ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน นักเรียน ครู เป็นผู้ให้ความรู้แก่ประชาชนรายครอบครัวเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยในชุมชน และชักชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งสู่ครัวเรือน และชุมชน ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

4.2.4.1 ประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน แต่ละครัวเรือนร่วมดำเนินกิจกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนของตนเอง โดยการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง และนำมูลฝอยมีค่าบางส่วนมารวมกันในแต่ละหมู่บ้านโดยแยกใส่ถังมูลฝอยที่ อบต. จัดไว้ให้เป็น 3 ถัง แล้วดำเนินการขายมูลฝอยนำเงินมาพัฒนาหมู่บ้านตนเองส่งผลให้ครัวเรือนและชุมชนสะอาด

4.2.4.2 คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยให้คณะกรรมการหมู่บ้าน นักเรียน ทำการชักชวนประชาชนภายในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง และคอยให้คำแนะนำและร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผลการคัดแยกมูลฝอยของแต่ละครัวเรือน แล้วรายงานผลให้ประธานคณะกรรมการทราบเพื่อชี้แจงต่อที่ประชุมประชาคมในแต่ละเดือน

4.2.4.3 อสม. ติดตามผลการ ดำเนินงานและร่วมแก้ไขปัญหา อุปสรรคในทุกสัปดาห์ แล้วรายงานผลให้ประชาคมในแต่ละเดือน

4.2.4.4 ปรับปรุงแผนงาน โดยจัดประชุมชี้แจง ผลการดำเนินงาน และแนวทางในการปฏิบัติให้แก่แกนนำสาธารณสุขทุกครัวเรือนในชุมชนทราบแล้วนำไปปฏิบัติ โดยที่ประชุมได้เสนอปรับปรุงแนวทางในการจัดการมูลฝอยชุมชน

4.2.5 การประเมินผล

การประเมินผลกระบวนการ พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ ประกอบด้วย การประเมินการจัดการมูลฝอยชุมชน 5 ขั้นตอน

4.2.5.1 การสร้างความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน

การประเมินการสร้าง ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยจากสมาชิกที่เข้าร่วมกระบวนการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชน ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัย เกี่ยวกับประเด็นด้านข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์มูลฝอย แนวโน้มในอนาคต ผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อม ผลการสร้าง ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนพบว่า

1) ปัญหาและอุปสรรค ในการจัดการมูลฝอยชุมชน เกิดจาก ประชาชนขาดจิตสำนึกในการทิ้งมูลฝอย ประชาชนขาดโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ขาดการร่วมเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขาดความรู้ในการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้อง ขาดการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ขาดงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชน

2) ปัญหามูลฝอย ที่เกิดขึ้นในชุมชน ส่งผลกระทบต่อ สุขภาพอนามัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน และสภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน

3) ข้อเสนอแนะ การจัดการมูลฝอยชุมชน ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องให้ทุกภาคส่วน ทุกองค์กร และประชาชนทุกคนในชุมชนทุกคนควร ร่วมมือร่วมแรง กัน โดยการปลูกจิตสำนึกรักบ้าน และตำบลตนเอง และตระหนักเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชน และจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์ และร่วมเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในการจัดการมูลฝอยชุมชนใน 4 ระดับ คือ องค์กรบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน และครัวเรือน ผู้นำชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการมูลฝอย การคัดแยกประเภทของมูลฝอย การเก็บรวบรวมมูลฝอย และการกำจัดที่ถูกต้อง โดยมติที่ประชุมเสนอให้ดำเนินการบ้านม่วง หมู่ที่ 10 เป็นชุมชนนำร่องของตำบลสมสะอาด

4.2.5.2 การสร้างพลังอำนาจในการจัดการมูลฝอยชุมชน

การประเมินผลการสร้างพลังอำนาจในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยกระบวนการอบรมให้ความรู้แก่ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชน โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัย และผู้ประกอบการรับซื้อของเก่าในชุมชน พบว่า ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชน เกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสถานการณ์มูลฝอย แนวโน้มของมูลฝอยในอนาคต การบริหารจัดการมูลฝอยชุมชนประเภทของมูลฝอย การคัดแยกมูลฝอย การเก็บรวบรวม การขนถ่าย และการกำจัดมูลฝอยอย่างถูกต้อง ก่อให้เกิดความตระหนักและแนวทางในการดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชน การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการคัดแยกมูลฝอย สามารถถ่ายทอดความรู้สู่แกนนำ อสม. ชักชวนประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยทุกครัวเรือน และดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยมีผู้นำชุมชนเป็นประธาน

4.2.5.3 การพัฒนาทักษะในการจัดการมูลฝอยชุมชน

การประเมินผลการพัฒนาทักษะในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยกระบวนการอบรมให้ความรู้แก่ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชน โดยผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้คำปรึกษา พบว่า ผู้นำชุมชน ข้าราชการ มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยสามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยดำเนินการประชาคมให้ประชาชนคัดแยกมูลฝอย การเก็บรวบรวมมูลฝอยและการกำจัดมูลฝอยชุมชนที่ถูกต้องวิธีแก้อสม และประชาชนในชุมชนรายหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมี อบต. เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการอบรมและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการคัดแยกมูลฝอยเป็นรายหมู่บ้าน ทำให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยครัวเรือนก่อนทิ้งได้ถูกต้อง นำมูลฝอยอินทรีย์มาทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ และนำไปเลี้ยงสัตว์ มูลฝอยมีมูลค่า นำไปขายปลุกผักสวนครัวรั้วกินได้ และลดการใช้วัสดุที่ก่อให้เกิดมูลฝอย เช่น ไข่ใบตอง จาน ชาม ในการใส่อาหารจานด่วน

4.2.5.4 การขยายผลสู่ชุมชน

ประชาชนในชุมชนดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชนและขยายผลสู่ชุมชน ประกอบด้วย 4 องค์การหลัก ดังนี้

1) องค์การบริหารส่วนตำบล (องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนเป็นผู้ติดตามให้คำแนะนำประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน แต่ละครัวเรือนร่วมดำเนินการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนของตนเอง โดยการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งและนำมูลฝอยมีค่าบางส่วนมารวมกันในแต่ละหมู่บ้านโดยแยกใส่ในกรงใส่มูลฝอยที่ อบต. จัดไว้ให้เป็น 3 ถังและดำเนินการขายมูลฝอยนำเงินมาพัฒนาหมู่บ้านตนเอง มูลฝอยอินทรีย์นำไปทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ และเลี้ยงสัตว์ส่งผลให้ครัวเรือนและชุมชนสะอาด

2) โรงเรียน (สถาบันการศึกษา) ดำเนินการคัดแยกมูลฝอยในโรงเรียน และดำเนินการสอนสอดแทรกในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แล้วให้นักเรียนนำไปปฏิบัติที่บ้าน และชักชวนเพื่อนบ้านร่วมกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยชุมชน ส่วนมูลฝอยอินทรีย์นำไปทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ปลุกผัก และเลี้ยงสัตว์ ส่งผลให้โรงเรียนสะอาด

3) ครัวเรือน (สถาบันครอบครัว) ดำเนินการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งทุกครัวเรือน นำมูลฝอยมีมูลค่าไปขาย นำมูลฝอยอินทรีย์ไปทำปุ๋ยหมัก ทำน้ำหมักชีวภาพ และเลี้ยงสัตว์ ส่งผลให้ครัวเรือนและชุมชนสะอาด

4) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ดำเนินการอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยและเป็นหน่วยงานที่รวบรวมมูลฝอยอันตราย และมูลฝอยเป็นพิษ เช่น หลอดไฟ ถ้วยไฟฉาย แบตเตอรี่โทรศัพท์ ฯลฯ

4.2.5.5 กระบวนการเรียนรู้ที่ เกิดจากการพัฒนากระบวนการ สร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน พบว่า ผู้เข้าร่วมกระบวนการ เรียนรู้ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ครู ผู้ประกอบการ และประชาชนได้ พัฒนาการบวนการเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชน โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็น นำไปสู่รูปแบบการจัดการมูลฝอยชุมชนที่มีศักยภาพ ดังนี้

1) องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาวีธีคิด กฎกติกาชุมชน สำหรับรถเร่ขายของชำ ในชุมชน ห้ามทิ้งมูลฝอยในชุมชน และช่วยแนะนำวิถีลดมูลฝอยในชุมชน

2) ผู้ประกอบการ รับซื้อของเก่าในชุมชน ให้คำแนะนำ การคัดแยกมูลฝอยมีมูลค่า ให้แก่ประชาชนในชุมชน

3) ผู้นำชุมชนและผู้อำนวยการสถานศึกษาผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบล เกิดแนวคิดในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยการนำมูลฝอยอินทรีย์ไปทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ใช้ปรับปรุงดินในการทำการเกษตรอินทรีย์ และนำไปเลี้ยงสัตว์ และมีการกำจัดมูลฝอยอันตรายออกจากชุมชน

4) ประชาชนในชุมชน ได้เข้าร่วมเรียนรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การคัดแยกมูลฝอย การนำมูลฝอยไปขายเพื่อสร้างรายได้ ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งในการลดปริมาณมูลฝอยชุมชน

4.2.5.6 ความยั่งยืนในการจัดการมูลฝอยชุมชน พบว่า

1) การใช้ทรัพยากร และการบริหารจัดการ มูลฝอยในชุมชน โดยการอบรมพัฒนา ผู้นำชุมชนให้มีศักยภาพและมีภาวะผู้นำในการอบรมถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพสู่ประชาชน ได้อย่างถูกต้อง การดำเนินกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนในชุมชน และนำถังบรรจุน้ำหมักชีวภาพที่มีอยู่ในชุมชนมาดัดแปลงเป็นถังมูลฝอย ถังน้ำหมักชีวภาพ

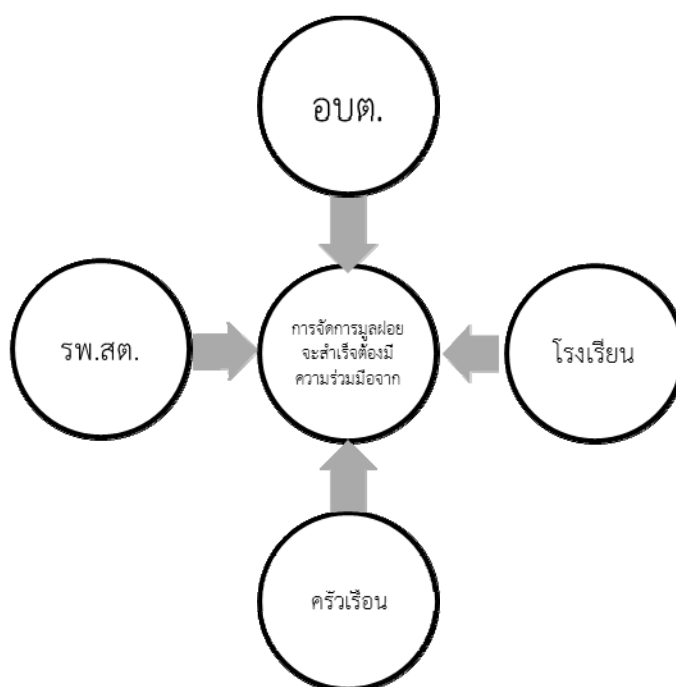
2) ความต่อเนื่อง ในการจัดการมูลฝอยชุมชน ประชาชนในชุมชน มีการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งอย่างต่อเนื่อง ผู้นำชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ การณรงค์อย่างต่อเนื่อง และเผ่าระวังรณร์ ขยายของชำไม่ให้นำมูลฝอยมาทิ้งในชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ดำเนินการคัดแยกมูลฝอยที่เป็นอันตราย อย่างต่อเนื่องและเป็นแบบอย่างให้แก่ชุมชน โรงเรียนดำเนินกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง มีการสอดแทรกในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้กับนักเรียน นักเรียนนำรูปแบบการจัดการมูลฝอยไปทำการคัดแยกมูลฝอยที่บ้านของตนเอง และให้คำแนะนำเพื่อนบ้านหมู่บ้านตนเอง ผู้ประกอบการลดการใช้ภาชนะใส่อาหารที่ก่อให้เกิดมูลฝอยและไม่ทิ้งมูลฝอยในชุมชน อบต.สมสะอาดมี นโยบายการจัดการมูลฝอยชุมชนและออกข้อบังคับตำบลเกี่ยวกับสถานประกอบการและเหตุรำคาญ การจัดการสิ่งแวดล้อมของตำบลที่เป็นรูปธรรม และสามารถแปลงสู่การปฏิบัติในการควบคุมสถานประกอบการได้

3) ประชาชน ในชุมชนได้มีโอกาส เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชน ตั้งแต่กระบวนการร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์มูลฝอยชุมชนจนเกิดจิตสำนึกและมีความตระหนัก ความคาดหวังในตนเองสามารถดำเนินการคัดแยกมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเข้าร่วมกระบวนการ พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนด้วยความเต็มใจ ก่อให้เกิดความร่วมมือมีความต่อเนื่องในการปฏิบัติจนเกิดความเคยชิน และดำเนินการจัดการมูลฝอยเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ปริมาณมูลฝอยลดลงชุมชนสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย

4.3 ตอนที่ 3 ผลของการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชน แบบมีส่วนร่วม ในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

ผลของการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชน แบบมีส่วนร่วม ในการจัดการมูลฝอยชุมชน ประกอบด้วยรูปแบบ การจัดการมูลฝอยชุมชน ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน ความคาดหวังในความสามารถของตนเองในการจัดการมูลฝอยชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการมูลฝอยชุมชน ดังนี้

ภาพประกอบ 4.5 ผลของการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วม

4.3.1 รูปแบบการจัดการมูลฝอยชุมชน

ผลของการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชน แบบมีส่วนร่วม ในการจัดการมูลฝอยชุมชนจะประสบผลสำเร็จจะต้อง ประกอบด้วย การประสาน ความร่วมมือของสถาบันในชุมชน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (องค์กรท้องถิ่น) โรงเรียน (สถาบันการศึกษา) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (สถานรักษายาบาล) และครัวเรือน (สถาบันครอบครัว) ดังนี้

4.3.1.1 องค์การบริหารส่วนตำบล (องค์กรท้องถิ่น)

องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด โดยสนับสนุนงบประมาณในการอบรม และจัดหาถังมูลฝอย จำนวน 10 จุด และสนับสนุนถังน้ำหมักชีวภาพ ผู้นำชุมชนดำเนินการ ประชุม ประชาคมจัดตั้งผู้ประสานงานเครือข่าย คณะกรรมการในระดับชุมชนและระดับหมู่บ้าน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนเป็นประธาน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นรองประธาน คณะกรรมการหมู่บ้านเป็น กรรมการ และประธานอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นเลขานุการ คณะกรรมการเครือข่ายประกอบด้วย คณะกรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุข ประจำโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนที่ จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างยั่งยืน โดย ดำเนินการรณรงค์ การประชาสัมพันธ์ และมีการติดตามให้ คำปรึกษา ให้คำแนะนำโดยคณะกรรมการเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบ ถึงสถานการณ์มูลฝอยของชุมชน และแนวทางในการดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชน ทำให้ประชาชน เกิดจิตสำนึกและตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน เกิดความคาดหวังในความสามารถของตนเองใน การจัดการมูลฝอยชุมชนแล้วนำมาซึ่งการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนต่อไป โดยปัจจัยที่ สำคัญที่จะสร้างความร่วมมือของประชาชนให้เกิดขึ้นได้ในระยะแรก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ กระบวนการในการสร้างพลังอำนาจให้เกิดขึ้นในชุมชน

4.3.1.2 โรงเรียน (สถาบันการศึกษา)

โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนในการคัดแยกมูลฝอย การนำมูลฝอยอินทรีย์ไปทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ นำมูลฝอยมีมูลค่าไปขายโดยผู้อำนวยการสถานศึกษาได้เชิญประชุม ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียนเพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์มูลฝอยชุมชน กลวิธีในการดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยกระบวนการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งตั้งแต่ระดับครัวเรือน วัด โรงเรียน ชุมชน โดยการจัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบการคัดแยกมูลฝอยในโรงเรียน จัดตั้งธนาคารมูลฝอยในโรงเรียน ดำเนินการคัดแยกมูลฝอยในโรงเรียน มีการเรียนการสอนที่สอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย และให้ดำเนินที่ต่อเนื่องและสอดคล้องประสานกับการดำเนินกิจกรรมในชุมชน พบว่า คณะครูนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา มีความตระหนักในการจัดการมูลฝอยทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา โดยให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติเป็นแบบอย่างในชุมชน และขยายผลสู่ชุมชนอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีที่ต่อเนื่องและถาวร โรงเรียนบ้านม่วง และโรงเรียนสมสะอาดสวนฝ้าย ได้มีแนวทางในการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยดำเนินการคัดแยกมูลฝอยที่มีมูลค่า ฝากธนาคารโรงเรียนแล้วขายนำเงินมาพัฒนาโรงเรียน มูลฝอยอินทรีย์นำมาทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ เพื่อใช้ในการปรับปรุงดิน และปลูกผักในโครงการอาหารกลางวัน ส่วนมูลฝอยที่เป็นพลาสติกจะทำการฝัง

4.3.1.3 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

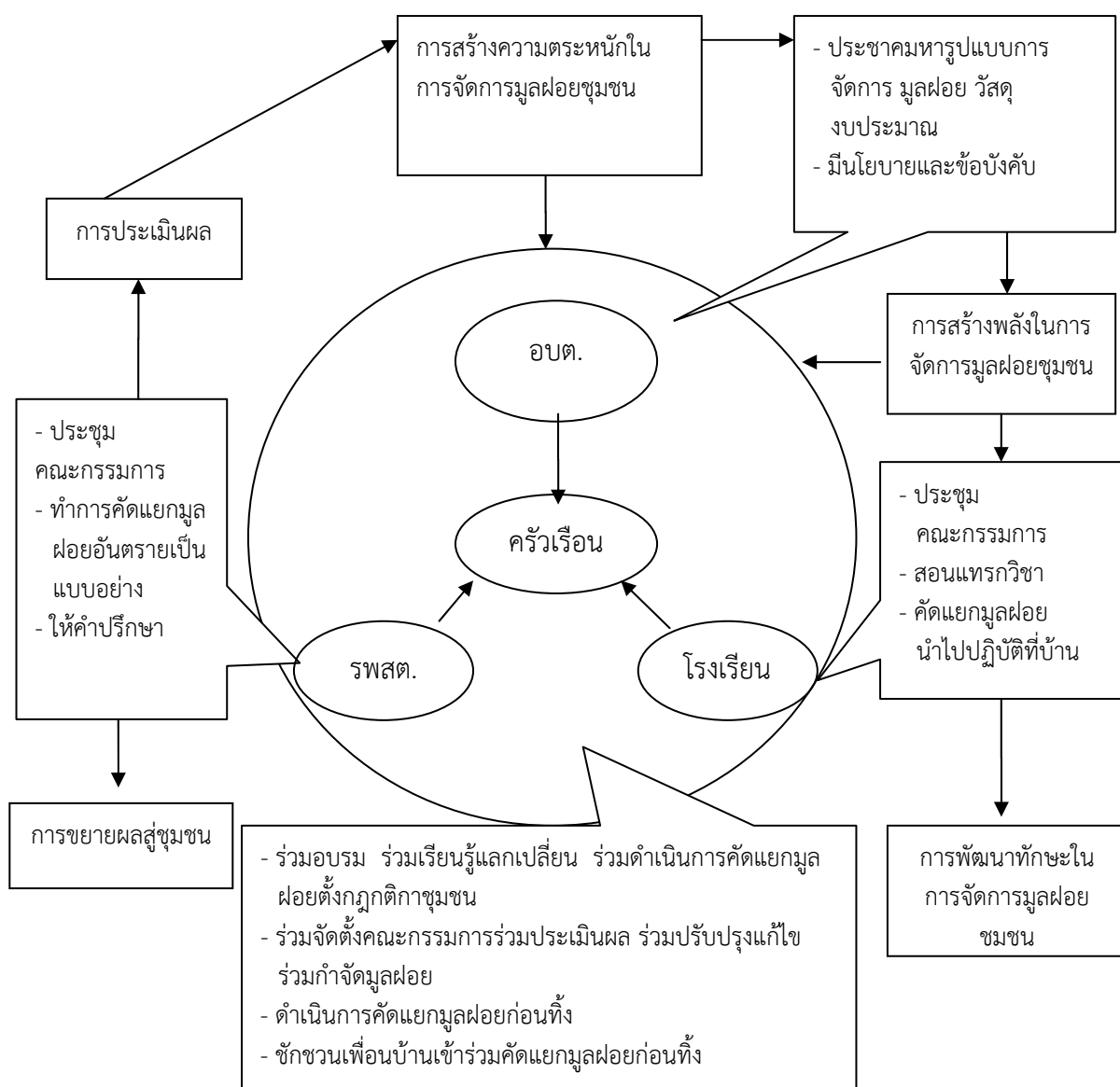
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอย และเป็นหน่วยงานที่คัดแยกอันตราย เช่น แบตเตอรี่ หลอดไฟ ถ้วยไฟฉาย กระป๋องสเปรย์ โดยการเก็บรวบรวมเพื่อนำไปส่งกำจัดอย่างถูกวิธี ต่อไป

4.3.1.4 ครัวเรือน (สถาบันครอบครัว)

ครัวเรือนดำเนินกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง นำมูลฝอยอินทรีย์มาทำน้ำหมักชีวภาพ ทำปุ๋ยหมัก ใช้ในการปรับปรุงดินในแปลงเกษตรของตนเอง และเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ ผู้ประสานงานเครือข่าย นำประชาชนไปใส่อาหารจากรถเร่ เช่น จาน ชาม ตะกร้า และปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ รวมถึงการให้รถเร่ใช้วัสดุใส่อาหารเป็นวัสดุที่ย่อยสลายง่าย เช่น ใบตอง มีความต่อเนื่องยั่งยืน และเป็นวิถีชีวิตในการดำรงชีวิตประจำวัน สามารถนำมาเขียนเป็นรูปแบบได้

ดั่งภาพประกอบ 4.6

ภาพประกอบ 4.6 กระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน

4.3.2 ความตระหนักการจัดการมูลฝอยชุมชน

การรับรู้ความตระหนัก ในการจัดมูลฝอยในการจัดการมูลฝอยชุมชน หลังดำเนินการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอโดยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตาราง 4.8

ตาราง 4.8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแกนนำสาธารณสุข ประจำครอบครัวเกี่ยวกับ ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน (n = 64)

ข้อ	ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน	\bar{x}	SD	การแปลผล
1	การควบคุมดูแลการจัดการมูลฝอยในชุมชนต้องทำสม่ำเสมอ	4.37	0.72	มาก
2	การคัดแยกมูลฝอยทั่วไปออกจากมูลฝอยอันตรายมีความจำเป็น	4.53	0.79	มากที่สุด
3	มูลฝอยแห้ง เช่น เศษกระดาษ เศษใบไม้ที่เกิดในบริเวณบ้าน ชุมชนอาจเป็นสาเหตุของการเกิดไฟไหม้ได้	4.14	0.83	มาก
4	มูลฝอยเปียกที่เกิดจากเศษอาหารและการประกอบอาหาร เช่น ผลไม้ ข้าว อาหารหวาน อาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคทางเดินอาหาร เช่น อูจจาระร่วง บิด	4.30	0.86	มาก
5	มูลฝอยที่เก็บในครัวเรือนชุมชนหลายประเภทเป็นมูลฝอยที่มีมูลค่า	4.30	0.95	มาก
6	มูลฝอยที่เกิดในครัวเรือน ชุมชนหลายประเภทเป็นมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาสู่ขบวนการรีไซเคิลได้	3.94	1.00	มาก
7	มูลฝอยทุกชนิดที่เกิดจากกิจกรรมในครัวเรือน ชุมชน จำเป็นที่จะต้องจัดการอย่างถูกวิธี	4.47	0.71	มาก
8	มูลฝอยประเภท กระจกพลาสติก กระดาษ ขวด แก้ว ภาชนะ สามารถทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมได้	4.30	0.72	มาก
9	เศษแก้ว เหล็ก กระจก ตะปูที่ยื่นทิ้งอาจทิ่มตำตัวท่านเองหรือบุคคลในชุมชนได้	4.64	0.62	มากที่สุด
10	กลิ่นที่เกิดจากมูลฝอยเปียก เช่น เศษอาหาร ซากสัตว์ อาจก่อให้เกิดความรำคาญและเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้	4.53	0.79	มาก
11	มูลฝอยที่เป็นพลาสติก ขวด กระจก อาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายได้	4.55	0.71	มากที่สุด
12	การสัมผัสมูลฝอยโดยตรง อาจได้รับเชื้อโรคจำเป็นต้องมีความระมัดระวังอย่างมาก เนื่องจากมูลฝอยบางอย่างมีเชื้อโรคปนอยู่	4.36	0.78	มาก
13	เศษอาหารที่เป็นผัก ผลไม้ ข้าว สามารถนำมาทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ	4.38	1.00	มาก
14	ในการจัดการมูลฝอยทำให้ครัวเรือนและชุมชนลดปริมาณมูลฝอยและค่าใช้จ่ายได้	4.36	0.89	มาก

ตาราง 4.8 (ต่อ)

ข้อ	ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน	\bar{x}	SD	การแปลผล
16	มูลฝอยอันตราย (มูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยสารเคมี/สารพิษ มูลฝอยประเภทกระป๋องเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์และเป็นแหล่งที่พาหะนำโรคได้	4.34	0.89	มาก
17	การจัดการมูลฝอยติดเชื้อต้องระมัดระวังมากกว่ามูลฝอยทั่วไป	4.33	0.75	มาก
18	มูลฝอยติดเชื้อทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมได้เท่ากันมูลฝอยทั่วไป	4.23	1.06	มาก
19	การสัมผัสมูลฝอยติดเชื้อโดยไม่สวมถุงมือป้องกันอาจทำให้เกิดการติดเชื้อโรคได้	4.17	1.06	มาก
20	ประชาชนได้รับเชื้อโรคจากมูลฝอยติดเชื้อ โดยผ่านทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นพาหะนำโรค เช่น สัตว์นำโรค น้ำเสีย	4.19	0.90	มาก
21	การเผามูลฝอยติดเชื้อกลางแจ้งสามารถกระจายและเกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนได้	4.36	0.93	มาก
22	มูลฝอยที่เกิดจากภาชนะบรรจุสารเคมี เช่น แกลลอน พลาสติก ขวด ไม่สามารถนำไปใช้ใส่น้ำดื่ม	4.28	1.00	มาก
23	กระป๋องสเปรย์ ต้องแยกจากมูลฝอยประเภทอื่นก่อนกำจัด เพราะสามารถระเบิดได้	4.28	0.91	มาก
24	สารพิษที่ปนเปื้อนอยู่กับมูลฝอย สามารถสะสมในน้ำผิวดิน อาหารผักผลไม้ อาจเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพได้	4.34	0.94	มาก
25	มูลฝอยที่เกิดจากภาชนะบรรจุสารเคมี ยาฆ่าแมลงต้องแยกออกจากมูลฝอยทั่วไปก่อนนำไปกำจัด	4.16	0.68	มากที่สุด
	ภาพรวม	4.34	0.51	มาก

จากตาราง 4.8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.34$ $SD=0.516$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 9 เศษแก้ว เหล็ก กระจก ตะปูที่โยนทิ้ง อาจมีตำตั่วท่านเองหรือบุคคลในชุมชนได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.64$) รองลงมา ข้อ 25 มูลฝอยที่เกิดจากภาชนะบรรจุสารเคมี ยาฆ่าแมลง ต้องแยกออกจากมูลฝอยทั่วไปก่อนนำไปกำจัด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.16$) และข้อ 11 มูลฝอยที่เป็นพลาสติก ขวด กระป๋อง อาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.55$) ตามลำดับ

4.3.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน

การรับรู้ การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอโดยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตาราง 4.9

ตาราง 4.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแกนนำสาธารณสุขประจำครอบครัวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน (n = 64)

ข้อ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน	\bar{x}	SD	ระดับปฏิบัติ
1	ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชนเพื่อพบปะพูดคุยปรึกษาเรื่องการจัดการมูลฝอยในชุมชน	2.19	0.56	มาก
2	การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดการมูลฝอย	2.41	0.55	มาก
3	ความสนใจหรือความต้องการเป็นคณะกรรมการชุมชน หรือคณะกรรมการวางแผนจัดการมูลฝอยในชุมชน	2.44	0.53	มาก
4	ชักชวนให้ญาติพี่น้องหรือเพื่อนร่วมกิจกรรมการจัดการมูลฝอย	2.66	0.47	มาก
5	เสนอโครงการหรือวิธีการจัดการมูลฝอยให้กับคณะกรรมการชุมชนเจ้าหน้าที่หรือ ผู้บริการของชุมชนเจ้าหน้าที่ และ อบต.	2.33	0.66	มาก
6	เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการมูลฝอยของชุมชน	2.59	0.49	มาก
7	บริจาคเงินเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการมูลฝอยของชุมชน	2.41	0.55	มาก
8	บริจาควัสดุอื่น นอกจากแรงงานเงิน ในกิจกรรมการจัดการมูลฝอยของชุมชน	2.77	0.46	มาก
9	นำมูลฝอยที่เหลือจากการทำอาหารภายในครัวเรือนที่เป็นมูลฝอยเปียกเก็บรวบรวมใส่ถุงดำพลาสติกและมัดให้เรียบร้อยก่อนนำไปทิ้งมูลฝอย	2.39	0.58	มาก
10	มีการเก็บรวบรวมมูลฝอยจำพวก ขวดแก้ว กระจบอง หนังสือพิมพ์ที่ใช้แล้วเพื่อขายให้ผู้รับซื้อของเก่าหรือนำไปขายที่แหล่งรับซื้อของเก่า	2.92	0.27	มาก
11	ไม่นำมูลฝอยที่เป็นวัสดุ เช่น โตะ เก้าอี้ที่ทำด้วยไม้หรือฟองน้ำ ฟูกที่นอนที่ใช้ไม่ได้หรือเสื่อมสภาพไปทิ้งรวมกับมูลฝอยชนิดอื่น ๆ ในถังมูลฝอยเก็บหนังสือพิมพ์ กล่องกระดาษ ถุงพลาสติกที่ไม่ใช้แล้วไว้ภายในบ้าน เพื่อไว้ใช้ประโยชน์อย่างอื่นอีก	2.47	0.64	มาก
12	นำหนังสือพิมพ์สมุดหนังสือที่ผ่านการใช้งานมาแล้วดัดแปลงทำประโยชน์อย่างอื่น เช่น พับถุงหรือนำไปแยกขาย	2.62	0.51	มาก
13	มีการแยกประเภทสิ่งของที่สามารรถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก เช่น ขวด แก้วโลหะ ถุงพลาสติก ออกไว้เพื่อนำมาดัดแปลงทำประโยชน์ใช้ภายในบ้านได้อีก	2.41	0.52	มาก

ตาราง 4.9 (ต่อ)

ข้อ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน	\bar{x}	SD	ระดับปฏิบัติ
14	มีการแยกมูลฝอยอันตราย ประเภทถ่านไฟฉาย กระป๋องสเปรย์ หลอดไฟ ขวดทินเนอร์ ขวดยา	2.38	0.54	มาก
15	ฆ่าแมลง ที่ใช้หมดแล้วออกจากประเภทอื่น ๆ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น	2.83	0.38	มาก
	ภาพรวม	2.52	0.49	มาก

จากตาราง 4.9 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน อยู่ในระดับทุกครั้ง ($\bar{x}=2.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 10 มีการเก็บรวบรวมมูลฝอยจำพวก ขวดแก้ว กระป๋อง หนังสือพิมพ์ที่ใช้แล้วเพื่อขายให้ผู้รับซื้อของเก่าหรือนำไปขายที่แหล่งรับซื้อของเก่า อยู่ในระดับ ทุกครั้ง ($\bar{x}=2.92$) รองลงมา ข้อ 15 ยาฆ่าแมลงที่ใช้หมดแล้วออกจากประเภทอื่น ๆ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น อยู่ในระดับทุกครั้ง ($\bar{x}=2.83$) และ ข้อ 8 บริจาควัสดุอื่นนอกจากแรงงานเงิน ในกิจกรรมการจัดการการมูลฝอยของชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=2.77$)

4.3.5 การเปรียบเทียบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยกระบวนการสร้างพลังอำนาจ

การเปรียบเทียบ การพัฒนากระบวนการสร้างพลัง อำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังดำเนินการโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ตัวแปรด้านความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน ความคาดหวังในความสามารถของตนเองของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยใช้สถิติ one-Sample T Test ดังตารางที่ 4.10

ตาราง 4.10 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวแปรด้านความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ($n = 64$)

ตัวแปร	ก่อน	หลัง	t	P-value
	$\bar{x}/S.D.$	$\bar{x}/S.D.$		
ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน	3.98/0.583	4.34/0.515	-3.010	0.004
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน	2.15/0.239	2.51/0.272	-6.33	0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.10 แสดงว่า ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน ก่อนดำเนินการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้ด้านความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.98$), $SD= 0.583$ และหลังดำเนินการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ พบว่า ชุมชนมีความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.34$, $SD= 0.515$)

ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ก่อนดำเนินการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน อยู่ในระดับบางครั้ง ($\bar{x}=2.15$, $SD=0.239$) และหลังดำเนินการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชน พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย อยู่ในระดับทุกครั้ง โดยมีคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้ด้านความคาดหวังของตนเองในการจัดการมูลฝอยเพิ่มขึ้นเป็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=2.51$, $SD=0.272$)

4.4 ตอนที่ 4 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guidelines) ที่วัดบ้านม่วง ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานีโดยมีผู้ดำเนินการคือ นายพิศดาร แสนชาติ และคณะผู้วิจัยโดยมีประเด็นที่ดำเนินการทั้งหมด 7 ประเด็น โดยมีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 50 คน ตามประเด็นการสนทนากลุ่มดังนี้

ประเด็นที่ 1 ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ “การจัดการมูลฝอย” บทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนอย่างไร

“บ้านเรายังไม่มีการจัดการมูลฝอย ยังเผา ยังฝัง เราอยากให้ อบต.มาดูแล”

(ผู้นำหมู่บ้าน, 7 กันยายน 2557: การสนทนากลุ่ม)

“อยากให้หมู่บ้านเรามีการจัดตั้งกองทุนมูลฝอย และโครงการหน้าบ้านนำมอง มีการประกวดบ้านสะอาด ผมว่าจะดีมาก”

(ประชาชนผู้เข้าร่วมสนทนา, 7 กันยายน 2557: การสนทนากลุ่ม)

ประเด็นที่ 2 ท่านมีแนวคิดในการมองปัญหามูลฝอยในฐานะผู้บริหาร ผู้นำชุมชนอย่างไร

“บ้านเรายังมีปัญหาเรื่องขยะ ไม่มีการแก้ไข เราต้องร่วมมือกันนะครับ”

(ผู้นำหมู่บ้าน, 7 กันยายน 2557: การสนทนากลุ่ม)

“ปัญหามูลฝอยเป็นปัญหาที่สำคัญ เพราะมีผลต่อสุขภาพประชาชนและสิ่งแวดล้อม”

(ผู้นำชุมชน, 7 กันยายน 2557: การสนทนากลุ่ม)

“ปัญหามูลฝอยในชุมชนยังขาดการจัดการที่ดี ไม่มีการคัดแยก ไม่มีถังขยะ ขาดระบบการกำจัด องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาดไม่สนับสนุนการดูแลความสะอาดในชุมชน”

(ประชาชนผู้เข้าร่วมสนทนา, 7 กันยายน 2557: การสนทนากลุ่ม)

ประเด็นที่ 3 ท่านมีนโยบายการดำเนินงานจัดการมูลฝอยชุมชน การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติระดับครัวเรือน ชุมชน ระบบการสนับสนุนงบประมาณ และการติดตามประเมินผลอย่างไร

“เราต้องให้ องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด ออกข้อบังคับองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด เรื่องมูลฝอย และจะสนับสนุนถังขยะ จัดการอบรมการแยกขยะ สนับสนุนงบประมาณโครงการหน้าบ้านนำมอง มีการใช้กลวิธีโดยการประกวดบ้านสะอาด”

(ประชาชนผู้เข้าร่วมสนทนา, 7 กันยายน 2557: การสนทนากลุ่ม)

ประเด็นที่ 4 ท่านมีการจัดตั้งผู้ประสานงานเครือข่าย องค์กร การบริหารและการจัดการมูลฝอยชุมชนอย่างไร

“เราควรมีการจัดตั้ง คณะกรรมการดูแลเรื่องมูลฝอยชุมชน โดยให้หัวหน้าคุ้มเป็นประธาน เครือข่าย

(ประชาชนผู้เข้าร่วมสนทนา, 7 กันยายน 2557: การสนทนากลุ่ม)

“เราจะต้องมีคณะกรรมการดูแลการรับซื้อขยะ และออกประกวด โครงการหน้าบ้านนำมอง ดีไหมครับ”

(ประชาชนผู้เข้าร่วมสนทนา, 7 กันยายน 2557: การสนทนากลุ่ม)

ประเด็นที่ 5 ท่านดำเนินการประสานงาน กำหนดบทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนอย่างไร

“เราควรมีข้อตกลงให้แต่ละคนที่เป็นคณะกรรมการว่ามีหน้าที่ทำอะไรบ้าง โดยให้แต่ละคุ้ม เสนอมาให้ทุกคนมีส่วนร่วมและมีความรู้สึกรู้ว่าเป็นเจ้าของรักบ้านและชุมชนตัวเอง”

(ประชาชนผู้เข้าร่วมสนทนา, 7 กันยายน 2557: การสนทนากลุ่ม)

“เราต้องมีตัวแทนแต่ละคุ้มเข้ามาเป็นกรรมการด้วย”

(ผู้นำหมู่บ้าน, 7 กันยายน 2557: การสนทนากลุ่ม)

“เราต้องมีสมุดบันทึกกิจกรรมด้วยด้วยนะ”

(ผู้นำหมู่บ้าน, 7 กันยายน 2557: การสนทนากลุ่ม)

ดังนั้น การพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานีมีปัจจัยแห่งความสำเร็จคือ ผู้นำ กลวิธี ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งเป็นปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมโดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ผู้นำ

นำชุมชนมีความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะและมองเห็นความสำคัญของการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยเป็นผู้กำหนดบทบาทของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่นการจัดการมูลฝอยชุมชน ให้มีประสิทธิภาพมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายทุกคนโดยประชาชนผู้ผลิตมูลฝอยจะต้องมีจิตสำนึกและตระหนักว่าหากทิ้งมูลฝอยโดยไม่มีการคัดแยกมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดตั้งแต่ระดับ บุคคล ครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยก็จะต้องมากขึ้นตามไปด้วย

2. กลวิธี

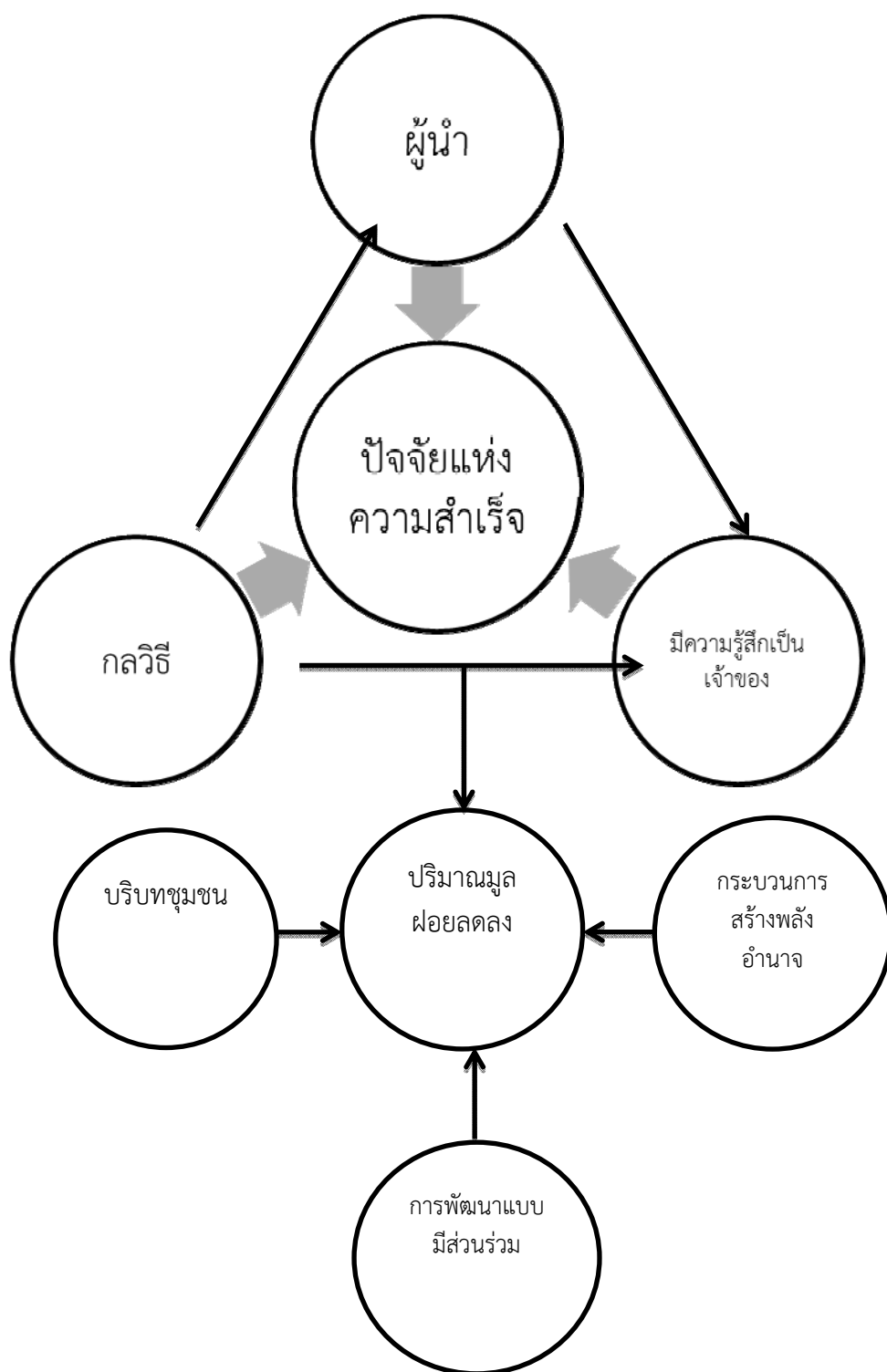
2.1 สร้างจิตสำนึก ในการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง โดยการประชาสัมพันธ์ การรณรงค์ให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกและตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน แล้วนำมาซึ่งความร่วมมือในการจัดการมูลฝอยชุมชนต่อไป

2.2 การจัดตั้งผู้ประสานงานเครือข่าย องค์กร การบริหาร และการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยการประชาคมให้ชุมชน ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์มูลฝอยชุมชน และเข้าร่วมดำเนินการจัดตั้งผู้ประสานงาน และคณะกรรมการในชุมชน

3. มีความรู้สึกความเป็นเจ้าของ

ประชาชน เกิดจิตสำนึกในการทิ้งมูลฝอย ในสถานที่จัดเก็บที่ถูกต้องและควรเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีโอกาสร่วมเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีความรู้ในการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้อง ในการจัดการมูลฝอยชุมชนการจัดการมูลฝอยชุมชนที่มีประสิทธิภาพจำเป็น ต้องให้ทุกภาคส่วนทุกองค์กร และประชาชนทุกคนในชุมชนทุกคน โดยการปลูกจิตสำนึกรักชุมชน และตำบลตนเอง และตระหนัก เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชน และจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และร่วมเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการมูลฝอยชุมชนใน ดังภาพประกอบ 4.6 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชน

ภาพประกอบ 4.7 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วม

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อลดปริมาณมูลฝอยในชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี โดยดำเนินการระหว่างเดือน กันยายน – ธันวาคม 2557

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 40 คน กลุ่มข้าราชการ จำนวน 11 คน ประชาชน 13 คน จำนวน 64 คน ซึ่งทั้ง 3 กลุ่ม เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกระบวนการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดปริมาณมูลฝอยในชุมชน

และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงผลของการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดปริมาณมูลฝอยในชุมชน ได้แก่ ประชาชนตำบลสมสะอาด จำนวน 64 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลของกระบวนการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบทชุมชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยกระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมใช้เทคนิคสามเส้าวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมใช้เทคนิคสามเส้าวิเคราะห์เนื้อหา และใช้วิธีการแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลของการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมใช้วิธี ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและใช้สถิติ One sample t-test สำหรับวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปรด้านความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน ความคาดหวังในความสามารถของตนเองในการจัดการมูลฝอยชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่องการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดมจังหวัดอุบลราชธานี สามารถสรุปและนำเสนอเป็นหัวข้อต่าง ๆ ได้ดังนี้

5.1.1 บริบทชุมชน

สภาพทั่วไป สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การบริการขั้นพื้นฐาน กลุ่มองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสุขภาพ

5.1.1.1 สภาพทั่วไป

ที่ตั้ง (สภาพที่ตั้งและระยะห่างจากอำเภอ) ทิศเหนือติดเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเจริญ อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ทิศใต้ติดเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเกษม อำเภอทุ่งศรีอุดม จังหวัดอุบลราชธานี และองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ทิศตะวันออกติดเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ศรี อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ทิศตะวันตกติดเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองอัม อำเภอทุ่งศรีอุดม จังหวัดอุบลราชธานี และองค์การบริหารส่วนตำบลนากระแซง อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด ห่างจากอำเภอเดชอุดม ระยะทางประมาณ 13 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดอุบลราชธานี ระยะทางประมาณ 57 กิโลเมตร

5.1.1.2 เนื้อที่

เนื้อที่โดยประมาณ 56 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 35,000 ไร่

5.1.1.3 ภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด มีลักษณะเป็นที่เนินสูง ต่ำบ้าง ดินส่วนใหญ่มีปัญหาคือ ดินจืด ดินปนหิน หน้าดินตื้น และหน้าดินถูกชะล้างมีลำห้วยไหลผ่านหลายสายแต่ไม่เอื้ออำนวยในการดำเนินการทางการเกษตร และเลี้ยงสัตว์เท่าที่ควร เพราะในฤดูแล้งน้ำจะแห้งเป็นส่วนใหญ่ ทรัพยากรที่มีอยู่ในตำบลมีน้อยไม่สามารถนำมาเป็นผลผลิตและทำให้เกิดรายได้แก่ประชาชนได้

5.1.1.4 สถานการณ์มูลฝอย

สถานการณ์มูลฝอยตำบลสมสะอาด ก่อนดำเนินการ การพัฒนาระบบการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน พบว่า ตำบลสมสะอาดมีปริมาณมูลฝอยที่เกิดจากครัวเรือนเฉลี่ย 3.16 กิโลกรัม/ครัวเรือน/วัน ข้อมูลจากแบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการหาหน้าหนักของมูลฝอย ก่อนดำเนินการพัฒนาระบบการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนพบว่า แหล่งกำเนิดของมูลฝอยที่สำคัญมาจาก 2 แหล่งใหญ่ คือ มูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เกิดจากประชาชนในชุมชนเป็นผู้ผลิตจากการอุปโภคบริโภคประจำวัน มูลฝอยที่มาจากภายนอกตำบลจากรถเร่ขายของชำในชุมชน รถยนต์โดยสารประจำ ร้อยละ 80, 20 การบริหารจัดการมูลฝอยตำบลสมสะอาดเป็นตำบลที่ยังไม่มีการดำเนินการจัดการมูลฝอย เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด ขาดงบประมาณในการจัดหาสถานที่กำจัดมูลฝอย ภาชนะรองรับมูลฝอยยังมีไม่เพียงพอ ไม่มีรถขนถ่ายมูลฝอย จึงเป็นภาระของแต่ละครัวเรือนในแต่ละชุมชนต้องดำเนินการกำจัดเอง

ส่งผลให้บางชุมชนมีมูลฝอยตกค้างในชุมชน ประชาชนดำเนินการกำจัดมูลฝอยโดยวิธี เผา ฝัง โยนทิ้งทั่วไป นำไปทิ้งในที่สาธารณะ

องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด มีนโยบายและออกข้อบังคับตำบลเกี่ยวกับสถานที่ที่ก่อเหตุรำคาญ แต่ยังคงขาดการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากขาดบุคลากร งบประมาณ และความร่วมมือของประชาชนในการจัดการมูลฝอย การดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาดได้ ประสานความร่วมมือจาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสมสะอาด จัดซื้อถังมูลฝอยให้กับชุมชนแต่ไม่เพียงพอ และใช้แนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชนโดยการประชาสัมพันธ์ การรณรงค์ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน แต่ยังคงขาดการเปิดโอกาส ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดการมูลฝอยอย่างแท้จริง และขาดความต่อเนื่องและความยั่งยืนในการดำเนินการ

ผลการวิจัย พบว่า ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน ความคาดหวังในความสามารถของตนเองในการจัดการมูลฝอยชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนสรุปได้ ดังนี้

ประชาชนที่ได้รับการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 40 คน กลุ่มข้าราชการ จำนวน 11 และ กลุ่มเจ้าของสถานประกอบการ 13 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 64 คน เพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เพศหญิง ร้อยละ 71.87 มีอายุเฉลี่ย 41-50 ปี มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 84.4 ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ45.3อาชีพ ค้าขาย สมาชิก อบต. กำนันผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 20.3 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 6-10 ปี ร้อยละ 92.18 ได้รับข้อมูลข่าวสาร จาก วิทยุ โทรทัศน์ ร้อยละ 46.87

ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน ของประชาชน การรับรู้เกี่ยวกับความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 3.99 โดยมีความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชนในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 9 เศษแก้ว เหล็ก กระจก ตะปูที่โยนทิ้ง อาจเป็นอันตรายต่อตัวท่านเองหรือบุคคลในชุมชนได้ ข้อ 7 มูลฝอยทุกชนิดที่เกิดจากกิจกรรมในครัวเรือน ชุมชน จำเป็นที่จะต้องจัดการอย่างถูกวิธี และข้อ 12 การสัมผัสมูลฝอยโดยตรง อาจได้รับเชื้อโรคจำเป็นต้องมีความระมัดระวังอย่างมาก เนื่องจากมูลฝอยบางอย่างมีเชื้อโรคปนอยู่ และ ข้อ 1 การควบคุมดูแลการจัดการมูลฝอยในชุมชนต้องทำอย่างสม่ำเสมอ ค่าเฉลี่ย 4.37, 4.19, 4.16 ตามลำดับ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ของประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน อยู่ในระดับ ทุกครั้ง 2.15 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 15 ฆ่าแมลง ที่ใช้หมดแล้วออกจากประเภทอื่น ๆ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น ข้อ 9 นำมูลฝอยที่เหลือจากการทำอาหารภายในครัวเรือนที่เป็นมูลฝอยเปียกเก็บรวบรวมใส่ถุงดำพลาสติกและมัดให้เรียบร้อยก่อนนำไปทิ้งมูลฝอย ข้อ 10 มีการเก็บรวบรวมมูลฝอยจำพวก ขวดแก้ว กระจก หนังสือนพิมพ์ที่ใช้แล้วเพื่อขายให้ผู้รับซื้อของเก่าหรือนำไปขายที่แหล่งรับซื้อของเก่า ค่าเฉลี่ย 2.56, 2.55, 2.52 ตามลำดับ

5.1.2 กระบวนการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจอำนาจ

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากการสนทนากลุ่มและการสังเกตกระบวนการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน การสร้างพลังอำนาจอำนาจในการจัดการมูลฝอยชุมชน การพัฒนาทักษะในการจัดการมูลฝอยชุมชน การขยายผลสู่ชุมชน และการประเมินผล ดังนี้

5.1.2.1 การสร้างความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน จากกระบวนการสนทนากลุ่มสมาชิกที่เข้าร่วมกระบวนการสนทนากลุ่มประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยเกี่ยวกับประเด็นด้านข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์มูลฝอย แนวโน้มของปริมาณมูลฝอยในอนาคต จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม ผลการสร้างตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน พบว่ามีประเด็นการสร้างตระหนัก ดังนี้

1) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการมูลฝอยชุมชน เกิดจากประชาชนขาดจิตสำนึกในการทิ้งมูลฝอย ขาดโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ขาดการร่วมเรียนรู้เรื่องการจัดการมูลฝอย องค์การบริหารส่วนตำบล ขาดการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ขาดงบประมาณ ทรัพยากร และวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชน

2) ปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนจะยัง ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน

3) ข้อเสนอแนะในการจัดการมูลฝอยชุมชน การจัดการมูลฝอยชุมชนที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องให้ทุกส่วนราชการ ทุกองค์กร และประชาชนทุกคนในชุมชน มีส่วนร่วมและรับผิดชอบประสานความร่วมมือ มีจิตสำนึกชุมชนและมีความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชน และจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์ และร่วมเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการมูลฝอยชุมชนใน 4 ระดับ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และครัวเรือน ผู้นำชุมชนประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการมูลฝอย การคัดแยกประเภทของมูลฝอย การเก็บรวบรวมมูลฝอย และการกำจัดมูลฝอยที่ถูกต้อง โดยมติที่ประชุมเสนอให้ดำเนินการ บ้านม่วง หมู่ 10 เป็นชุมชนนำร่องของตำบลสมสะอาด

5.1.2.2 การสร้างพลังอำนาจในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยกระบวนการอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำและประชาชน โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัย พบว่า ผู้นำชุมชน และประชาชน เกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์มูลฝอย แนวโน้มของมูลฝอยในอนาคต การบริหารจัดการมูลฝอยชุมชน ประเภทของมูลฝอย การคัดแยกมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด การเก็บรวบรวม การขนถ่าย และการกำจัดมูลฝอยอย่างถูกต้อง ก่อให้เกิดความตระหนักและแนวทางในการดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชน การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการคัดแยกมูลฝอยให้เป็นแบบอย่างแก่ชุมชนสามารถถ่ายทอดความรู้สู่แกนนำสุขภาพครอบครัว อาสาสมัครสาธารณสุข เชิญชวนประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยชุมชนทุกครัวเรือน และดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยมีผู้นำชุมชนเป็นประธานในการดำเนินการ

5.1.2.3 การพัฒนาทักษะในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยกระบวนการอบรมให้ความรู้ผู้นำชุมชน ข้าราชการ และประชาชน โดยผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้คำปรึกษา พบว่า ผู้นำชุมชน ข้าราชการ และประชาชน มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยดำเนินการประชาสัมพันธ์ในชุมชนสามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย การคัดแยกมูลฝอย การเก็บรวบรวมมูลฝอยและการกำจัดมูลฝอยชุมชนที่ถูกวิธีแก่ประชาชนในชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ จัดทำโครงการคัดแยกมูลฝอยและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการคัดแยกมูลฝอยเป็นรายคุ้ม เช่น ถังมูลฝอยให้แต่ละครอบครัว ทำให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยครัวเรือนก่อนทิ้งได้ถูกต้อง จัดทำโครงการอบรมเรื่องมูลฝอยและสาธิตการทำปุ๋ยหมัก เพื่อนำเสนอข้อมูลสถานการณ์และสภาพปัญหา มูลฝอยแก่ชุมชน ระดมความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชนถึงแนวทางแก้ไขปัญหามูลฝอย และอบรมและสาธิต การทำปุ๋ยหมักชีวภาพให้แก่ประชาชนในชุมชน จากนั้นจึงเลือกแนวทางแก้ปัญหาและจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชน พร้อมติดตามประเมินผลการแก้ไขปัญหามาเป็นประจำ

5.12.4 การขยายผลสู่ชุมชน ประชาชนในชุมชนดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชน และดำเนินการขยายผลสู่ชุมชน ประกอบด้วย 4 องค์การหลัก ดังนี้

1) องค์การบริหารส่วนตำบล (องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) ผู้นำชุมชน เป็นผู้จัดทำโครงการคัดแยกมูลฝอย และจัดหาถังมูลฝอยให้แต่ละครัวเรือน แต่ละครัวเรือนร่วมดำเนินการกิจกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนของตนเอง มีการคัดแยกมูลฝอยก่อนนำไปกำจัดคัดแยกมูลฝอยใส่ถังขยะที่ อบต. จัดให้ นำมูลฝอยอินทรีย์มาทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ส่งผลให้ปริมาณมูลฝอยลดลง และให้ครัวเรือนและชุมชนสะอาด รักษาสุขภาพแวดล้อมในชุมชน

2) โรงเรียน (สถาบันการศึกษา) โรงเรียนมีการดำเนินการดำเนินการคัดแยกมูลฝอยในโรงเรียนและให้นักเรียนนำไปปฏิบัติที่บ้าน มูลฝอยอินทรีย์นำไปทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ปลุกผัก และเลี้ยงสัตว์ ส่งผลให้โรงเรียนสะอาด นักเรียนมีสุขภาพที่ดี

3) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ดำเนินการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยและเป็นหน่วยงานที่รวบรวมมูลฝอยอันตราย และมูลฝอยเป็นพิษ เช่น หลอดไฟ ถ้วยไฟฉาย แบตเตอรี่โทรศัพท์ เพื่อนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี

4) ครัวเรือน ดำเนินการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งทุกครัวเรือน นำมูลฝอยมีมูลค่าไปขาย มูลฝอยอินทรีย์นำไปทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ และเลี้ยงสัตว์ ส่งผลให้ครัวเรือนและชุมชนสะอาด ผู้ประกอบร้านค้า และรถเร่ลดการใช้วัสดุที่ทำให้เกิดมูลฝอยในการใส่อาหาร ให้ใช้วัสดุที่เป็นไบโอบาง หรือใช้วัสดุอาหารที่ย่อยสลายง่ายให้มาใส่อาหารแทนโฟมหรือถุงพลาสติก เพื่อลดปริมาณมูลฝอยในชุมชน

กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการพัฒนาระบบการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน พบว่า ผู้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ข้าราชการ ผู้ประกอบการและประชาชน ได้พัฒนาระบบการเรียนรู้ วิธีการแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชน การจัดการมูลฝอยชุมชน โดยมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็น นำไปสู่รูปแบบการจัดการมูลฝอยชุมชนที่มีศักยภาพ ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีการกำหนดกติกาชุมชน สำหรับรถเร่ขายของชำในชุมชน ห้ามทิ้งมูลฝอยในชุมชน และช่วยแนะนำวิธีลดมูลฝอยในชุมชน

2. ผู้ประกอบการรับซื้อของเก่าในชุมชน ให้คำแนะนำการคัดแยกมูลฝอย มีมูลค่าให้แก่ประชาชนในชุมชนเพื่อสร้างรายได้อีกทางหนึ่งให้แก่ประชาชน

3. ผู้นำชุมชน และผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้อำนวยการโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล เกิดแนวคิดในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยการนำมูลฝอยอินทรีย์ไปทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพใช้ปรับปรุงดินในการทำการเกษตรอินทรีย์ และนำไปเลี้ยงสัตว์ และมีการกำจัดมูลฝอยอันตรายออกจากชุมชน

4. ประชาชนในชุมชน ได้เข้าร่วมเรียนรู้แลกเปลี่ยนการคัดแยกมูลฝอย การนำมูลฝอยขายเพื่อเพิ่มมูลค่าสร้างรายได้ ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งในการลดปริมาณมูลฝอยชุมชน

ความยั่งยืนในการจัดการมูลฝอยชุมชน พบว่า

1. การบริหารจัดการมูลฝอยชุมชน โดยการอบรมพัฒนาผู้นำชุมชนให้มี ศักยภาพและมีภาวะผู้นำในการอบรมถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ สู่ประชาชนได้อย่างถูกต้อง ดำเนินกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนในชุมชน

2. ความต่อเนื่องในการจัดการมูลฝอยชุมชน ประชาชนในชุมชนมีการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งอย่างต่อเนื่อง ผู้นำชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ การรณรงค์อย่างต่อเนื่องและเฝ้าระวัง รถเร่ขายของชำไม่ให้นำมูลฝอยมาทิ้งในชุมชน วัดดำเนินการคัดแยกมูลฝอยอย่างต่อเนื่องและเป็นแบบอย่างให้กับชุมชน โรงเรียนดำเนินกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง มีการสอนแทรกในวิชา สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้กับนักเรียนให้มีประสบการณ์ในการคัดแยกมูลฝอย นักเรียนนำรูปแบบ การจัดการมูลฝอยไปทำการคัดแยกมูลฝอยที่บ้านของตนเองในครอบครัวของตนเอง และให้คำแนะนำ เพื่อนบ้านในคุ้มตนเองผู้ประกอบการลดการใช้ภาชนะใส่อาหารที่ก่อให้เกิดมูลฝอยและไม่ทิ้งมูลฝอยใน ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด มีนโยบายการจัดการมูลฝอยชุมชนและออกข้อบังคับ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยที่เป็นรูปธรรม

3. ประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการ มูลฝอยชุมชน ตั้งแต่กระบวนการร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์มูลฝอยชุมชนจนเกิดจิตสำนึกและ มีความตระหนัก ความคาดหวังในตนเองสามารถดำเนินการคัดแยกมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพและ เข้าร่วมกระบวนการพัฒนาสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ชุมชนด้วยความเต็มใจ ก่อให้เกิดความร่วมมือ ความต่อเนื่อง ยั่งยืน

5.1.2.5 การประเมินผลการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดการมูลฝอยชุมชน โดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจอำนาจใน 5 ขั้นตอน โดยการสนทนา กลุ่ม และการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มผู้นำและกลุ่มข้าราชการ และประชาชน บ้านม่วง หมู่ที่ 10 พบว่า การจัดการมูลฝอยชุมชนจะประสบผลสำเร็จได้นั้นจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของ 4 องค์การหลักใน ชุมชน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและครัวเรือน

องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทที่สำคัญในการสนับสนุนงบประมาณ การประสานงาน การรณรงค์ การประชาสัมพันธ์ การออกข้อบังคับตำบล และชักชวนให้ประชาชนเข้า ร่วมในกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งเพื่อลดปริมาณมูลฝอย

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการ มูลฝอย เป็นสถานที่รวบรวมมูลฝอยอันตราย เพื่อนำไปส่งไปกำจัดอย่างถูกวิธี

ผู้อำนวยการสถานศึกษาเกิดแนวคิดในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยการนำมูลฝอยอินทรีย์ไปทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ ใช้ปรับปรุงดินในการทำการเกษตรอินทรีย์โดยจัดไว้ในวิชาที่เรียน

ประชาชนในชุมชนได้ร่วมเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การคัดแยกมูลฝอย การนำมูลฝอยไปขายเพื่อสร้างรายได้และเป็นวิธีหนึ่งในการลดปริมาณมูลฝอย

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ทำให้ประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชน ตั้งแต่ กระบวนการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์มูลฝอยชุมชนจนเกิดจิตสำนึกและมีความตระหนัก ความคาดหวังในตนเองที่สามารถดำเนินการคัดแยกมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเข้าร่วมกระบวนการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนด้วยความเต็มใจก่อให้เกิดความร่วมมือและความต่อเนื่อง ส่งผลให้ปริมาณมูลฝอยลดลง ชุมชนสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย

5.1.3 ผลของการพัฒนาระบบการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน

ประกอบด้วย รูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน รูปแบบโรงเรียน รูปแบบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และรูปแบบครัวเรือน พบว่า

5.1.3.1 ด้านความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน หลังดำเนินการ พัฒนาระบบการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.39 ด้านความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชนที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 9 เศษแก้ว เหล็ก กระจก ตะปู ที่โยนทิ้งอาจทำอันตรายตัวเองหรือบุคคลในชุมชนได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อ 25 มูลฝอยที่เกิดจากภาชนะบรรจุสารเคมี ยาฆ่าแมลงต้องแยกออกจากมูลฝอยทั่วไปก่อนนำไปกำจัด และข้อ 11 มูลฝอยที่เป็นพลาสติก ขวด กระจก อาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายได้อยู่ เฉลี่ย 4.64, 4.61 และ 4.55 ตามลำดับ

5.1.3.2 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนหลังดำเนินการพัฒนาระบบการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับ ทุกครั้ง ค่าเฉลี่ย 2.52 การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 10 มีการเก็บรวบรวมมูลฝอยจำพวก ขวดแก้ว กระจก หนัสน้ำดื่มที่ใช้แล้วเพื่อขายให้ผู้รับซื้อของเก่าหรือนำไปขายที่แหล่งรับซื้อของเก่าอยู่ในระดับมาก ข้อ 15 ฆ่าแมลง ที่ใช้หมดแล้วออกจากประเภทอื่น ๆ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น และ ข้อ 8 บริจาควัสดุอื่น นอกจากแรงงานเงิน ในกิจกรรมการจัดการมูลฝอยของชุมชน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.92, 2.83, 2.77 ตามลำดับ

5.1.3.3 เปรียบเทียบความแตกต่าง ก่อน-หลังการพัฒนาระบบการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ด้านความตระหนัก ก่อนดำเนินการมีค่าคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้ด้านความตระหนัก ในการจัดการมูลฝอยชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.98$) และหลังดำเนินการ พบว่า ชุมชนมีความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.34$)

การมีส่วนร่วมก่อนดำเนินการ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน อยู่ในระดับบางครั้ง ($\bar{x} = 2.15$), และหลังดำเนินการพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย อยู่ในระดับทุกครั้ง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.51$)

ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน ความคาดหวังในการจัดการมูลฝอยชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนด้วยสถิติ One sample t-test พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.2 อภิปรายผล

บริบทชุมชนตำบลสมสะอาดจากการวิจัย พบว่า เป็นตำบลที่มี โรงเรียนประถมศึกษา 5 แห่ง วัด 6 แห่ง การคมนาคมสะดวก และเป็นตำบลที่ยังขาดการบริหารจัดการมูลฝอยชุมชน เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลขาดการนำนโยบายและข้อบังคับสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ขาดงบประมาณในการดำเนินการ ประชาชนขาดความรู้ ประชาชนขาดโอกาส ในการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย ขาดจิตสำนึกในการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง ซึ่งมูลฝอยที่ผลิตขึ้นนั้นจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ก่อนดำเนินการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนพบว่า ตำบลสมสะอาดมีปริมาณมูลฝอยที่ตกค้างในชุมชนโดยเฉลี่ยวันละประมาณ 3.16 กิโลกรัม/ครัวเรือน/วัน ประชาชน มีความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับมาก และความคาดหวังในความสามารถของตนเองในการจัดการมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าเป็นจุดแข็งและเป็นต้นทุนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับบางครั้ง จึงจำเป็นต้องหาวิธีการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนเพื่อหารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ผลจากการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนมีมติให้ดำเนินการลดปริมาณมูลฝอยชุมชนลง โดยการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยการให้ประชาชน ผู้ผลิตมูลฝอยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนในทุกขั้นตอน และใช้ประโยชน์จากมูลฝอยให้ได้มากที่สุดเพื่อที่จะทำให้เหลือปริมาณมูลฝอยที่จะทิ้งน้อยลง โดยที่ประชุมมีมติให้ดำเนินการที่ชุมชน บ้านม่วง หมู่ 10 เป็นชุมชนนำร่องของตำบลสมสะอาด เนื่องจากเป็นชุมชนเข้มแข็ง ผู้นำชุมชนมีศักยภาพ เป็นชุมชนที่มีการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ประชาชนให้ความร่วมมือและมีความตระหนักอยู่ในระดับมาก ด้วยวิธีการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งตั้งแต่ระดับครัวเรือน บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน พบว่า สามารถลดปริมาณมูลฝอยลงไปได้โดยมีปริมาณมูลฝอยโดยเฉลี่ยวันละประมาณ 1.96 กิโลกรัม/ครัวเรือน/วัน เนื่องจากมูลฝอยบางประเภทสามารถนำไปใช้ซ้ำหรือแปลงใช้ใหม่ได้ และเหลือปริมาณมูลฝอยที่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เฉลี่ยวันละประมาณ 0.16 กิโลกรัม/ครัวเรือน/วัน ที่จะต้องเป็นภาระขององค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาดที่จะต้องนำไปกำจัด และยังขาดบุคลากร รถขนมูลฝอย ในการขนถ่ายไปกำจัด ดังนั้นต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชน ซึ่งเป็นผู้ผลิตมูลฝอยในการคัดแยกก่อนนำไปทิ้ง ซึ่งจะส่งผลให้ปริมาณมูลฝอยลดลงและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน

ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสมบัติ ชมพูน้อย (2550) ที่ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการมูลฝอยของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลจันทบุรี จังหวัดอุตรดิตถ์พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 91.5 เห็นด้วยกับการพึ่งพา อบต.มาจัดเก็บมูลฝอย และสอดคล้องกับผลการวิจัยของกัลยารัตน์ ดารา และนพวรรณ ธีระพันธ์เจริญ (2550) ที่ทำการวิจัย เรื่องการบริหารจัดการมูลฝอยของเทศบาลมหาราช อำเภอเมืองมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัญหาบริหารจัดการมูลฝอยไม่ประสบความสำเร็จนั้นมีสาเหตุสำคัญจากที่ประชาชนขาดจิตสำนึกและไม่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมรวมถึงขาดความรู้และขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

สอดคล้องกับการวิจัยของดวงแข วิไลนรินทร์ (2545) การพัฒนารูปแบบการลดปริมาณมูลฝอยแบบยั่งยืน พบว่า น้ำหนักมูลฝอยโดยเฉลี่ยของบ้านพักก่อนดำเนินกิจกรรมเพื่อลดปริมาณมูลฝอยเป็น 0.73 กิโลกรัม/คน/วัน หลังดำเนินการ 0.72 กิโลกรัม/คน/วัน ลดลงร้อยละ 1.40 ผลการศึกษาจากรีสอร์ทก่อนดำเนินการ พบว่า ปริมาณมูลฝอยเฉลี่ย 1.56 กิโลกรัม/คน/วัน หลังดำเนินการลดลงเป็น 1.41 กิโลกรัม/คน/วัน ลดลงร้อยละ 8.9 ผลการศึกษาในโรงเรียน พบว่า มีปริมาณมูลฝอยก่อนดำเนินการ 0.13 กิโลกรัม/คน/วัน หลังดำเนินการเป็น 0.11 กิโลกรัม/คน/วัน ลดลงร้อยละ 15.4 และผลการวิจัยของ ฮาเล็ม เจะมาริกัน (2546) พบว่า การจัดการมูลฝอยชุมชนแบบครบวงจร โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถลดปริมาณมูลฝอยลงได้ ร้อยละ 25.32 กิโลกรัม/คน/วัน จากการวิจัยนี้พบว่า

5.2.1 มูลฝอยเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่สำคัญที่พบในทุกชุมชน ถึงแม้ว่าประชาชนในชุมชนจะมีความตระหนักเกี่ยวกับปัญหามูลฝอยอยู่ในระดับมาก แต่ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชนของตำบลสมสะอาดได้อันเนื่องมาจากประชาชนผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนขาดจิตสำนึก ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน อบต.ขาดการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และขาดงบประมาณในการจัดการมูลฝอยชุมชน จากการวิจัย พบว่า การพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยวิธีการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยน เพื่อพัฒนาการจัดการมูลฝอยชุมชนด้วยการร่วมเรียนรู้ ร่วมรับการอบรม การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างแรงจูงใจ และการมีนโยบายที่ชัดเจนของผู้บริหาร จะสามารถแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชนด้วยการลดปริมาณมูลฝอยชุมชนลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของพงศ์ภพ ขนบแก้ว (2548)

5.2.2 การพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนประกอบด้วย การสร้างความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน การสร้างพลังอำนาจในการจัดการมูลฝอยชุมชน การพัฒนาทักษะในการจัดการมูลฝอยชุมชน การขยายผลสู่ชุมชนและการประเมินผล โดยการปลูกจิตสำนึกด้วยวิธีการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง โดยการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์มูลฝอย ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมการอบรม ร่วมจัดตั้งคณะกรรมการ ร่วมกำหนดบทบาททฤษฎีการชุมชน และการร่วมดำเนินกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียน และชุมชนโดยประชาชนนั้น สามารถลดปริมาณมูลฝอยได้จริงเนื่องจากชุมชนมีความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าเป็นจุดแข็งในการที่จะดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ แต่ทว่าโลกที่จะเชิญชวนให้ประชาชนยอมรับและปฏิบัติตามนั้น จำเป็นต้องหาวิธีการที่เหมาะสมในเชิงของการสร้างแรงจูงใจ และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือจากประชาชนทุกคน ซึ่งแนวทางการดำเนินงานนี้สอดคล้องกับ

ผลการวิจัยของยงยุทธ เกื่อนกลาง (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในชุมชนโดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ ตำบลตาลโตนด อำเภอนอนสูง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ขั้นตอนในการพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยได้มุ่งเน้นการพัฒนาภาวะผู้นำของแกนนำชุมชน 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลหน่วยงานราชการในพื้นที่ วัด และครัวเรือน โดยจัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ทักษะในการจัดการมูลฝอยแล้ว สนับสนุนให้แต่ละภาคส่วนแสดงบทบาทตามภารกิจของตนเองซึ่งภายหลังการดำเนินงานแกนนำชุมชนมีการรับรู้ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น ส่วนในด้านกรนำโครงการสู่การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น ส่วนในด้านกรนำโครงการสู่การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมภายใต้การนำของแกนนำชุมชน พบว่า การจัดการมูลฝอยในตำบลปากกลางเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยสังเกตได้จากพฤติกรรมกรจัดการมูลฝอยตลอดจนถึงการมีส่วนร่วมของแกนนำชุมชน ประชาชน และองค์กรในพื้นที่ที่มีความตื่นตัวในการทำกิจกรรมกรจัดการมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ส่งผลทำให้ปริมาณมูลฝอยลดลง ร้อยละ 39.37 สอดคล้องกับผลการวิจัยของศิรินทร์ กุหลาบ (2550) ได้ทำการศึกษารวิจัยเรื่องกรสร้างสมรรถนะกรกำจัดมูลฝอยชุมชนในเขตเมืองผ่านกระบวนการถ่ายทอดของนักบริหารท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก พบว่า การดำเนินการส่งผลทำให้นักบริหารท้องถิ่นมีความรู้และทักษะในการกำจัดมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรจัดการมูลฝอยโดยกรนำความรู้ไปถ่ายทอดให้ประชาชนและขยายไปจนครอบคลุมพื้นที่ส่งผลทำให้มูลฝอยมีปริมาณลดลงเฉลี่ยร้อยละ 10.78 การดำเนินการจัดการจัดการมูลฝอยของตำบลปากกลางยังได้มีการขยายผลไปสู่ประชาชนทุกกลุ่มอย่างหลากหลาย ทำให้เกิดกลุ่มแกนนำจิตอาสารักษาสีสิ่งแวดล้อมที่มีกิจกรรมกรจัดการมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรมและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานราชการในพื้นที่ทุกหน่วยเป็นต้นแบบของกรจัดการมูลฝอย ชุมชนมีแผนปฏิบัติการในการจัดการมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรมและมีสถาบันในชุมชนรองรับ โดยโครงการจัดการมูลฝอยได้รับการบรรจุเข้าอยู่ในแผนพัฒนาตำบลของ อบต. ปากกลาง และถูกนำไปปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนจนส่งผลทำให้สภาพแวดล้อมของตำบลปากกลางได้รับการพัฒนาให้มาอยู่ยิ่งขึ้น

5.2.3 ความต่อเนื่องของกรการพัฒนากรสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยกรคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งของทั้งชุมชนนั้น จากกรวิจัยสรุปได้ว่า มาจากความเข้มแข็ง อดทน ประชาชนมีความตระหนักในปัญหามูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับมากอันเป็นจุดแข็งในการจัดการมูลฝอยชุมชน การมีจิตสำนึกในการเข้าร่วมกิจกรรมกรคัดแยกมูลฝอยชุมชน การมีศักยภาพของผู้นำชุมชนในการประชาสัมพันธ์และกรณรงค์ให้ประชาชนมีการคัดแยกมูลฝอยเป็นระยะ ๆ รวมถึงการติดตามในเรื่องกรทิ้งมูลฝอย และกรคัดแยกของผู้นำชุมชน เจ้าอาวาสวัดโรงเรียนพระสงฆ์ คณะกรรมการชุมชน ผู้ประสานงานเครือข่าย และผู้ประกอบการรับซื้อของเก่าในชุมชน นับได้ว่ามีส่วนสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการปฏิบัติตาม ตลอดจนความชัดเจนและเป็นรูปธรรมของชุมชนที่เกิดจากการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอันก่อให้เกิดจิตสำนึก ความตระหนักแล้วตัดสินใจเข้าร่วมในกิจกรรมคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งด้วยความเต็มใจ ส่งผลให้ชุมชนมีสภาพของความสะอาดปราศจากมูลฝอยตกค้างในชุมชน ซึ่งประชาชนในชุมชนสัมผัสได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ รวมถึงมูลฝอยมีมูลค่าที่ได้จากการคัดแยกนั้นสามารถนำไปขายเป็นรายได้ของครอบครัวและบางส่วนนำมูลฝอยมีมูลค่ามารวมบริจาคเพื่อเป็นกองทุนในการพัฒนาชุมชนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการจัดการมูลฝอยชุมชนอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

5.2.4 ปัญหาและอุปสรรคจากการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บทบาทของ องค์การส่วนท้องถิ่นส่วนท้องถิ่นที่สนับสนุนงบประมาณในการคัดแยกมูลฝอยชุมชน ยังไม่เพียงพอ เนื่องจาก องค์การบริหารส่วนตำบล สมสะอาด ยังขาดงบประมาณในการจัดซื้อสถานที่กำจัดมูลฝอย ภาชนะในการเก็บรวบรวม รถขนถ่ายมูลฝอย และการกำจัดมูลฝอยที่ถูกต้อง อาจทำให้ชุมชนขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย การพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยการคัดแยกมูลฝอยเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพ การจัดการมูลฝอยชุมชนนั้น การคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งมีส่วนสำคัญมากในการกำจัดมูลฝอยและลดปริมาณมูลฝอยที่ต้นทางและยังสามารถช่วย แก้ไขปัญหามูลฝอยให้ลดลงได้ เนื่องจากทำให้ ปริมาณมูลฝอยที่จะทิ้งลดลงและยังสามารถนำเอาสิ่งที่เป็นมูลฝอยบางส่วนกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกเป็นการใช้ประโยชน์ทรัพยากรให้คุ้มค่า ซึ่งแน่นอนการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งนั้น ทั้งในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และครัวเรือน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับโรงเรียนและชุมชนอื่น ๆ การวิจัยนี้จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากผลวิจัย

5.3.1.1 ระยะเวลาในการศึกษา ควรมีการศึกษาที่ต่อเนื่อง เพื่อติดตามความยั่งยืนของกิจกรรม ในการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน และการติดตามประเมินผลเป็นระยะๆ

5.3.1.2 การนำเอารูปแบบการพัฒนากระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น

5.3.1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด ขาดงบประมาณในการจัดซื้อสถานที่กำจัดมูลฝอย ภาชนะในการเก็บรวบรวม รถขนถ่ายมูลฝอย จึงอาจส่งผลให้เกิดปัญหาแก่ชุมชนในระยะยาวได้ ควรมีการจัดทำโครงการ/แผนงานเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดหาสถานที่หรือโรงงานกำจัดมูลฝอย

5.3.1.4 ผู้นำชุมชนจะต้องมีความตระหนัก และให้ความสำคัญในการกำจัดมูลฝอย เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนร่วมอภิปรายร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหามูลฝอยในชุมชนและแนะนำแนวทางการแก้ปัญหาในการจัดการมูลฝอยชุมชน และมีการกระตุ้นให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

5.3.1.5 กลวิธี ต้องให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งและคัดแยกขยะที่มีค่านำไปสร้างรายได้และมีการรณรงค์ให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกและตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน แล้วนำมาซึ่งความร่วมมือในการจัดการมูลฝอยชุมชนต่อไป

5.3.1.6 ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกความเป็นเจ้าของชุมชน ประชาชนเกิด จิตสำนึกในการรักสิ่งแวดล้อม และไม่ทิ้งมูลฝอย ทำให้ชุมชนสะอาด

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 การศึกษารูปแบบการพัฒนาเครือข่าย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับประเทศ

5.3.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ ทางด้านเศรษฐศาสตร์ มูลค่าของมูลฝอย การลงทุน และความคุ้มค่าในการจัดการมูลฝอย และการนำไปใช้ซ้ำ

5.3.2.3 ควรมีการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับวิถีชีวิต ในการอุปโภคบริโภค ของประชาชนในการดำรงชีวิตประจำวันโดยแยกชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และการจัดหาภาชนะใส่อาหาร สิ่งของอุปโภคบริโภคเพื่อเป็นการลดปริมาณมูลฝอยชุมชน

5.3.2.4 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัยโรคติดต่ออันเป็นผลกระทบจากปัญหามูลฝอยในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2541). *เกณฑ์มาตรฐานและแนวทางการจัดการขยะชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.
- _____. (2548). *รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พ.ศ. 2547*. กรุงเทพฯ: กองแผนงานและประเมินผล.
- _____. (2552). *คู่มือแนวทางและข้อกำหนดเบื้องต้น การลดและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- _____. (2555). *รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2554*. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- _____. (2557). *รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2550). *มาตรฐานการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2546). *คู่มือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กัลยารัตน์ ดารา และนพวรรณ ชีระพันธ์เจริญ. (2550). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ. (2546). *วิถีชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- คณินิจ อนุโรจน์. (2552). *บูรณาการทฤษฎีสู่แนวความคิดการสร้างคนเก่งคนดีขององค์การ*. [ออนไลน์].
ได้จาก: http://www.ahph9thi.gotoknow.org/assets/media/files/000/401/951/original_HRM.pdf?1285730539 [สืบค้นเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2556].
- จันทร์เพ็ญ มินคร. (2554). *การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- จุฬารัตน์ โสตะ. (2543). *กลยุทธ์เพื่อโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ*. *วารสารศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 8(1), 18-22.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2527). *การบริหารงานพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, เฉลิมชาติ แจ่มจรรยา, ศุภล ศรีสุขวัฒนา และสมชาย ตู่แก้ว. (2540). *รวมพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์องค์การทหารผ่านศึก.
- ดวงแข วิไลนรินทร์. (2545). *การศึกษาพัฒนารูปแบบการลดปริมาณขยะมูลฝอยแบบยั่งยืน ตำบลเกาะช้าง อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด*. นนทบุรี: กองสุขาภิบาลชุมชนและประเมินผลกระทบ สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข.

- ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *การมีส่วนร่วมแนวคิดทฤษฎีและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: พาณิชพระนคร.
- ทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. (2540). *หลักการพัฒนาชุมชน*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เทศบาลเมืองทุ่งสง. (2556). *ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์*. [ออนไลน์]. ได้จาก:
http://www.tungsong.com/Environment/Garbage_n/garbage_03.html.
 [สืบค้นวันที่เมื่อ 15 มกราคม 2556].
- ธงชัย ทองทิว. (2553). *สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ธนภฤต บวกขุนทด. (2553). *การศึกษารูปแบบการจัดการการจัดเก็บขยะชุมชน กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมืองพัฒนา อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- นิตยา เพ็ญศิริรักษา. (2542). *การศึกษาเพื่อสร้างพลังในแนวคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้ใน การดำเนินงานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ*. นนทบุรี: กองสุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุข.
- นพวรรณ ธีระพันธ์เจริญ. (2550). *ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). *การมีส่วนร่วม : หลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: ศิริลักษณ์การพิมพ์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บัญญัติ แก้วส่อง. (2531). *รูปแบบทางสังคม-จิตวิทยาสำหรับการอธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543). *กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ปรเมษฐ ห่วงมิตร. (2550). *พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร*. ปัญหาพิเศษปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์. (2549). *การออกแบบการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิริยุตม์ วรรณพฤกษ์. (2553). *ตอบโจทย์สิ่งแวดล้อมท้องถิ่น : แนวทางการจัดการขยะและน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- พิริยุตม์ วรรณพฤกษ์. (2555). *การปรับปรุงนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พิภัทร แสงสินธุศรี. (2550). *พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต*. ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- พงศ์ภพ ขนาบแก้ว. (2548). *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อการจัดการมูลฝอยในโรงเรียนระดับประถมศึกษา กรณีศึกษา โรงเรียนวัดโคกสमानคุณ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มิตรรา สามารถ และรักกิจ ศรีสรินทร์. (2540). *แนวทางการร่วมมือระหว่างประชาชนกับภาครัฐ ในการแยกประเภทมูลฝอยก่อนนำทิ้ง*. กรุงเทพฯ: สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- ยงยุทธ เกื้อกลาง. (2550). *การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะในชุมชน โดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ ตำบลตาลโตนด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลม่วง. (2557). *สรุปผลการปฏิบัติงานประจำปี*. อุบลราชธานี: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลม่วง.
- วรพจน์ พรหมสัตยพรต และสุภัทนา กลางคาร. (2553). *หลักการวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. มหาสารคาม: สารคามการพิมพ์-สารคามเปเปอร์.
- วิชัย ลักษณะรุจิ. (2541). *การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือน กรณีชุมชนบ้านหลวย เทศบาลเมืองลำพูน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วัลย์พร สกุลพอง. (2551). *พฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง*. ระยอง: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2543). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2549). *ระบบทวิภาคีกับการแก้ไขปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจศูนย์สันติวิชัย และธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า*. กรุงเทพฯ: กองวิจัยสหกิจสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน.
- ศิขรินทร์ กุหลาบ. (2550). *การสร้างสมรรถนะการกำจัดขยะชุมชนในเขตเมืองผ่านกระบวนการถ่ายทอดของนักบริหารท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สมนึก ชัชวาลย์. (2543). *ของเสียจากครัวเรือน : วิธีปฏิบัติและแนวคิดในการจัดการ-แก้ไข*. รายงานการวิจัย. เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์.
- สุรีย์ จันทรมาลี. (2541). *การมีส่วนร่วมของตัวแทนชุมชนเขตเมืองในการเผยแพร่ความรู้โรคเอดส์*. *วารสารสุขศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล*, 21(78), 1-11.
- สมบัติ ชมภูน้อย. (2550). *รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังงาม จังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

- สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2543) *การมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่นในการบริหารจัดการ ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- สมไทย วงษ์เจริญ. (2551). *คู่มือการคัดแยกขยะประจำบ้าน*. กรุงเทพฯ: จำปาทองพรีนติ้ง.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และนันทพล กาญจนวัฒน์.(2543). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2548). *การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ*. กรุงเทพฯ: บริษัทรุ่งนครการพิมพ์.
- อดิน รพีพัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภากการพิมพ์.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2548). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- อรทัย ก๊กผล. (2546). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิปริญญาโท สำหรับนักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฮาเล็ม เจาะมาริกัน. (2546). *การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนแบบครบวงจร เทศบาลโนนสูง: ศึกษาเฉพาะกรณี เทศบาลโนนสูง ตำบลโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา: เทศบาลโนนสูง*.
- Corey J Bishop. (1988). *Basic & 100 : A Collection of Population Education Resources and Activities*. Ontario: CUSO Education Department.
- Davis,K. and Newstrom, J.W. (1989). *Human Behavior at Work Organizational Behavior*. New York: McGraw-Hill. Dubrin, A.J.
- Freire Paulo. (1973). *Education for Critical Consciousness*. London: Sheed and Ward.
- Jackson, T., Mitchell, S. and Wright, M. (1989). The Community Development Continuum. *Australian and New Zealand Journal of Public Health*, 13(1), 66-73.
- Kemmis, S. and McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planner*. Melbourne: Deakin University Press.
- Koontz, H.C. O'Donnell and H. Weihrich. (1986). *Essential of Management*. New York: McGraw-Hill.
- Lord, J. (1991). *Lives in Transition: The Process of Personal Empowerment*. Kitchener: Centre for Research and Education in Human Services.
- Mason, IG., Obernder, A. and Brooking, AK. (2004). Source Separation and Potential Re-use of Resource Residuals at University Campus. *Resources, Conservation and Recycling*, 40, 155-172.
- Joseph M Putti. (1987). Work Values and Organizational Commitment: A Study in the Asian Context. *Human Relations*, 4(2), 275-288.
- Richardson, Ann. (1983). *Participation*. London: Routledge & Kegan Paul.

- Rissel, C. (1994). Empowerment: The Holy Grail of Health Promotion. *Health Promotion International*, 9(1), 39-47.
- Susman, Gerald I. (1983). *Action Research: A Sociotechnical Systems Perspective*. in An Overview of the Methodological Approach of Action Research. London: Sage.
- Tofigh, A. Ali. (2001). Source Separation and Recycling in Tehran/Iran. *Journal of Solid Waste Technology Management*, 27(2), 19-22.
- Wallerstein, Nina and Bernstein, Edward. (2012). Empowerment Education: Freire's Ideas Adapted to Health Education. *Health Education & Behavior*, 15(4), 379-394.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด

บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด

1. คณะผู้บริหาร

นายยัง หงษ์วิเศษ	ตำแหน่ง	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด
นายวิชิต บุปผา	ตำแหน่ง	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด
นายณรงค์ฤทธิ์ จันทร์เลื่อน	ตำแหน่ง	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสมสะอาด
นางสาวฉวีวรรณ ผลดี	ตำแหน่ง	เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

2. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

นายตี โลหะสาร	ตำแหน่ง	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	
นายอบมา มาลี	ตำแหน่ง	รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	
ว่าที่ร้อยตรีบุญเพ็ง มีชาติ	ตำแหน่ง	เลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	
นายเลิศ อินธิสาร	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 1
นายจිරพันธ์ กุลตา	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 1
นายธงชัย พิศาลา	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 2
นายสำอองค์ ภูผา	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 2
นายวินัย ประฐม	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 3
นายบัวเวียนพรหมศรี	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 4
นายประดิษฐ์ สีมาทอง	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 4
นายทรงพล แถลงสุข	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 5
นางรุ่งทิพย์ ศรีสุธรรม	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 5
นายวิจิตร พันสวรรค	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 6
นายสาคร จิตตั้ง	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 6
นายวรรถ ผการัตน์	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 7
นายจันทร เพ็งจันทร	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 7
นายหงษ์ ทองสะอาด	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 8
นายบุญชู โสมา	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 8
นายเจริญ วัลคำ	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 9
นายสงคราม ศรีจันทร	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 9
นายนวลจันทร์ ผาลัง	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 10
นายสง่า วงศ์นามเถาว์	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 10
นายทวี กิ่งแก้ว	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 11
นายสมหมาย โสตามุก	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 11
นายทองคำ ขยันวงษ์	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 12
นายปรีชา จันทรเลื่อน	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 13
นายสุบรรณ สีสทา	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	หมู่ที่ 13

3. พนักงานส่วนตำบลและลูกจ้างองค์การบริหารส่วนตำบล

ว่าที่ร้อยตรีบุญเพ็ง มีชาติ	ตำแหน่ง	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
นายเนติพงษ์ วงษ์สิงห์	ตำแหน่ง	รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
นางจิรารวรรณ เดชบุญ	ตำแหน่ง	นักบริหารงานคลัง
นายพนม สาธุจรรย์	ตำแหน่ง	นักบริหารงานช่าง
นางสาวอัมรา เรืองเดช	ตำแหน่ง	หัวหน้าสำนักงานปลัดฯ
นางกัณหา นิตยารส	ตำแหน่ง	นักวิชาการศึกษา
นางสาวปณณนุช ศรีสว่าง	ตำแหน่ง	บุคลากร
นางสาวพิสมัย สารชาติ	ตำแหน่ง	นักวิชาการเงินและบัญชี
นายสังข์ทอง ทาระหอม	ตำแหน่ง	นักพัฒนาชุมชน
นายสาคร สาธุทธิ์	ตำแหน่ง	เจ้าพนักงานพัสดุ
นางอรอุมา สะอาดรัตน์	ตำแหน่ง	เจ้าพนักงานธุรการ
นางดวงจันทร์ พิลาร์ตัน	ตำแหน่ง	เจ้าพนักงานจัดเก็บรายได้
สิบเอกสนธยา สิ้นเฮวี่	ตำแหน่ง	จพ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
นางวารีย์ พิบูลย์พงษ์	ตำแหน่ง	ครูผู้ดูแลเด็ก
นางอุบล บึงโปก	ตำแหน่ง	ครูผู้ดูแลเด็ก
นางอรอุมา ดวงจันทร์	ตำแหน่ง	ครูผู้ดูแลเด็ก
นางขวัญชนก หงษ์วิเศษ	ตำแหน่ง	ครูผู้ดูแลเด็ก
นางหนูปุณ แสวงวงษ์	ตำแหน่ง	ครูผู้ดูแลเด็ก
นายณัฐพงษ์ บุปผาวัลย์	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล
นางสุชาดา สาธุจรรย์	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ธุรการ(ส่วนโยธา)
นายวิจักษ์ พิมศรี	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ธุรการ (ส่วนการศึกษาฯ)
นางสาวพิสมัย พรหมศรี	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี
นายคารมย์ สาธุจรรย์	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยช่างไฟฟ้า
นายรุ่งอรุณ กัณหารินทร์	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยช่างโยธา
ว่าที่ร้อยตรีหญิงสุกัญญาณี พิมศรี	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้
นางหนูจร เส้นเกษ	ตำแหน่ง	คนงานทั่วไป
นายเลียน เพชรงาม	ตำแหน่ง	คนงานทั่วไป
นางสาวนิตยาพร ศรีวงษา	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย
นางพุทธรักษา ไชยสนธิ์	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย
นางสาวฉวีวรรณ จินดาวัลย์	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย
นางสาวสุริวิภา คุณพรม	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย
นางมลิวรรณ สงค์คำเหล่า	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย
นางสาวชนัญชิตา คำมี	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย
นางสาวดอกกรัก ศรีโกศล	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย
นางสาวนิตยา ปุ้ยฝ้าย	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย
นางทองพันธ์ วันทาตา	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย

นางศิริวรรณ ลาภมูล ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย
นางสาววันวิไล ศิริพันธ์ ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย

ปฏิทินชุมชน

ปฏิทินชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดมจังหวัดอุบลราชธานี

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ข้อมูล เพิ่มเติม
กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ													
1. ปลุกข้าว					←	→							
2. เกี่ยวข้าว	←	→									←	→	
3. ค้าขาย	←												→
4. ปลุกผัก						←	→						→
5. เย็บผ้า	←	→											→
7. ทอเสื่อ		←	→										
กิจกรรมด้านวัฒนธรรม													
1. เลี้ยงศาลปู่ตา		←	→										
2. เรียกวัวขัวข้าว		←	→										
3. ประเพณีแรกนา					←	→							

ภาคผนวก ข
แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เลขที่.....

แบบสัมภาษณ์
เรื่อง

กระบวนการการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหามูลฝอยชุมชน
ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 9 หน้า (ไม่รวมคำชี้แจง)
2. แบบสัมภาษณ์นี้ สำหรับแกนนำสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
3. ให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง () ที่ท่านเห็นว่าถูกต้องตรงกับความเป็นจริง
4. แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคุณลักษณะส่วนบุคคล ของแกนนำสาธารณสุขประจำครอบครัว ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความตระหนักของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 25 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังในความสามารถของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 15 ข้อ

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 15 ข้อ ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาตอบ แบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาวิจัย โดยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับและจะนำเสนอในภาพรวม

ว่าที่ร้อยตรี ชาศริต เชื้อชม
นิสิตปริญญาโท คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะของประชากรผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

คำชี้แจง โปรดเติมคำลงในช่องว่างหรือใส่เครื่องหมาย / ลงในช่อง ()

ตรงตามความเป็นจริงในแบบสัมภาษณ์ที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2. อายุ.....ปี

3. สถานภาพสมรส

() โสด () สมรส () หม้าย

() หย่า/แยก () อื่น ๆ

4. อาชีพ

() ไม่ประกอบอาชีพ () รับจ้าง () รับราชการ

() นักศึกษา () ค้าขาย () อื่น ๆ ระบุ.....

5. ระดับการศึกษาสูงสุด

() ประถมศึกษา () มัธยมศึกษาตอนต้น () มัธยมศึกษาตอนปลาย

() อนุปริญญา () ปริญญาตรี () สูงกว่าปริญญาตรี

6. ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนนี้.....ปี

7. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารในเรื่องการจัดการมูลฝอยจากที่ใดมากที่สุด

() เจ้าหน้าที่สาธารณสุข () ผู้นำชุมชน () อสม.

() นักเรียน นักศึกษา () ครู () หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน

() วิทยุ โทรทัศน์ () อื่น ๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความตระหนักของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องข้อความที่ท่านเห็นว่าตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด โดยเลือกคำตอบตามเกณฑ์ต่อไปนี้

1. “มากที่สุด” หมายถึง ข้อความทั้งหมดตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด
2. “มาก” หมายถึง ข้อความทั้งหมดตรงกับความรู้สึกของท่านมาก
3. “ปานกลาง” หมายถึง ข้อความทั้งหมดตรงกับความรู้สึกของท่านปานกลาง
4. “น้อย” หมายถึง ข้อความทั้งหมดตรงกับความรู้สึกของท่านน้อย
5. “น้อยที่สุด” หมายถึง ข้อความทั้งหมดตรงกับความรู้สึกของท่านน้อยที่สุด

ข้อ	ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน	ระดับความตระหนัก				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	การควบคุมดูแลการจัดการมูลฝอยในชุมชนต้องทำอย่างสม่ำเสมอ					
2	การคัดแยกมูลฝอยทั่วไปออกจากมูลฝอยอันตรายมีความจำเป็นอย่างยิ่ง					
3	มูลฝอยแห้ง เช่น เศษกระดาษ เศษใบไม้ที่เกิดในบริเวณบ้านชุมชนอาจเป็นสาเหตุของการเกิดไฟไหม้ได้					
4	มูลฝอยเปียกที่เกิดจากเศษอาหารและการประกอบอาหาร เช่น ผัก ผลไม้ ข้าว อาหารหวานอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคทางเดินอาหาร เช่น อูจจาระร่วง บิด					
5	มูลฝอยที่เกิดในครัวเรือน ชุมชนหลายประเภทเป็นมูลฝอยที่มีมูลค่า					
6	มูลฝอยที่เกิดในครัวเรือน ชุมชนหลายประเภทเป็นมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาสู่ขบวนการรีไซเคิลได้					

ข้อ	ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน	ระดับความตระหนัก				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7	มูลฝอยทุกชนิดที่เกิดจากกิจกรรมในครัวเรือน ชุมชน จำเป็นที่จะต้องจัดการอย่างถูกวิธี					
8	มูลฝอยประเภทถุงพลาสติกกระดาษ เศษขวด แก้ว เศษ ภาชนะสามารถทำให้เกิดมลพิษสามารถให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม					
9	เศษแก้ว เหล็ก กระจก ตะปู ที่โยนทิ้งอาจทิ่มตำตัวท่านเองหรือบุคคลในชุมชนได้					
10	กลิ่นที่เกิดจากมูลฝอยเปียก เช่น เศษอาหาร ซากสัตว์ อาจก่อให้เกิดความรำคาญและเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้					
11	มูลฝอยที่เป็นพลาสติก ขวดกระป๋องอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายได้					
12	การสัมผัสมูลฝอยโดยตรงอาจได้รับเชื้อโรค จำเป็นต้องมีความระมัดระวังอย่างมาก เนื่องจากมูลฝอยบางอย่างเชื้อโรคปนอยู่					
13	เศษอาหารที่เป็นผัก ผลไม้ เศษข้าว สามารถนำมาทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพได้					
14	ในการจัดการมูลฝอย ทำให้ครัวเรือนและชุมชนลดปริมาณมูลฝอยและค่าใช้จ่ายได้					
15	มูลฝอยจำพวกกล่องนมเศษกระดาษ ขวด แก้ว สามารถนำมาเผากลางแจ้งรวมกันได้					
16	มูลฝอยประเภทกระป๋องเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์และพาหนะนำโรคได้					

ข้อ	ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยชุมชน	ระดับความตระหนัก				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
มูลฝอยอันตราย (มูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยเคมี/สารพิษ)						
17	การจัดการมูลฝอยติดเชื้อต้องระมัดระวังมากกว่ามูลฝอยทั่วไป					
18	มูลฝอยติดเชื้อทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมได้เท่ากับมูลฝอยทั่วไป					
19	การสัมผัสมูลฝอยติดเชื้อโดยไม่สวมถุงมือป้องกันอาจทำให้เกิดการติดเชื้อโรคได้					
20	ประชาชนได้รับเชื้อโรคจากมูลฝอยติดเชื้อโดยผ่านทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นพาหะนำโรค เช่น สัตว์นำโรค น้ำเสีย					
21	การเผามูลฝอยติดเชื้อกลางแจ้งสามารถกระจายและเกิดอันตรายและเกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนได้					
22	มูลฝอยที่เกิดจากภาชนะบรรจุสารเคมี เช่น แกลลอน พลาสติกขวด ไม่สามารถนำไปใช้ใส่น้ำดื่ม					
23	กระป๋องสเปรย์ ต้องแยกจากมูลฝอยประเภทอื่นก่อนกำจัดเพราะสามารถระเบิดได้					
24	สารพิษที่ปนเปื้อนอยู่กับมูลฝอยสามารถสะสมในน้ำผิวดินอาหารผัก ผลไม้ อาจเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพได้					
25	มูลฝอยที่เกิดจากภาชนะบรรจุสารเคมี ยาฆ่าแมลง ต้องแยกออกจากมูลฝอยทั่วไปก่อนนำไปกำจัด					

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของตนเองของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องข้อความที่ท่านเห็นว่าตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด
โดยเลือกคำตอบตามเกณฑ์ต่อไปนี้

1. **ทุกครั้ง** หมายถึง ข้อความทั้งหมดตรงกับความเป็นจริงบ่อยครั้งและทุกครั้ง
2. **บางครั้ง** หมายถึง ข้อความทั้งหมดตรงกับความเป็นจริงบางครั้ง
3. **ไม่ปฏิบัติ** หมายถึง ข้อความทั้งหมดตรงกับความเป็นจริงนานครั้งและไม่ปฏิบัติ

ข้อ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการมูลฝอยชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม		
		ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ
1	ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชนเพื่อพบปะพูดคุย ปรึกษาเรื่องการจัดการมูลฝอยในชุมชน			
2	การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจาก การจัดการมูลฝอย			
3	ความสนใจหรือความต้องการเป็นคณะกรรมการ ชุมชน หรือคณะกรรมการวางแผนจัดการมูลฝอย ในชุมชน			
4	ชักชวนให้ญาติพี่น้องหรือเพื่อนร่วมกิจกรรม การจัดการมูลฝอยการนำมูลฝอยมาใช้ประโยชน์			
5	เสนอโครงการหรือวิธีการจัดการมูลฝอยให้กับ คณะกรรมการชุมชน เจ้าหน้าที่หรือผู้บริหารของ ชุมชน และ อบต.			
6	เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการมูลฝอยของชุมชน			
7	บริจาคเงินเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการมูล ฝอยของชุมชน			
8	บริจาควัสดุอื่นนอกจากแรงงาน เงิน ในกิจกรรมการจัดการมูลฝอยของชุมชน			

ข้อ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการมูลฝอยชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม		
		ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ
9	นำมูลฝอยที่เหลือจากการทำอาหารภายในครัวเรือนที่เป็นมูลฝอยเปียกเก็บรวบรวมใส่ถุงพลาสติกและมัดให้เรียบร้อยก่อนนำไปทิ้งมูลฝอย			
10	มีการเก็บรวบรวมมูลฝอยจำพวก ขวด แก้ว กระป๋อง หนังสือพิมพ์ที่ใช้แล้ว เพื่อขายให้ผู้รับซื้อของเก่าหรือนำไปขายที่แหล่งรับซื้อของเก่า			
11	ไม่นำมูลฝอยที่เป็นวัสดุ เช่น โตะ แก้วอิฐ ที่ทำด้วยไม้หรือฟองน้ำ ฟูกที่นอนที่ใช้ไม่ได้ หรือเสื่อมสภาพไปทิ้งรวมกับมูลฝอยชนิดอื่น ๆ ในถังมูลฝอยเพื่อรอพนักงานมาเก็บขนต่อไป			
12	เก็บหนังสือพิมพ์กล่องกระดาษ ถุงพลาสติกที่ไม่ใช้แล้วไว้ภายในบ้านเพื่อไว้ใช้ประโยชน์อย่างอื่นอีก			
13	นำหนังสือพิมพ์สมุดหนังสือที่ผ่านการใช้งานมาแล้วดัดแปลงทำประโยชน์อย่างอื่น เช่น พับถุงหรือนำไปแยกขาย			
14	มีการแยกประเภทสิ่งของที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก เช่น ขวด แก้ว โลหะ ถุงพลาสติก ออกไว้เพื่อนำมาดัดแปลงทำประโยชน์ใช้ภายในบ้านได้อีก			
15	มีการแยกมูลฝอยอันตรายประเภทถ่ายไฟฉาย หลอดไฟ กระป๋องสเปรย์ ขวดทินเนอร์ ขวดยาฆ่าแมลง ที่ใช้หมดแล้วออกจากประเภทอื่น ๆ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น			

ชุดที่.....

แบบสัมภาษณ์การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน
ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี สำหรับกลุ่มผู้นำชุมชน ระดับตำบล

จุดมุ่งหมาย

ต่อไปนี้เป็นคำสัมภาษณ์เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน
ในพื้นที่ ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อจะนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบ
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสมต่อไป

คำรับรอง

1. จะไม่มีการเปิดเผยชื่อผู้ให้สัมภาษณ์
2. จะทำการศึกษาในลักษณะที่เป็นภาพรวมไม่ใช่เป็นรายบุคคล ดังนั้นจึงไม่มีผลกระทบต่อท่านโดยตรง
จึงขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริงและขอขอบคุณในความ
ร่วมมือของท่าน

ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้สัมภาษณ์

ว่าที่ร้อยตรี ชาศริต เชื้อชม
นิสิตปริญญาโท คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

**แบบสัมภาษณ์การพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน
ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี
สำหรับกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้ประกอบการ**

ตอนที่ 1 คุณลักษณะประชากร

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่อง () และเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง
เกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2. ปัจจุบันท่านอายุ.....ปี

3. สถานภาพสมรส

() โสด () หม้าย () อื่น ๆ.....

() หย่า/แยกกันอยู่ () สมรส

4. ท่านจบการศึกษาระดับใด

() ประถมศึกษา () มัธยมศึกษาตอนต้น () มัธยมศึกษาตอนปลาย

() อนุปริญญา () ปริญญาตรี () อื่น ๆ.....

5. ท่านประกอบ

() ไม่ประกอบอาชีพ () รับจ้าง () รับราชการ

() นักศึกษา () ค้าขาย () อื่น ๆ

6. ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนมานานเท่าไร

() น้อยกว่า 1 ปี () 1 – 5 ปี

() 6 – 10 ปี () มากกว่า 10 ปี

7. ท่านดำรงตำแหน่งอะไรในชุมชน

() นายกองค์การบริหารส่วนตำบล () กำนัน () ผู้ใหญ่บ้าน

() สมาชิก อบต. () อสม. () ผู้บริหารสถานศึกษา

() ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล () หัวหน้าสถานีอนามัย

() อื่น ๆ

7. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() เจ้าหน้าที่สาธารณสุข () อสม.

() ผู้นำชุมชน () เอกสารประชาสัมพันธ์

() คณะกรรมการชุมชน () หอกระจายข่าว/เสียงตามสาย

() วิทยุ/โทรทัศน์ () อื่น ๆ

ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้ประสานงานเครือข่ายเกี่ยวกับบทบาทและความ
 คิดเห็น การจัดการมูลฝอย นโยบายในการดำเนินงาน การสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ
 ประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดมจังหวัดอุบลราชธานี

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่อง () และเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง
 เกี่ยวกับตัวผู้ให้สัมภาษณ์

1. ท่านคิดว่าปัจจุบันปริมาณของมูลฝอยในชุมชนของท่านมีปริมาณมากน้อยเพียงใด
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
2. ท่านเห็นว่ามีความจะเป็นเพียงไรที่จะต้องมีการจัดการมูลฝอยตั้งแต่ครัวเรือน โรงเรียน วัด และ
 ชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
3. ปัจจุบันท่านเห็นว่าปัญหาในการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน ชุมชน และพื้นที่ อบต. สมสะอาด
 มีระดับความรุนแรงมากน้อยเพียงใด
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
4. ท่านเห็นว่าหน่วยงานราชการมีบทบาทในการจัดการมูลฝอยมากน้อยเพียงใด
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
5. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำชุมชน/ผู้ประสานงานเครือข่าย ท่านได้มีการส่งเสริมสนับสนุนผลักดัน
 นโยบายในการจัดการมูลฝอยชุมชนมากน้อยเพียงใด
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
6. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำชุมชน/ผู้ประสานงานเครือข่าย ท่านได้มีการส่งเสริมสนับสนุนผลักดัน
 นโยบายในการจัดการมูลฝอยชุมชนมากน้อยเพียงใด
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
7. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำชุมชน/ผู้ประสานงานเครือข่าย ท่านได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชน
 เกิดความตระหนักว่าปัญหามูลฝอยเป็นเรื่องของส่วนรวมที่ทุกคนต้องร่วมมือกันแก้ไขมากน้อยเพียงใด
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
8. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำชุมชน/ผู้ประสานงานเครือข่าย ท่านได้มีบทบาทในชุมชนในการมีส่วนร่วมใน
 การจัดการมูลฝอยของชุมชนมากน้อยเพียงใด
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
9. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำชุมชน/ผู้ประสานงานเครือข่าย ท่านได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชน
 เห็นความสำคัญในการจัดการมูลฝอยชุมชนมากน้อยเพียงใด
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
10. ท่านคิดว่าประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ตำบลสมสะอาดของท่านมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดในประเด็น
 ต่อไปนี้ ประเด็นในการคัดแยกมูลฝอย ณ จุดกำเนิด
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
 ประเด็นการรวบรวมมูลฝอย
 () มาก () ปานกลาง () น้อย
 ประเด็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินการขนถ่ายมูลฝอย
 () มาก () ปานกลาง () น้อย

ประเด็นการกำจัดมูลฝอยในครัวเรือน

() มาก () ปานกลาง () น้อย

11. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำชุมชน ผู้ประสานเครือข่าย ท่านมีวิธีการอย่างไรเพื่อให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน

.....

12. หน่วยงาน/ชุมชนของท่าน มีแผนงาน/โครงการ หรือกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยอย่างไร

.....

และมีผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร

.....

ท่านคิดว่าจุดที่จะทิ้งมูลฝอยจากการขนถ่ายมูลฝอยของตำบลสมสะอาดควรจะเป็นพื้นที่ส่วนไหนของตำบลสมสะอาด จึงจะเหมาะสมและไม่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมในอนาคต

.....

13. ท่านคิดว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลสมสะอาดคิดอย่างไรเกี่ยวกับสถานการณ์มูลฝอยในชุมชน

.....

14. ท่านคิดว่าหน่วยงานใดที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดการมูลฝอยชุมชนตำบลสมสะอาด

.....

และจะดำเนินการเช่นไรจึงจะเหมาะสม.....

15. ท่านคิดว่าประชาชนในตำบลสมสะอาดควรจะมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยได้อย่างไร

.....

อะไรที่ทำให้ท่านคิดเช่นนั้น.....

.....

16. ท่านจะมีกลวิธีอย่างไรในการชักชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้สัมภาษณ์

ว่าที่ร้อยตรี ชาคริต เชื้อชม

นิสิตปริญญาโท คณะสาธารณสุขศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

แนวคำถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guidelines)

1. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ “การจัดการมูลฝอย” บทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนอย่างไร
2. ท่านมีแนวคิดในการมองปัญหามูลฝอยในฐานะผู้บริหาร ผู้นำชุมชนอย่างไร
3. ท่านมีนโยบายการดำเนินงานจัดการมูลฝอยชุมชน การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติระดับครัวเรือน ชุมชน ระบบการสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผลอย่างไร
4. ท่านมีการจัดตั้งผู้ประสานงานเครือข่าย องค์กร การบริหารและการจัดการมูลฝอยชุมชนอย่างไร
5. ท่านดำเนินการประสานงาน กำหนดบทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนอย่างไร
6. ท่านมีกระบวนการดำเนินงานการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างไร
7. ท่านคิดว่าปัญหาอุปสรรคในการจัดการเกิดจากอะไรและมีข้อเสนอแนะในการจัดการมูลฝอยชุมชนอย่างไร

ขอขอบพระคุณในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ

ว่าที่ร้อยตรี ชاکริต เชื้อชม
 นิสิตปริญญาโท คณะสาธารณสุขศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

แบบสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการของมูลฝอยชุมชน
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี
ปริมาณมูลฝอย วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ตารางการแยกองค์ประกอบและปริมาณมูลฝอย

ลำดับ	รายการ	มี	ไม่มี	
1	สังเกตจากครัวเรือนในชุมชนมีการใช้สิ่งของต่อไปนี้			[]
	1.1 ใช้ถุงพลาสติก			[]
	1.2 ถุงหิ้ว			[]
	1.3 ก่องโฟม			[]
	1.4 ขวดยาฆ่าแมลง			[]
	1.5 กระจาด			[]
	1.6 ขวดพลาสติก			[]
	- ขวดใส			[]
	- ขวดขุ่น			[]
	- ขวดนม			[]
	1.7 แก้วพลาสติก			[]
	1.8 ขวดแก้ว			[]
	- มีสี			[]
	- ไม่มีสี			[]
	1.9 กระจาดอลูมิเนียม			[]
	1.10 อื่น ๆ			[]
2	สังเกตจากครัวเรือนมีการกำจัดมูลฝอย			
	2.1 มีหลุมฝังมูลฝอยหรือไม่			[]
	2.2 มีร่องรอยการเผามูลฝอยหรือไม่			[]
	2.3 มีการกองทิ้งมูลฝอยหรือไม่			[]
	2.4 มีการคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือน			[]

ลำดับ	รายการ	มี	ไม่มี	
3	มีถังหรือภาชนะคัดแยกมูลฝอย			[]
	3.1 มูลฝอยเปียกมีฝาปิดมิดชิดไม่รั่วซึม			[]
	3.2 มูลฝอยแห้งมีการคัดแยกประเภทและชนิด			[]
4	มีการนำมูลฝอยมาใช้ใหม่			[]
5	มีการนำมูลฝอยมาทำปุ๋ยหมัก			[]
6	การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชน			[]
	6.1 การเข้าร่วมประชุม			[]
	6.2 การมีส่วนร่วมในการร่วมรับรู้			[]
	6.3 การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด			[]
	6.4 การมีส่วนร่วมในการวางแผน			[]
	6.5 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์			[]
	6.7 การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา			[]
	6.8 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล			[]
7	การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งเครือข่าย			[]
	7.1 การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งเครือข่าย			[]
	7.2 การร่วมเป็นคณะกรรมการเครือข่าย			[]
8	มีส่วนร่วมในการประชาคมในชุมชน			[]

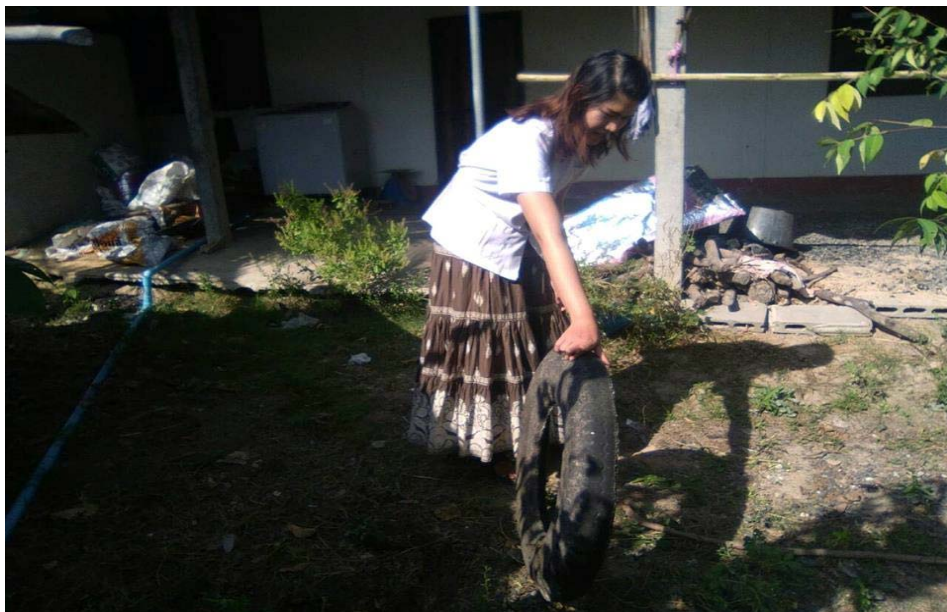

ภาคผนวก ค
ตัวอย่างภาพประกอบ

ภาพประกอบ

1. ศึกษาบริบทชุมชน สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับมูลฝอยชุมชน

3.ประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการ

- 4. ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้
 - โครงการคัดแยกมูลฝอย
 - โครงการหน้าบ้านน่ามอง

5. ติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ

6. สังเกตการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ

7. เก็บข้อมูลจากการสังเกตการณ์

8. ประเมินผลกระบวนการสร้างพลังอำนาจชุมชนแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ตำบลสมสะอาด อำเภอดงขุดม จังหวัดอุบลราชธานี

9. สนทนากลุ่ม วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคและวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาในวงรอบต่อไป

10. กิจกรรมถอดบทเรียน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นามสกุล	ว่าที่ร้อยตรี ชาศริต เชื้อชม
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515
จังหวัด และประเทศที่เกิด	อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2530 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2533 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนารีนุกูล จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2537 ประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร์ (สาธารณสุขชุมชน) วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2541 ปริญญาสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต (ส.บ.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2560 ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต (ส.ม.) สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลม่วง ตำบลสมสะอาด อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้	บ้านเลขที่ 167 หมู่ 10 บ้านหนองสำราญ ตำบลเมืองเดช อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

